תלמוד בבלי

'גמרא ופירושה'

מסכת עירובין

חלק ז'

דפים מ"ד - נ'

מהדורה ללומדי
הדף היומי

דעה ב': עירוב משום דירה

רַבָּה אָמַר: עֵירוּב מִשּׁוּם דִּירָה - שדעתו של אדם על פיתו, והרי זה כאילו הוא דר באותו בית, ונמצא שכולם דרים בבית אחת בחצר, וכל החצר מיוחדת לבית זה.

נפקא מינה בין הדיעות

מַאי בֵּינַיְיהוּ,

אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, כְּלִי - אם עירוב מצד קנין אפשר לקנות בסודר כדרך שאר כל קנינים, אבל אם זה מצד שדעתו של אדם על פיתו, אין מערבים בכלי.

וּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה - בפת שאין בו שוה פרוטה, אם עירוב מצד קניין אי אפשר לקנותו. ואם עירוב מצד 'דירה', הרי זה מועיל. [עמוד ב]

וְקָטָן - אם עירוב מצד קניין, קטן אינו גובה את העירוב, שקטן אינו קונה ומקנה, ואם עירוב מצד 'דירה', קטן גובה את העירוב שהקטן לא עושה בזה כלום, ואין צריך קניין, אלא המציאות שכל אחד נתן 'פת' מערבת אותם יחד.

שאלה על שתי הדיעות: כיצד אחד (שעירב ככר אם דיירי חצר אחת) יכול לתת פת בחצר אחרת, עבור כולם (הרי אינו קונה עבור כולם, וכן לא נתן פת אלא משלו)

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַבָּה: לְדִידָךְ קַשְׁיָא, וְלִשְׁמוּאֵל קַשְׁיָא - מהברייתא דלהלן קשה על הביאור שלך, וקשה גם על הביאור של שמואל:

הָא תַּנְיָא - הרי שנינו: **חֲמִשָּׁה שֶׁגָּבוּ אֶת עֵירוּבָן, כְּשֶׁהֵם מוֹלִיכִין אֶת עֵירוּבָן לְמָקוֹם אַחֵר** - שרצו לערב עם חצר אחרת, נותנין בתוכה עירובן זה שגבו להתיר חצירן, **אֶחָד מוֹלִיךְ** [די בכך שאחד מוליך פת משלו] **לְכוּלָּן** - בשביל כולן, והרי זה מועיל עבור כולם, הואיל והוא כבר עירב עם חביריו קונה לצורך כולן.

והנה אם עירוב משום קניין, קשה כיצד העירוב מועיל לכולם, והרי **הוּא נִיהוּ דְּקָא קָנֵי וְתוּ לָא** - רק אחד זה קונה את העירוב, ואחרים לא קונים,

וכן אם עירוב משום דירה קשה, כיצד העירוב מועיל לכולם, והרי **הוּא נִיהוּ דְּקָא דָיֵיר וְתוּ לָא** - רק אחד זה נתן 'פת' שלו, ואחרים לא.

תשובה: אחד זה עושה שליחות עבור כולם

אֲמַר לֵיהּ רבה: **לָא לְדִידִי קַשְׁיָא, וְלָא לִשְׁמוּאֵל קַשְׁיָא** - אין זה קשה לא על שיטתי, ולא על שיטת שמואל, שהרי: **שְׁלִיחוּת דְּכוּלְּהוּ קָא עָבֵיד** - אחד זה עושה שליחות עבור כולם.

◆◆◆

הלכה כרבי שמעון

אָמַר רַבָּה אָמַר רַב חָמָא בַּר גּוּרְיָא אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן [בנידון ג' חצרות שעירבו ב' החצירות החיצונות עם האמצעית, שהיא מותרת עמהן והן מותרין עמה].

מסכת עירובין

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

חלק ז
דף מד-נ

©
כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י
מכון 'תלמוד והלכה'
רחוב מנחם משיב 12
ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי
053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה
בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

ניקוד:
דיקטה

שערים ועימוד:
דוד לוי
050-4130067

סדר הלימוד מיום שלישי ד תשרי תשפ"א
עד יום הכיפורים תשפ"א

דף היומי מסכת עירובין דף מד עד דף נ

הנושאים המרכזיים:

דף מד

- ספק אם הלכה כרבי אליעזר שהיוצא ב' אמות יכנס
- מחיצת עראי בשבת ויו"ט [מאדם מדעת ושלא מדעת. מבהמה. מכלים]
- הבלעת תחומין (כששבת בהם מבעו"י או לא)

דף מה

- תחום היוצא ברשות (ביוצא להציל או לשאר מצוות)
- חילול שבת בנכרים שצרו
- קניית שביתה שלא מדעת. כשישן
- אופן מדידת ד' אמות (כשאין לו תחום)
- ג' אנשים שד' אמותיו של האמצעי מובלע ביניהן
- חפצי הפקר אם קונים שביתה
- קניית שביתה בגשמים (דעת אנשי העיר. שביתה באוקינוס או בעננים)

דף מו

- הלכה כדברי המיקל בעירובין
- הכרעה במחלוקת יחיד נגד רבים בדרבנן
- כללי פסק במחלוקות תנאים (ואם רב משרשיא חולק על כך)

דף מז

- המשך כללי הפסק
- חפצי נכרי אם קונים שביתה

דף מח

- מחיצה בין תחום מים של זה לתחום מים של זה
- אופן קניית ד' אמות [להוצאה. לתחומין. אם מודדים לפי מידת כל אדם]
- ג' חצירות שעירבו החיצונות עם האמצעית

דף מט

- המקפיד על עירובו. החולק את עירובו
- עירוב משום קניין או משום דירה
- 'שביתתי תחת האילן' (אם הולך לתחתיו של אילן). 'שביתתי בעיקרו'
- אלפיים אמה עגולות או מרובעות
- עירוב ברגליו לעני או לעשיר

דף נ

- כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו
- דעת רב בשביתתי תחת האילן [כשהאילן רחב פחות מי"ב. כשהאילן רחב פחות מח']
- ראיות לרב ולשמואל בדין שביתה במקום שאין מסויים
- עירבו לאדם לב' צדדים

אלפי שעות תורה
יכולות להיות שלך בקלות!

זכינו ובס"ד חוברות 'גמרא ופירושה' מתקבלות מידי שבוע בקורת רוח ובהנאה מרובה בקרב לומדי הדף היומי די בכל אתר ואתר בארץ הקודש ובתפוצות.

עקב הביקוש הרב אנו נערכים להגדלת תפוצת החוברות המודפסות, לשם כך אנו יוצאים במבצע גיוס שותפים המעוניינים לזכות את הרבים באלפי שעות תורה.

כל שותף יקבל הקדשה בתחתית הדף הנלמד להצלחתו ולהצלחת בני ביתו או להבדיל לע"נ יקיריו.

לשותפות חייגו:

053-3129507 | 052-7652482

וקמיבעיא ליה הלכה כר"ש. דלמר במתניתין (ה) מי שיצא חוץ לתחום שתי אמות יכנס: **דיקא נמי.** דבדלא מלו גברי הוה: **דלמר ליה.** רב נחמן עשה לו מחיצה של בני חדש יכנס למה ליה למימר יכנס אלא הכי קאמר יעשה המחיצה [עד] שתעיה ואחר כך יכנס הוא מעצמו בלא מחיצה: **נפל דופנה.** של סוכה: **ויזקוף את המטה.** שיש לו בסוכה כנגד הפלילה ואע"ג דלא מיחזי כבנין דדומה במתכוין לעמוד לו מקום הסוכה אפי' הכי אסור וקשה להך דשרו לעשות מחיצה של בני אדם בשבת: **כדי שיאכל ויישה ויזן.** עיקר מלותה של סוכה בג' דברים אלו: **ויזקוף את המטה כו'.** אלמא שרי לפרוקינן קשיין אהדדי: **ואם לאו אין פוקקין בו.** דדמי לבונה שמוסיף על שתיתם הבית ואף על פי שעכשיו הוא שהרי יחזור ויפתחנו: **והא אמטר עלה.** דאפי' רבנן לא שרו אלא שהרי יחזור ויפתחנו: **כדי שיאכל ויישה ויזן.** מפרש במסכת סוכה (דף כג.) שמא תבריח: **דלאו מידי קא עביד.** דכיון דלא מתקן לסוכה אע"ג דעביד אהל שרי דקסבר עושין אהל עראי ואוסיף דלא מתקן סוכה אינו אלא אהל עראי ושרי. ואמטי עוצא אינה אלא למיפרך עלה דהא כדי שיאכל ויישה ויזן קתני אלמא נתקנה לסוכה קאמר הא פרכינן עליה פירכי טובא עד דמסקינן ליה מטעמא: **דשמעת ליה לרבי מאיר.** דפסיל: **בשמה.** משום שמא תבריח: **אדם.** שיש בו דעת לעמוד לו כלים שלו זוין ממקומן מי שמעת ליה והאי מגא אדם וכלים הוא דקתני עושה את מלותה בה לא אהל אהל הוא ושרי לפורסה לצינעות כדאמרינן (לקמן לד.) בעובדא דשמואל, ופקק החלון דמתני' משום דנגון קנוט הוא ומיחזי כמוסיף על הנגין (שבת קכה.). **אלא להוסיף.** כגון שהיה מתגלה פרוסה עליהן וכרוכה ומצלה בה אויר ומתמר פוסקים, דומיא דפקק דמוסיף בעצמה הוא (שם:) כגון פקק זה שאינו אלא מוספת אויר על האהל (שבת קכו.).

מסורת הש"ס

(ה) שבת קכה: קלז: סוכה מז.; ב) שבת סט [מוסף] סוכה פ"ג ס"ה לקמן קז:; ג) סוכה סב.; ד) כס"מ מלוה.

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה וקמבעיא ליה וכו' דאמר במתני'. נ"ב לקמן דף נב מ"כ: (ב) תוס' ד"ה לא דלמא וכו' הכמים מעמה היה ראוי לומר: (ג) ד"ה פקק וכו' דבינו בתי אמר להו אמאלא שקילה גלינמא גנדרו ביה אהדדי רכ:

מוסף רש"י

פקק החלון. כגון לחוכת הגג (שבת קכז:), בזמנן שקשור. שם כל שעה (סוכה כז:), תלוי. שלוט נגדר בלתך, שהתבל שהוא קטור כו' מינו מגוע בלתך (שבת קכה:). פוקקין בו. כיון דמתוקן ועומד לכך אין זה לא כוסה ולא מוסף (סוכה כז:), **ואם לאו** אין פוקקין בו. דמחי המוסף על הנגון (שבת קכה:). מתמת אהל (סוכה כז:). **הכל מודים.** ר"ש ומתלוקתו שתלקו בתוספת אהל מהני נגי פקק חלון, דלישנא ל"ר פוקקין בו ותפ"ר דמוסף על אהל מהני הוא, מודים שאין עושים את כל האהל לתמתלה (לקמן פו:) לפרוס מתלגת על ד' מחיצות אלא על ד' קוקסים לחיות בל לאהל מן המחנה, דוקא בל אהל מחיצה לאו אהל הוא ושרי לפורסה לצינעות כדאמרינן (לקמן לד.) בעובדא דשמואל, ופקק החלון דמתני' משום דנגון קנוט הוא ומיחזי כמוסף על הנגון (שבת קכה:). **אלא להוסיף.** כגון שהיה מתגלה פרוסה עליהן וכרוכה ומצלה בה אויר ומתמר פוסקים, דומיא דפקק דמוסף בעצמה הוא (שם:) כגון פקק זה שאינו אלא מוספת אויר על האהל (שבת קכז:).

מוסף תוספות

א. לא יעבור יותר מן המחיצה, דבכל דוכתא לא חשבינן מחיצה אלא כד' אמות דבד' אמות הא אמרינן דלא יכנס אפילו שמוכלעות. תוס' ד"ה ש. ב. שלא יפרוח המת מפני חמה. שם. ג. [ד]מחיצה צינעותא בעלמא היא, וכל שאינה מחיצה קבועה אפילו לעשותה לכתחלה שרי. מי' מכ"ן שבת קכה: ד. דשרי כדפרישית. תוס' שבת קכה: ד"ה הכל. ה. דפקק החלון מיירי בדפנות. תוס' ר"ש. ו. דכיון שנפלה מחיצה אסור לטלטל בה וכו', וא"כ כי עבריד שם מחיצה הו"ל מתקן לטלטל, והו"ל בנין עראי לכתחלה דאסור אפי' לרבנן. ריטב"ש. ז. דכל שהוא צריך להכשר הדבר ההוא, כגון שלש מחיצות דסוכה וכו', זה עיקר אהל עראי הוא ואינו תוספת. ריטב"ש שבת קכה: ח. והעושה מחיצה רביעית לצנעותא בעלמא הו"ל תוספת אהל עראי דלרבנן שרי ולר' אליעזר אסור. ריטב"ש. ט. הוכיח קאמר דלאו מידי קעביד. תוס' ר"ש. י. ואי לאו מחיצה היא היאך יאכל וישתה וישן בה. ריטב"ש. יא. הא קא פריש טעמא כיון דלאו מחיצה הוא הכא שהר דלאו מידי אי קא עביד, דכיון המחיצה זו אינה מכשרת לבעמא, מידי דהוה אדיון דעיבון. תוס' הכא"ש. יב. פי' דקס"ד השתא דטעמא דפסל לה ר' מאיר הוי משום שמא תבריח, וא"כ דוקא לעשות לה דיון כדי להיות לשם כל הד' ימים דחיישינן שמא תבריח, אבל לפי שעה בזה דאי לא חייש לשמא תבריח, ולהכי מותר לאוכל ולשתות ולישן לפי שעה וכו', [נ]כיון דלאו חיינו אלא ליום אחד לפי שעה, הוי שפיר לאו מידי קעביד, וה"ק לאו מידי קעביד בשביל כל הד' ימים. תוס' ר"ש. יג. שהרי הוא יוצא ידי חובה לפי שעה מסוכה באכילה ובשינה. תוס' ר"ש.

או דיקא בדמלו גברי עסקינן. ואיתמא אפי' לר' אין הלכה כרבי אליעזר אלעזר יכנס וא"ת כיון דאמרי רבנן אפי' אמה אחת לא יכנס אע"פ שד' אמות שלו מונלעות בתוך התחום דאשון ש"ב כי מלו גברי מחיצות ומגיעות תוך התחום לא יכנס[8] ויש לומר דלא דמי דהכא בשתסלק מחיצה דגברי ובכר יצא ע"א מחיצה מתרבע אמות שנתנו לו חכמים (ב) ומעתה היה ליתן לו תרבע אמות אחרות וכיון שהוא בתחום דאשון לא ניתן לו ד' אמות אחרות אלא אחד לתחומו דאשון אבל בהבלעת ד' אמות שלא הספיק בכניסתו ד' אמות לא יכנס: **דאי** בדמלו מאי תביעי ליה. ואף פוסל על גב דרבי מאיר פליג לקמן בהתם לדופן סוכה פטיטא ליה דהלכה כרבי יהודה אבל אין לפרש דאמאה אפי' רבי מאיר מודה דלא שייך ביה שמא יבוא לאלו היינו טעמא דר' מאיר דדמסיק פרק היסן (סוכה ד' כב.) והא דפריך לקמן מדם וכלים מי שמעינן ליה היינו לאמן דמפרש בסוכה דטעמא דרבי מאיר מיחיינן שמא תבוא: **כדי שלא תפול חמה על המת.** והא דאמרינן בפרק כירה (שבת ד' מג:) אין עושין מחיצה לאת בשביל מת הא דשרי הכא היינו דמפרש התם באין בני אדם ויושבין בגדו וכו' ור"ש מפ' דהכא הוי שפיר בשביל מי[2] שאם יבריח המת לעלוכו לאת מן הסוכה: **פקק** החלון. בפ' כל הכלים (שבת דף קכה:) פ"ה דהאי חלון הוי למעלה בגג אבל מן הצד לא שייך איסור אהל[3] והכיא ראיה מפ' כל גגות (לקמן ד' נד.) גבי רב ושמואל דהוו יתבי בההוא אגר נפל גודא (ג) ביני וביני אמר שמואל גנודו ליה גלימא אחדריה רב לאפיה ופריך לשמואל אחדריה לי לאפיה ופרכי לשמואל נמה לי למעבד הכי והאמר זה מטלטל עד עיקר מחיצה כו' ומשני דשמואל עביד לצינעות בעלמא מתמע שאם היה שמואל אוסר לטלטל כרב לא הוה קשה מידי דהיכי שרי למיעבד הכי אלמא לא שדחיק דבפנות מן הצד והא דקפיד רב לא לעשיית מחיצות[4] אלא משום דקסבר אסור לטלטל הסדין בתוכה ובפ"ק דסוכה (ד' מז:) גבי עובדא דשכחו ולא הביאו ל"ת מערב שבת לאתר פרסו סדינין על גבי עמודין והביאו ל"ת וקלאו בו ופריך פרסו לכתחילה ומי שרי והאתמר מר הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה בשבת רש"י ג"ג אלא פרסו סלקא דעתך פירוש אין הביאו דרך רשות הרבים ומשני אלא שמצאו סדינין פרוסין ואין נראה למתוך הספרים ועוד מאי קשיא ליה אין הביאוה אלא דמתוך הביאוה דרך מלבושים ועוד דבשמעתין מוכח דמן הצד שייך עשיית אהל דלעשיית דופן מייתי ליה ועוד דלשון אין שייך בכותל ובגג קרי ליה אכוהב כדתנן (פיאה דף לה:) משילין פירות דרך האכוהב ונראה לר"ת[6] דמן הצד שייך עשיית אהל והיכא שהמחיצה מועלת להתיר משום עשיית אהל בתחלה בההיא דפירטו סדינין ולרב דאסר לטלטל בכל גגות שייך עשיית אהל לכתחילה[1] ואעשיית מחיצות קפיד והוי כדופן ג' של סוכה דתפיגיון ליה הכא אהל[2] אבל לשמואל דשרי לטלטל לא חשיב אהל כמו דופן דרגיעה של סוכה דתפיגיון ליה מוספת משום דבלאו הכי אין מקיפין ליה כיסי שרי למיעבד הכי ומתן דשרי מוספת אהל למעבד נמי שרי כדמוכח בהמוצא תפילין (לקמן דף קב.) גבי הני דיכרי דבייממא בעו טולא ובגליא בעו חורא ובפ' היסן (סוכה דף מ:) גבי ר"ש שבת בסוכתו של ר' יוחנן: **רבי** מאיר דקפסיל התם אלא מחיצה היא. הטמא בעי למימר דאיירי בדופן שלישית אפ"ה לא חשיב אהל בעלמא לר"מ דקפסיל וקשה[5] הא קתני בהדיא התם כדי שיאכל וישן[7] ובגוקנטרס פי' דהוה מצי למפרך אלא בגלאו הכי פריך שפיר אך מ"מ קשה דמאי פריך בסמוך אימר דאמרי' דקפסיל לא חשיב אהל מוספת בעלמא[7a] ע"כ יש לומר דהיינו ודאי דפריך מדקאמר כדי שיאכל וישתה וישן אלמא מיתכשר סוכה בהכי דעיקר מלות סוכה בג' דברים אלו ואם כן הכי עשיית אהל בתחלה הוא אך קשה להשבר מקולי דהשמא כי משני הא דר"מ דר' יהודה לא חיכן לגוס אבל לר"מ דר' מאיר הוי משום שמא תבריח, ונראה לפרש דה"פ כיון דפוסל ר"מ לז' ימי סוכה שאינה יכולה לעמוד שם כל ז' אבי נחמיה אבי לכתחילה אע"ג דמהכי לא חשיב אהל מוספת בעלמא כיון שאותה מחיצה א

אלא אדם אדם אחד קשיא. דבשלמא מעטה אמטה איכא לתרוצה כדקאמרת דהא דתני וזקוף את המטה בדופן רביעית קאמר דהא קתני שלא תפול המה על המת ועל האוכלין אלמא לאו לאכשורי סוכה אמי אלא אדם הא קתני כדי שיאכל ושתה ושן אלמא למיפק ביה חובת סוכה אלמא דמשום דלא מיפק ביה מיפק ביה אלא אדם הא קתני כדי שיאכל ושתה ושן אלמא למיפק ביה חובת דרבי נחמיה בריה דרבי חנילאי לדעת הוה שלא מדעת הוה רב חסדא מיהא לדעת הוה רב חסדא שלא מן המנין הוה: הנהו בני גננא [2]דאשילו מיא במחיצה של בני אדם נגדיהו שמואל אמר אם אמרו שלא מדעת יאמרו לדעת הנהו זיקי דהוה שדיין ברישתקא דמחוזא בהדי דאתא רבא מפירקיה אעלינהו ניהליה לשבתא אחריתי בעי עיילינהו ואסר להו [3]דהוה ליה כלדעת ואסור לוי אעילו ליה תיבנא זעירי אספסתא רב שימי בר חייא מיא: **מתני'** [4]מי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה יש לו אלפים אמה לכל רוח אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא [5]כל היוצאים להציל חוזרין למקומן: **גמ'** מאי אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא אמר רבה הכי קאמר אם היה בתוך תחום שלו כאילו לא יצא מתוך ביתו דמי פשיטא מהו דתימא הואיל ועקר עקר קמ"ל

כל היוצאין להציל חוזרין למקומן. הא לגמ' משיב ליה בפ"ק דביצה (דף יא:): גבי הכן ג' דהתיר סופן משום מתילתן דזה אינו מיחוש וכל הנהו גרירי כלתמרינן התם:

ומר סבר הבלעת תחומין לאו מילתא היא. פ"ה ולית ליה לרבה הא דנהרדעי דאמרי לעיל (דף מא:): מי פקח הוא עייל לתחומי' וכיון דעל על[8] ולר"י נרלה דאית ליה הא דנהרדעי כיון שנכנס בתחומו מפני כבוד הבריות ויצא מד' אמותיו כיון שלריך ליתן לו ד' אמות הלשון יכול לחזור ולקנות תחומו הלשון אבל הכא מכיון שיצא חוץ מתחומו וקנה לו תחום אחר לא הותר ליעקר [9]מתחום שקבע [10]כדפי' לעיל דאי לאו הכי מיקמי לה מתני' לנהרדעי דאמרי [11]אפי' אמה אחת לא יכנס ואף על גב דע"י ארבע אמותיו נכנס לתחומו הראשון ולא אמר כיון דעל על:

ומדרני

רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר [12]אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מתחומו במאי קמיפלגי מר סבר הבלעת תחומין מילתא היא ומר סבר לאו מילתא היא א"ל אביי לרבה ואת לא תסברא דהבלעת תחומין מילתא היא ומה אילו שבת במערה שבתוכה ארבעת אלפים ועל גגה פחות מארבעת אלפים אמה לא נמצא מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה אמר ליה ולא שני לך בין היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום להיכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום והיכא דלא שבת לא

והתנן

רוח: פשיטא. דכיון דעדיין לא יצא מן התחום כאילו הוא בביתו דמי: **מהו דתימא כיון דעקר.** נלאת בדשות ורבנן תקון ליה במקום שנאמר לו אלפים לכל רוח הכא נמי אע"ג דקאי בתחומו לימדוד ליה מהתם ומי בעי למיפק ליפוק קמ"ל: **רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מתחומו דמי.** כלומר מתני' בשכבר יצא מתחומו עסקינן וכאילו לא יצא [13] אתחומין קאי כדהוה ס"ל מעיקרא ומאי אם היה בתוך התחום ה"ק אם היו אותן אלפים הנתונות לו לכל רוח ממקום שנאמר לו ונכנסות לתוך אלפים של תחום ביתו כאילו לא יצא מתחומו דמי והוקל עד ביתו והרי הוא כבתחילה: **רב שימי סבר הבלעה מילתא היא.** וכיון דמיבלען בתחומיה וממטו ליה לגו אתחומיה הוו להו כחד אתחומא וכמאן דלא נפק מתחומא הוא ורבה סבר לאו מילתא היא הלכך לא מצי לתרוצי כאילו לא יצא דמתני' בשכבר יצא חוץ לתחום דאם שבת בתוך אלפים אמה לכל רוח ומקום שנאמר לו ורבה ליה הא דתנו נהרדעי לעיל (דף מא:): ומי פיקח הוא עייל לתחומו וכיון דעל על. ולית דגרסי בלשנא אחריתא דכיון דבה ליה הא דתנו נהרדעי לעיל (דף מא:): ומי פיקח הוא עייל לתחומו וכיון דעל על. ולית דגרסי בלשנא אחריתא דכיון דבה ו

יום שלישי ד תשרי תשפ"א עירובין דף מד

נְחֶמְיָה בְּרֵיהּ דְּרַב חֲנִילַאי, מְשַׁכְּתֵיהּ שְׁמַעְתָּא וּנְפַק חוּץ לַתְּחוּם - משכה אותו הסוגיא שהיה עסוק בה, ולא שם לב שיצא אל מחוץ לתחום.

אֲמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא לְרַב נַחְמָן: נְחֶמְיָה, תַּלְמִידְךָ שָׁרוּי בְּצַעַר, שיצא מחוץ לתחום ואסור לו ללכת יותר מד' אמות.

אָמַר לוֹ רב נחמן: **עֲשֵׂה לוֹ מְחִיצָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וְיִכָּנֵס,** שהרי היוצא חוץ לתחום באונס והקיפוהו מחיצות, סובר רבן גמליאל (לעיל מא:) שמותר ללכת בכל השטח המוקף מחיצות.

בירור: האם רב חסדא הסתפק אם הלכה כרבן גמליאל ומחיצה שלא שבת בה מבעוד יום מועילה. או שלא היה שם מספיק אנשים, והסתפק אם הלכה כרבי אליעזר שמי שיצא שתי אמות יכנס

יָתֵיב רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אַחוֹרֵיהּ דְּרָבָא, וְיָתֵיב רָבָא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן - רב נחמן הרב, ישב ופניו כלפי התלמידים, וכנגדו ישב רבא, ומאחורי רבא ישב רב נחמן בר יצחק,

אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא: מַאי קָא מִבַּעְיָא לֵיהּ לְרַב חִסְדָּא - מה הסתפק רב חסדא, ומדוע לא עשה זאת בעצמו, **אֵילֵימָא בִּדְמָלוּ גַּבְרֵי עָסְקִינַן** - אם מדובר שהיו לו אנשים הרבה שיכלו לצאת חוץ לתחום (כגון שהם הניחו עירוב תחומין לצד זה) ולעשות מחיצה לנחמיה בריה דב חנילאי, **וְקָא מִבַּעְיָא לֵיהּ הִלְכְתָא כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל** (דף מד) **אוֹ אֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל** - והספק שלו אם היה הלכה כרבן גמליאל שמי שהוציאוהו חוץ לתחום והקיפוהו מחיצות, הרי הוא מותר ללכת בשטח המוקף מחיצות, או שאין הלכה כרבן גמליאל.

אוֹ דִילְמָא - או שמא פשוט לו לרב חסדא שהלכה כרבן גמליאל, וכאן היה מדובר **בִּדְלָא מָלוּ גַּבְרֵי עָסְקִינַן** - שלא היה מספיק אנשים שיכלו לצאת ולהיות מחיצה עבור נחמיה בריה דרב חנילאי, והיה חסר במחיצה שהאנשים עשו שתי אמות, **וְקָא מִבַּעְיָא לֵיהּ הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹ אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** - והספק של רב חסדא היה אם הלכה כרבי אליעזר (להלן נב:) שמי שרחוק שתי אמות מהתחום יכול להיכנס לתחומו, או שאין הלכה כרבי אליעזר בזה.

ביאור: ודאי הספק אם הלכה כרבי אליעזר [שהרי לגבי מחיצה שלא שבת בה מבעוד יום כבר אמרו שהלכה כרבן גמליאל]

הגמרא פושטת את הספק: **פְּשִׁיטָא, בִּדְלָא מָלוּ גַּבְרֵי עָסְקִינַן** - ודאי שמדובר באופן שלא היה מספיק אנשים, **דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בִּדְמָלוּ גַּבְרֵי עָסְקִינַן** - שאם תאמר שמדובר שהיה מספיק אנשים לעשות מחיצה עד התחום, אם כן **מַאי תִּיבְּעֵי לֵיהּ** - מה היה הספק אם הלכה כבן גמליאל, **הָאָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּדִיר וְסַהַר וּסְפִינָה.**

אֶלָּא וַדַּאי בִּדְלָא מָלוּ גַּבְרֵי עָסְקִינַן - ודאי שהמדובר היה שלא היה מספיק אנשים לעשות מחיצה עד התחום, **וּדְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ** - והספק היה אם הלכה כרבי אליעזר שאם לא רחוק מהתחום אלא ב' אמות, מותר להיכנס.

דַּיְקָא נָמֵי - וכך מדוייק גם, **דְּקָאָמַר לֵיהּ** - ממה שרב נחמן אמר לרב חסדא: עשה לו

מחיצה של בני אדם **וּיִכָּנֵס, מַאי יִכָּנֵס** - למה היה צריך לומר יכנס, הרי ודאי שאם עושה מחיצה עד התחום יכול להיכנס, **לָאו בְּלֹא מְחִיצָה** - אלא יש לבאר שאמר לו עשה מחיצה עד שתי אמות לפני התחום, ולזאת הוצרך להוסיף 'ויכנס', שאף שהמחיצה אינה עד התחום, יכול להיכנס.

✦✦✦

שאלת רב נחמן בר יצחק: הרי בברייתא מבואר שאסור ביום טוב לעשות מחיצה של בני אדם

אֵיתִיבֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא: נָפַל דּוֹפְנָהּ [של סוכה] **לֹא יַעֲמִיד בָּהּ אָדָם בְּהֵמָה וְכֵלִים** [בשביל שהם יהיו מחיצה], **וְלֹא יְזַקּוֹף אֶת הַמִּטָּה לִפְרוֹס עָלֶיהָ סָדִין** - ולא יעמיד את המיטה, וישים עליה סדין (שהמיטה אינה מחיצה שלימה, וכשמניח סדין היא נהיית מחיצה שלימה) בשביל שהיא תהיה מחיצה לסוכה, ואף שאין זה נראה כבניין (שהרי זה רק נראה שמעמיד את המיטה כי רוצה לפנות מקום בסוכה), **לְפִי שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֹהֶל עֲרַאי בַּתְּחִילָּה בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בַּשַּׁבָּת,**

הרי מבואר בברייתא שאסור לעשות מחיצה של בני אדם, וקשה כיצד התיר רב נחמן לעשות בשבת מחיצה של בני אדם.

תשובת רבא: יש לזה סתירה, שבברייתא אחרת מבואר שמותר לעשות מחיצה מבני אדם ביום טוב

אָמַר לֵיהּ רבא: **אַתְּ אָמְרַתְּ לִי מֵהָא** - אתה אומר לי מברייתא זו שמוכח לאסור עשיית מחיצה מבני אדם בשבת, **וַאֲנָא אָמֵינָא לָךְ מֵהָא** - ואני יאמר לך מברייתא זו שמוכח להיתר זאת, שכך שנינו: **עוֹשֶׂה אָדָם אֶת חֲבֵירוֹ דּוֹפֶן** [לסוכה] **כְּדֵי שֶׁיֹּאכַל וְיִשְׁתֶּה וְיִשַּׁן** - כדי שהסוכה תהיה כשרה ויוכל לעשות בה את מצוות סוכה, ועיקר מצוות סוכה היא האכילה השתיה והשינה בה,

וְיִזְקּוֹף אֶת הַמִּטָּה, וְיִפְרוֹס עָלֶיהָ סָדִין כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּפּוֹל חַמָּה עַל הַמֵּת וְעַל הָאוֹכְלִין - וכן מותר להעמיד מיטה ולעשות מחיצה שלימה על ידי שיפרוס עליה סדין, וזאת כדי שלא יהיה שמש על אוכל או על מת.

קַשְׁיָין אַהֲדָדֵי - הרי מבואר בברייתא זו שמותר לעשות מחיצה של בני אדם ביום טוב, נמצא שיש כאן סתירה בין הברייתות והם קשים.

ביאור א' ביישוב הברייתות: עניין זה אם מותר לעשות מחיצת עראי בשבת הוא מחלוקת רבי אליעזר ורבנן

ובביאור סתירה זו, יש לומר: **לָא קַשְׁיָא, הָא** - הברייתא שאוסרת לעשות מחיצה מבני אדם שהיא מחיצת עראי, היא דעת **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.**

הָא - הדעה שמתירה לעשות מחיצה מבני אדם, היא דעת **רַבָּנַן,**

דִּתְנַן, פְּקַק הַחַלּוֹן (לוח עץ וכדומה שמשתמשים בו לסגור את חלל החלון), **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בִּזְמַן שֶׁקָּשׁוּר וְתָלוּי** - שההפקק קשור ומחובר בחוט לבניין, ואינו מונח על הקרקע אלא תלוי באויר, וכף מוכח שהוא חלק מהבניין ואינו דבר נפרד, אזי **פּוֹקְקִין בּוֹ** - מותר לסתום עמו את החלון.

וְאִם לָאו - ואם הפקק לא מחובר לבניין או שאינו תלוי באויר, אזי **אֵין פּוֹקְקִין בּוֹ,** שהרי זה דומה לבניין, שמוסיף על סתימת הבית, ואף על פי שעראי הוא, שהרי יחזור ויפתחנו.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - בין אם הפקק קשור ותלוי ובין אם אינו קשור ותלוי, **פּוֹקְקִין בּוֹ** - כיון שהוא בנין עראי.

דחיית דברי רבא: גם רבנן לא התירו אלא להוסיף ולא לעשות מחיצת עראי

הגמרא דוחה ביאור זה: **וְהָא אִיתְּמַר עֲלַהּ** - והרי נאמר על מחלוקת זו שבין רבי אליעזר ורבנן: **אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַכֹּל** [בין רבי אליעזר ובין רבנן] **מוֹדִים שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֹהֶל עֲרַאי בַּתְּחִילָּה בְּיוֹם טוֹב** - שאסור להתחיל לבנות אוהל עראי ביום טוב, **וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר** [שאסור להתחיל לבנות אוהל עראי] **בְּשַׁבָּת,**

לֹא נֶחְלְקוּ - והמחלוקת בין רבי אליעזר ורבנן אינה **אֶלָּא לְהוֹסִיף** - אם מותר להוסיף על אוהל עראי, כמו 'פקק החלון' שהוא הוספה על אוהל קיים, **שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין מוֹסִיפִין בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּשַׁבָּת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מוֹסִיפִין בְּשַׁבָּת, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּיוֹם טוֹב.**

הרי מבואר שלכולי עלמא אסור לעשות אוהל עראי בשבת, וכל המחלוקת היא רק על הוספה על אוהל עראי, ואם כן חוזרת הקושיא למקומה - סתירת הברייתות אם מותר לעשות אוהל עראי בשבת.

יישוב ב' לסתירת הברייתות: עניין זה הוא מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה (אם מותר לעשות ביו"ט מחיצה מבעל חי, שנחלקו אם זו מחיצה כשירה או לא)

הגמרא מבארת ביאור אחר בסתירת הברייתות: **אֶלָּא לָא קַשְׁיָא** - סתירה זו אינה קשה, **הָא** - הברייתא המתירה לעשות אוהל עראי היא **כְּרַבִּי מֵאִיר. הָא** - הברייתא האוסרת לעשות אוהל עראי, היא **כְּרַבִּי יְהוּדָה.**

דְּתַנְיָא, עֲשָׂאָהּ לִבְהֵמָה דּוֹפֶן לַסּוּכָּה, רַבִּי מֵאִיר פּוֹסֵל [את הסוכה, שמא תברח הבהמה, והסוכה תהיה פסולה]. **וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר** את הסוכה.

ולפי זה יש ליישב כך את הסתירה: **רַבִּי מֵאִיר דְּקָא פָּסֵיל הָתָם אַלְמָא לָא מְחִיצָה הִיא** - רבי מאיר שפוסל בהמה לדופן לסוכה, מוכח שהוא סובר שמחיצה מבעל חי אינה מחיצה, **הָכָא שָׁרֵי** - והוא התנא שמתיר כאן לעשות דופן לסוכה מבעל חי, **דְּלָאו מִידֵּי קָא עָבֵיד** - מפני שאינו עושה בזה כלום, שהרי אין מכשיר בזה את הסוכה.

[ביאור זה קשה, שהרי הברייתא שמתירה להניח בהמה כדופן סוברת שזה מועיל כדופן לסוכה, וכמפורש בברייתא שעושה כן כדי שיאכל וישתה וישן. אמנם הגמרא לא שואלת שאלה זאת על התירוץ, כיון שאף בלא שאלה זו דוחים תירוץ זה משאלות אחרות כמבואר להלן].

וְרַבִּי יְהוּדָה דְּקָא מַכְשִׁיר הָתָם אַלְמָא מְחִיצָה הִיא - ורבי יהודה שמכשיר שם בהמה לדופן לסוכה, מוכח שהוא סובר שמחיצה כזו היא מחיצה, **הָכָא אָסַר** - והוא התנא שאוסר כאן לעשות דופן לסוכה מבעל חי, כיון שזה מועיל להכשיר את הסוכה.

דחיית ההצעה: רבי מאיר סובר רק במחיצה מבהמה שאינה מחיצה, ואינו סובר כן לגבי מחיצה מאדם. ועוד שרבי מאיר אינו מתיישב לא עם דעת רבי אליעזר ולא עם דעת רבנן

הגמרא דוחה תירוץ זה: **וְתִיסְבְּרָא** - וכי תסבור שלרבי מאיר מחיצה מבהמה וכלים אינה מחיצה, והרי **אֵימַר דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר** - מה ששמענו שרבי מאיר סובר שאין זו מחיצה אלא לגבי **בְּהֵמָה** - שאם הניח בהמה למחיצה אינה מחיצה, שרק בבהמה יש חשש שמא היא תברח, אבל אם הניח **אָדָם** [שיש בו דעה לא לברוח], **וְכֵלִים** [או שהניח כלים שאינם זזים ממקומם] **מִי שָׁמְעַתְּ לֵיהּ** - וכי שמעת בזה לרבי מאיר שאינו דופן. ואם כן אף שמבואר כיצד מתירה הברייתא לעשות ביום טוב מחיצה מבהמה לסוכה (כיון שאין זה מחיצה כשירה, ואין זה נקרא 'אוהל'), אבל עדיין קשה, מדוע הברייתא מתירה לעשות ביום טוב מחיצה מאדם וכלים לדופן לסוכה.

וְתוּ - ועוד, אף שביארת שמותר לעשות מחיצה מבהמה לפי שלא מתקן בזה את הסוכה, שמחיצה כזו אינה מחיצה, כמבואר בדברי רבי מאיר, אך עדיין קשה: **רַבִּי מֵאִיר אַלִּיבָּא דְּמַאן** - לפי שיטת מי אמר זאת רבי מאיר, **אִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** - אם לפי שיטת רבי אליעזר רבו, הרי **לְהוֹסִיף נָמֵי אָסַר** - שבפקק החלון אסר רבי אליעזר לסתום עמו את החלון, אם אינו קשור ותלוי, ואף שזה הוספת מחיצת עראי (שהרי אחר כך פותח ומוציא את פקק החלון מהחלון), ואם כן ודאי שאינו מתיר לעשות מחיצה חדשה מבעל חי.

אֶלָּא אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן - אלא תאמר שרבי מאיר מתיר זאת לפי שיטת רבנן שהם מתירים להוסיף מחיצת עראי, ועל כן הם מתירים לסתום את החלון בפקק החלון, אף שאינו קשור ותלוי, אבל עדיין יקשה על כך: **אֵימַר דְּאָמְרִי רַבָּנַן לְהוֹסִיף** - אמנם נאמר שרבנן התירו להוסיף מחיצת עראי, אבל **לְכַתְּחִילָּה מִי אָמוּר** - וכי רבנן התירו גם לבנות מחיצת עראי חדשה, וכיון שלא מצאנו שיטה המתירה לבנות מחיצה חדשה ביום טוב, [אפילו כשהמחיצה אינה 'מחיצה המתרת' ישיבת סוכה], בודאי אין לומר שרבי מאיר מתיר לעשות מחיצת עראי ביום טוב [שמועיל 'ומתירה' ישיבת סוכה].

יישוב ג' לסתירת הברייתות: לגבי כלים, אם נפלה הדופן השלישית, אסור לעשות מחיצה שלישית מכלים, שזה נחשב כעשיית אוהל חדש. ואם נפלה הדופן הרביעית, מותר לעשות מחיצה מכלים, שזה הוספה על אוהל עראי

אֶלָּא הָא וְהָא רַבָּנַן - אלא יש לומר ששתי הברייתות הם דעת חכמים שמתירים להוסיף מחיצת עראי.

וְכֵלִים אַכֵּלִים לָא קַשְׁיָא - והסתירה שבין הברייתות בדין עשיית מחיצת עראי מכלים אינה קשה,

הָא - מה ששנינו בברייתא שאם נפל דופן הסוכה אסורה להעמיד שם כלי, מדובר **בְּדוֹפֶן שְׁלִישִׁית** - שהיה לסוכה רק שתי מחיצות, ואזי אין זה קרוי אהל, וכשעושה לה דופן שלישית עושה זאת כעת לאוהל, וגם לרבנן אסור לעשות אוהל עראי (שלא התירו אלא להוסיף).

הָא - מה ששנינו בברייתא שמותר לעשות דופן לכלים, מדובר **בְּדוֹפֶן רְבִיעִית** - שכבר היה לסוכה ג' מחיצות, ואזי היא כבר קרויה אוהל, וכשעושה דופן רביעית, הרי זה הוספת מחיצת עראי, ולרבן מותר להוסיף מחיצת עראי בשבת.

דַּיְקָא נָמֵי - וכך מדוייק גם מלשון הברייתא, **דְּקָתָנֵי נָפַל דּוֹפְנָהּ** - שלשון הברייתא הוא 'נפל דופנה', ומשמע שמדובר שנפל הדופן של הסוכה שהיא הדופן שמתירה אותה, והיינו שנפלה הדופן השלישית שהיא מעכבת את כשרות הסוכה. **שְׁמַע מִינַּהּ** שהברייתא המתירה היא שנפלה הדופן השלישית. [עמוד ב]

המשך יישוב ג': הברייתא שמתירה לעשות מחיצה מאדם, מדברת שהאדם אינו יודע שעושים ממנו מחיצה, ועל כן זה מותר, שאין דרך לעשות כך מחיה מאדם

שואלת הגמרא: **אֶלָּא אָדָם אַאָדָם קַשְׁיָא** - אמנם עדיין קשה הסתירה בין הברייתות שבברייתא אחת מבואר שמותר לעשות מחיצה מאדם ובברייתא אחת מבואר שאסור לעשות מחיצה מאדם לסוכה. (ואת זה אי אפשר לתרץ שהברייתא המתירה מדברת כשעושה דופן רביעית, שהרי הברייתא המתירה אומרת שמותר לעשות מחיצה מאדם כדי להכשיר את הסוכה לאכול בה וכדומה, הרי שמדובר שנפלה המחיצה השלישית, וכעת מכשיר את הסוכה, והרי זה כעשיית אוהל חדש, וכיצד מתירה זאת הברייתא).

עונה הגמרא: **אָדָם אַאָדָם נָמֵי לָא קַשְׁיָא, כָּאן** - הברייתא האוסרת לעשות מחיצה מאדם, מדברת **לְדַעַת** - שהעומד שם יודע שלשם מחיצה העמידוהו שם.

כָּאן - הברייתא שמתירה לעשות מחיצה מאדם, מדברת **שֶׁלֹּא מִדַּעַת** - שהעומד שם אינו יודע שלשם מחיצה העמידוהו, שאין דרך בנין בכך, ועל כן מותר לעשות זאת.

(אבל לגבי כלי אי אפשר לחלק חילוק זה, שהרי כך הדרך לעשות מחיצה מכלי, אף שהכלי 'אינו יודע' שעושים ממנו מחיצה, ולא שייך בזה 'לדעת' או 'שלא לדעת').

שאלה: לפי ביאור זה כיצד במעשה של רבי נחמיה בריה דרבי חינלאי עשו מחיצה מאנשים, הרי הם ידעו מכך

שואלת הגמרא: **וְהָא דְּרַבִּי נְחֶמְיָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חֲנִילַאי לְדַעַת הֲוָה** - הרי במעשה של רבי חנילאי עשו את המחיצות מדעת האנשים שידעו שמעמידים אותם למחיצה, וכיצד הותר הדבר.

עונה הגמרא: **שֶׁלֹּא מִדַּעַת הֲוָה** - היה זה שלא מדעתם, שהם לא ידעו שמעמידים ומקבצים אותם שם למחיצה.

שואלת הגמרא: **רַב חִסְדָּא מִיהָא לְדַעַת הֲוָה** - רב חסדא שעשה את המחיצה הרי ידע שעושים זאת למחיצה, וגם הוא עמד שם להיות חלק מהמחיצה, והלא מבואר שכשיודע שעומד שם למחיצה, הרי זה אסור.

עונה הגמרא: **רַב חִסְדָּא, שֶׁלֹּא מִן הַמִּנְיָן הֲוָה** - רב חסדא לא עמד שם גם כחלק מהמחיצה, אלא רק אנשים אחרים שלא ידעו שמעמידים אותם שם למחיצה.

◆◆◆

שמואל הלקה אנשים שעשו מחיצה מכני אדם בידיעה שמעמידים אותם למחיצה

הָנְהוּ בְּנֵי גִּנְּנָא דְּאַעִילוּ מַיָּא בִּמְחִיצָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם - היו אנשים שהשתתפו בחופה, והעמידום כמחיצה, כדי להכניס מים מרשות הרבים לרשות היחיד, והודיעו להם שמעמידים אותם שם כמחיצה.

נַגְּדִינְהוּ שְׁמוּאֵל - הלקה אותם שמואל, וכך **אֲמַר: אִם אָמְרוּ שֶׁלֹּא מִדַּעַת, יֹאמְרוּ לְדַעַת** - אם התירו לעשות מחיצה מבני אדם, כשאינם יודעים שמשתמשים בהם למחיצה, נאמר שהתירו זאת גם כשהם יודעים שמשתמשים בהם למחיצה.

אחר שעשו מחיצה מבני אדם בשבת אחת, לא התיר רבא לעשות זאת שבת נוספת, שהרי האנשים יודעים כבר שמעמידים אותם למחיצה

הָנְהוּ זִיקֵי דַּהֲוָה שַׁדְיֵין בְּרִיסְתְּקָא דְּמָחוֹזָא - היו נודות (כלי עור שמניחים בהם יין) של רבא, שהיו זרוקים ברחוב העיר של מחוזא (שהוא רשות הרבים).

בַּהֲדֵי דַּאֲתָא רָבָא מִפִּירְקֵיהּ - כאשר רבא בא משיעורו, וקבוצה של שומעי דרשתו היו באים אחריו, **אַעְלִינְהוּ נִיהֲלֵיהּ** - נטלן שמש והכניסם לביתו של רבא שהוא רשות היחיד, במחיצות שנוצרו מהאנשים שהלכו יחד עם רבא.

לְשַׁבְּתָא אַחֲרִיתִי בָּעֵי עַיְילִינְהוּ - לשבת אחרת רצה שוב השמש לעשות כן, **וַאֲסַר לְהוּ** - ורבא אסר להם לעשות כן, **דְּהָוֵה לֵיהּ כִּלְדַעַת וְאָסוּר** - שכיון שכבר עשו כך שבת אחת, הרי זה כעשיית מחיצה מבני אדם לדעתם, שהרי הם ידעו שעושים מהם מחיצה, ובאופן כזה אסור לעשות מחיצה מבני אדם בשבת.

מעשה רב שהשתמשו במחיצה של בני אדם

לֵוִי אַעִילוּ לֵיהּ תִּיבְנָא - ללוי הכניסו תבן מרשות היחיד לרשות הרבים על ידי מחיצה של בני אדם. **זְעֵירֵי אַסְפַּסְתָּא** - לזעירי הכניסו שחת (תבואה שהגיעה לשליש בישולה והיא מאכל לבהמות) על ידי מחיצה של בני אדם.

רַב שִׁימִי בַּר חִיָּיא מַיָּא - לרב שמי בר חייא, הכניסו מים מרשות הרבים לרשות היחיד, על ידי מחיצה של בני אדם.

משנה

יצא ברשות, וכבר נעשה מעשה (והוא בדרך מחוץ לתחום), יש לו אלפיים אמה

מִי שֶׁיָּצָא בִּרְשׁוּת - כגון שיצא לעדות החדש, או להציל מן הגייס ומן הנהר, **וְאָמְרוּ לוֹ כְּבָר נַעֲשָׂה מַעֲשֶׂה** - כבר קידשו את החודש, או כבר הצילו, או שכבר הצילו מן הגייס, ואינך צריך להמשיך ללכת, והוא נמצא כעת בדרך מחוץ לתחומו, **יֵשׁ לוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ** - הוא יכול ללכת מהמקום שהוא נמצא בזמן שאמרו לו 'כבר נעשה מעשה' אלפיים אמה לכל צד.

אִם הָיָה בְּתוֹךְ הַתְּחוּם, כְּאִילוּ לֹא יָצָא. כָּל הַיּוֹצְאִים לְהַצִּיל חוֹזְרִין לִמְקוֹמָן. [יתבאר בגמרא].

גמרא

מבררת הגמרא: **מַאי אִם הָיָה בְּתוֹךְ הַתְּחוּם כְּאִילוּ לֹא יָצָא** - מה כוונת המשנה בדברים אלו, הרי אם הוא בתוך התחום ודאי שהוא לא יצא.

ביאור א (רבה): אף שהתחיל לצאת לא איבד תחומו

מבארת הגמרא: **אָמַר רַבָּה: הָכִי קָאָמַר: אִם הָיָה בְּתוֹךְ תְּחוּם שֶׁלּוֹ כְּאִילּוּ לֹא יָצָא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ דָּמֵי** - כלומר: אם היה עדיין בתוך תחום ביתו חוזר לביתו, והרי הוא כאילו לא עקר רגליו, ויש לו אלפיים אמה מביתו, ולא מהמקום שאמרו לו 'כבר נעשה מעשה'.

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא** - הרי כל שהוא לא יצא מהתחום, ודאי שהרי הוא עדיין בתוך התחום, ותחומו לא משתנה.

עונה הגמרא: **מַהוּ דְּתֵימָא הוֹאִיל וְעָקַר עָקַר** - הייתי אומר שכיון שהוא עקר והתחיל לצאת מתחומו, אפילו שהוא עדיין בתוך התחום, תיקנו חכמים שכיון שהתחיל לצאת ברשות משתנה תחומו, ויש לו אלפיים אמה מהמקום שאמרו לו 'כבר נעשה מעשה',

קָא מַשְׁמַע לַן - לכן השמיעה לנו המשנה שכל שהוא עדיין לא יצא מתחומו, לא משתנה תחומו, והרי זה כאילו הוא לא יצא מביתו, ותחומו הוא בביתו, ולא אומרים שיש לו אלפיים אמה מהמקום שאמרו לו 'כבר נעשה מעשה'.

ביאור ב (רב שימי בר חייא): אחר שיצא, וקיבל תחום חדש, אם הוא מובלע קצת בתחומו הראשון, לא איבד תחומו הראשון

רַב שִׁימִי בַּר חִיָּיא אָמַר: הָכִי קָאָמַר - כך כוונת המשנה: **אִם הָיוּ תְּחוּמִין שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ חֲכָמִים מוּבְלָעִין בְּתוֹךְ הַתְּחוּם שֶׁלּוֹ, כְּאִילּוּ לֹא יָצָא מִתְּחוּמוֹ** - באופן שהוא כבר יצא מתחומו הראשון, ואזי יש לו תחום חדש אלפיים אמה לכל צד, אם אלפיים אמה אלו נכנסים לתוך תחומו הראשון (שהתחום החדש אינו רחוק אלפיים אמה מתחומו הראשון) הרי זה כאילו הוא לא יצא מתחומו הראשון, והוא הולך עד ביתו כבתחילה.

רבה ורב שמי בר חייא נחלקו אם 'הבלעת תחומין' מילתא היא

בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי - במה נחלקו רבה ורב שימי בר חייא?

מָר (רב שימי בר חייא) **סָבַר: הַבְלָעַת תְּחוּמִין מִילְּתָא הִיא** - הבלעת תחומין היא דבר בעל משמעות הלכתית, וכיון שתחומו החדש הוא בתוך 2000 אמה לתחומו הראשון, וכיון שהוא בתוך 2000 אמה הרי הוא יכול לחזור לתחומו הראשון, וכיון שכן הרי זה כתחום אחד, וכאילו הוא לא יצא מביתו (אף אם ביתו רחוק מהתחום החדש יותר מ2000 אמה, שכיון שהוא חוזר לתחומו הישן, דינו כבתחילה שהוא היה בתחום הישן, ויכול ללכת לביתו).

וּמָר (רבה) **סָבַר: לָאו מִילְּתָא הִיא** - הבלעת תחומין אינה דבר בעל משמעות הלכתית, ועל כן כיון שהוא יצא חוץ לתחומו הראשון, אף שתחומו החדש (המקום שנאמר לו בדרך 'כבר נעשה מעשה') הוא בתוך 2000 אמה מתחומו הראשון, ויכול ללכת לתחומו הראשון - אין זה נחשב כתחום אחד, ואינו יכול ללכת אלא 2000 אמה מתחומו החדש, ואינו יכול לחזור עד לביתו.

שאלת אביי על שיטת רבה: הרי מבואר מדין השובת במערה שהבלעת תחומין מילתא היא

אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַבָּה: וְאַתְּ לָא תִּסְבְּרָא דְּהַבְלָעַת תְּחוּמִין מִילְּתָא הִיא,

וּמָה אִילּוּ שָׁבַת בִּמְעָרָה שֶׁבְּתוֹכָהּ אַרְבַּעַת אֶלְפִים, וְעַל גַּגָּהּ פָּחוֹת מֵאַרְבַּעַת אֶלְפִים אַמָּה לֹא נִמְצָא

מְהַלֵּךְ אֶת כּוּלָּהּ, וְחוּצָה לָהּ אַלְפַּיִם אַמָּה - ומדובר במערה משופעת שהגג הוא פחות מ4000 אמה, והאדם נמצא בתוך המערה, אזי יש לו מכל פתח 2000 אמה לכל צד, וכיון שהגג פחות מ4000 אמה, נמצא ששתי התחומים מובלעים זה בזה, על כן הם נחשבים כתחום אחד גדול, ועל כן יכול ללכת על כל הגג, ועוד 2000 אמה לכל צד. הרי מוכח שנבלעת תחומין מילתא היא.

תחום 2000 אמה לצד ימין של פתח א	**תחום 2000 אמה לצד שמאל של פתח א'**	**תחום 2000 אמה לצד ימין של פתח ב'**	**תחום 2000 אמה לצד שמאל של פתח ב'**

כיון ששתי התחומים (צד שמאל של פתח א', ומצד ימין של פתח ב') נפגשים יחד, כי כל השטח שמעל המערה הוא פחות מ4000 אמה, הרי הם נחשבים כתחום אחד גדול

פתח א' **גג המערה 3999** **פתח ב'**

קרקעית המערה 4000

[אילו היה הגג ארבעת אלפים שלימות ויצא בפתח א' אינו יכול להלך לצד שמאל של הפתח (על הגג) גגה אלא אלפים, ואם היה רוצה להלך באלפים שבצד השני (לצד ימין של פתח ב') היה צריך לחזור על עקבותיו, וליכנס במערה ולחזור ולצאת דרך הפתח של צד' ב, ורק בגלל שמעל הגג יש פחות מ4000 אמה, וה2000 אמה של פתח א' מובלעים ב2000 אמה של פתח ב', הכל נחשב כתחום אחד].

תשובת רבה: רק כאשר אדם שובת במקום אחד שיש לו שתי תחומין והם מובליעים זה בזה, אנו אומרים ששתי התחומים הם תחום אחד. אבל אם שבת במקום אחד, ואחר כך קיבל בשבת תחום חדש, אף ששתי תחומים אלו מובלעים זה בזה, אין אומרים שזה נחשב תחום אחד

אֲמַר לֵיהּ רבה: **וְלָא שְׁנֵי לָךְ בֵּין הֵיכָא דְּשָׁבַת בָּאֲוִיר מְחִיצוֹת מִבְּעוֹד יוֹם, לְהֵיכָא דְּלֹא שָׁבַת בַּאֲוִיר מְחִיצוֹת מִבְּעוֹד יוֹם** - וכי אין לך הבדל בין אם היה בתוך המחיצות מבעוד יום, ואזי אנו אומרים שהוא קונה שביתה במקום במעוד יום, ובאופן זה הבלעת תחומין מילתא היא, וכשהוא קנה שביתה, היו לו ב' תחומין שמובלעים זה בזה, ועל כן הם נחשבים כתחום אחד.

אבל במשנה מדובר שהוא קנה שביתה בביתו, ואחר כך כשהוא יצא הוא קנה שביתה בתחום החדש, ואף שתחומין אלו מובלעים זה בזה, כיון שבכניסת השבת הוא קנה שביתה

בתחום אחד, והתחום השני לא היה מובלע בו, אין אומרים שהבלעת תחומין מילתא היא, ושתי התחומים הם תחום אחד.

שאלה (ב) מאביי על דברי רבה: הרי מבואר שהבלעת תחומין מילתא גם כשלא שבת בתחום השני מבעוד יום

אביי שואל על כך: **וְהֵיכָא דְּלֹא שָׁבַת לָא** - ובמקום שלא שבת בתחום השני מבעוד יום אין אומרים הבלעת תחומין מילתא, (דף מה)

וְהָתְנַן - והרי להלן שנינו: **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: שְׁתַּיִם יִכָּנֵס שְׁלֹשָׁה לֹא יִכָּנֵס** - אם יצא מהתחום שתי אמות, יכול להכנס לתחום, אבל אם יצא שלש אמות לא יכנס, **מַאי לָאו** - וכי אין הטעם בזה משום ש**רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְטַעְמֵיהּ** - לשיטתו **דְּאָמַר: וְהוּא בְּאֶמְצָעָן** - שהארבע אמות שנתנו לאדם הם שתי אמות מצד ימינו ושתי אמות מצד שמאלו, והוא באמצע, **וְאַרְבַּע אַמּוֹת דִּיהַבוּ לֵיהּ רַבָּנַן כְּמַאן דְּמִיבַּלְעָן דָּמוּ** - ונמצא שכאשר אדם יצא שתי אמות מתחומו, כיון שיש לכל אדם ד' אמות, שהם שתי אמות לכל צד, נמצא שהשתי אמות שהוא יצא מגיעות ממש עד תחומו הראשון, **וְקָאָמַר יִכָּנֵס** - ולכן סובר רבי אליעזר שאם יצא שתי אמות יכול להיכנס לתחומו הראשון, **אַלְמָא הַבְלָעַת תְּחוּמִין מִילְּתָא הִיא** - הרי מוכח שהבלעת תחומין מילתא היא, גם כשיצא מחוץ לתחום וכעת יש לו תחום חדש, כל שהוא מובלע בתחומו הראשון, הרי זה תחום אחד.

תשובת רבה בר בר חנה: הרי רבנן חולקים בזה על רבי אליעזר, והם סוברים שהבלעת תחומין לא מועילה, וממילא אין להקשות מרבי אליעזר על דברי רבה

אֲמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר בַּר חָנָה לְאַבָּיֵי: וּמִדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קָמוֹתְבַתְּ לֵיהּ לְמָר - וכי אתה מקשה מדברי רבי אליעזר על רבה, הרי רבנן במשנה חולקים על כך, והם סוברים שאפילו אם יצא אמה אחת מחוץ לתחום לא יכנס, והרי מוכח מדבריהם שהבלעת תחומין לאו מילתא היא, ואם כן אין להקשות מדברי רבי אליעזר על דברי רבה, שהרי חכמים חולקים בזה על רבי אליעזר, ונמצא שדברי רבה הם כשיטת רבנן.

אביי דוחה את תשובת רבה בר בר חנה: כשיצא לדבר מצוה גם רבנן מודים שהבלעת תחומין מילתא

אֲמַר לֵיהּ אביי: **אִין** - כן, יש להקשות על דברי רבה משיטת רבי אליעזר, **דִּשְׁמִיעַ לִי מִינַּיְיהוּ דְּמָר** - מפני ששמעתי מדברי רבה, שאמר: **עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֶלָּא** כשיצא מחוץ לתחום **לִדְבַר הָרְשׁוּת אֲבָל** אם יצא לדבר מצוה **לִדְבַר מִצְוָה מוֹדוּ לֵיהּ** [שמותר לו לחזור לתחומו], והרי משנתינו לגבי מי שיצא ברשות מדברת על מי שיצא לדבר מצוה, ואעפ"כ רבה אמר בעניין זה שהבלעת תחומין לאו מילתא.

והא תנן רבי אליעזר אומר. מי שיצא חוץ לתחום ב' אמות יכנס מאי היא שיעורא דנקט לאו ר' אליעזר לטעמיה דאמר במתני' [6] גבי ד' אמות שנתנו חכמים ליצא חוץ לתחום דהוא באמצעו שיש לו לכל לידיו ב' אמות ולפיכך זה שיצא ב' אמות חוץ לתחום כיון דב' אמותיו דבוקות לו בתחומו סבירא ליה לרבי אליעזר דכמאן דמונחא בתחומיה דמו ומותר ליכנס אלמא מילתא היא. לגירסא קמא[7] הוא תיובתיה אבל לגירסא בתרא לא נהירא לי דהא לא קאמרי ליה למהדר ומאן דגרים ליה דהא לא הוו מובלעות אלא דבוקות ואפילו הכי שרי שמע מינה הבלעה דבר גדול הוא והיכא דמיבלען חד תחומא הוי: **ומודרבי אליעזר אופכא ליה נמי.** הא דאמר רבנן עליה במתני': **נדבר מצוה מודו ליה.** ומאמני דמי שיצא בדרשות דבר מצוה הוא וקאמר רבה לעיל דהבלעה לא מהניא: **ואפילו טובא.** יותר מחציצא אלפים בתמיה והאמרת דישא היכא דלא מיבלען אלפים אית ליה ומו לא: **אמר רב יהודה אמר רב.** לא תימא אפי' טובא דלא שרי אלא אלפים והא אתא לאמעיען דמחוץ בכלי זיין ולא אמרינן כיון דנעשה מעשה ישליכו כלי זיין מעליהן ולא יחללו שבת בחזרתן וטעמא מפרש לקמן: **דילמא נהליג אחוי.** ומי שיצא ברשות דמתניתין היכא לאוקמי בעדות המדם ובחכמה הבאה לילד אבל הבא להליג מחויבים יש לחוש שמא מחויבים ילדפו[10] אחריו הלכך אפי' טובא נמי יכנסו לעיר: **לא היו זזין משם.** ביושלמין חוץ לתחום להעיד על המדם מייני במסכת ר"ה (דף כג:). לא היו זזין דמי שיצא חוץ לתחום אין לו אלא ד' אמות: **והכא להליג מן הגיים כו'.** וקאמר אלפים ותו לא ומתני' קתני כל היושלמין להליג מחוץ לתחומן ואפי' טובא: **מניחים לי זיין.** בחזילתן בבית המלון שמושלמין חוץ לתחומה: **הכילו בהן אויבים.** שיצא חוץ לעיר ולדפו אחריהן: **נגנבו.** היושלמין ליטול כלי זיין והכית לר ולתקן זה את זה: **נלחו ישראל.** אלפים ותו לא: **נלחו אומות העולם.** מחוץ לתחומן אפי' טובא: **אין יוצאין עליהן.** כדמפרש לקמן כשבאו נכרים על עסקי תמון: **לספר.** עיר שמבדלת בין גבול ישראל לגבול האומות יוצאין עליהם שמא ילכדוה ומשם תהא נוחה לארב ליכנס לפניהם: **תרגומא.** אי זו היא עיר בגבול דהוא תמוכה לספר: **נהרדעא.** שהיתה תמוכה לנכרים מלד אחד ולעיירות שיושבין בהן בני גולה מלד שני: **וכשם לא אלו רו.** וקף על פי כן מסר לוד עצמו להליג: **אי שרי אי אסור.** ושבת היתה: **כרי שמואל וביא דיינו קייס.** ומידי דאיסור והיתר לא מטיל בתוריס ותומים[8]: **ופשעת.** אלמא נמצאתי ליה דנלמ: **מתני' מי שיצא בדרך.** לנוח שהיה עייף ולא היה יודע שהוא בתחום העיר ותשבה לו שם וכשעמד ראה שהוא תחום לעיר ובתחומה: **לא יכנס.** לעיר לחיות כאנשי העיר אלא שמקום שתשבה לו מודד אלפים פסיעות ביומיות ועד מקום שבלו יכנס: **בנא מפסיון.** שלא היה יודע כשתשבה לו שהוא בתחום העיר ולא נתכוון לחיות שביעתו בעיר אלא במקומו: **גמ' בנגנו היסה.** כשישב שם היה יודע שהוא בתוך אלפים למקום שביעתו: **מתני' אין לו אלא ד' אמות.** שהיא: **ובוא בתחומנו.** אל ד' אמות שלומר ב' אמות יש לו לכל לידיו: **נאיזה רוח שירצה.** יטול ד' אמות ואחר שבירר לו לגד זה אין יכול לחזור ולבחור לגד אחר: **היו שנים.** עומדין זה לרוח מזה ו' אמות המיבלען ב' אמות של כל אחד בתוך ב' אמות: **מביאין ואוכלין.** בתוך אותן ב' אמות:

ובלבד

---

[6] לקמן נב:, ב) ר"פ אין, ג) ר"ה כב:, ד) [תוספ"פ ה"ב], ה) [תוספתא שם], ו) [ב"ק פב:], ז) ב"י אח פלאמיס וכן למעה, ח) [גירסת הסמלמות מי שיבן בלדון ועמה והרי הוא סמוך וכו'], ט) [גירסת הסמלמות פרשת בשלח מ' מה אמר לי' ר' עקיבא משם רמייה וכו'], י) [שבת כט: ו"ע], יא) [כירושלמי וכו"ף ע"ב], יב) [לעיל מד: ד"ה רב שימי], יג) בס"פ: שמא ילמדו גוים וילדפו], יד) [מנחות טו:].

תורה אור השלם

1. וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה לֵאמֹר הִנֵּה פְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּקְעִילָה וְהֵמָּה שֹׁסִים אֶת הַגָּרֻנוֹת:

שמואל א כג א

2. וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיְיָ לֵאמֹר הַאֵלֶךְ וְהִכִּיתִי בַּפְּלִשְׁתִּים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל דָּוִד לֵךְ וְהִכִּית בַּפְּלִשְׁתִּים וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת קְעִילָה:

שמואל א כג ב

מוספ רש"י

ומן הנמדר. שהוא גדל פתחות ופוקף את מי העיר ואת הילדים (ר"ה כב.). **ובבל כו' ותרגומא נהרדעא.** בבל שם המדינה ועיר אחת שבה נקראת נהרדעא ואותה העיר מסוכה לספר (ב"ק פז.). **משם ראייה.** בתמיה (סוכה כח.). **שאם ביירר לו.** שהם לבלן ושהם לבלן, וקן אם מוכל לרבעגמן לגדוש אחת (לקמן מח.).

מוספ תוספות

א. משום דסמוכה על הספר היתה, ומינה דכל שהיא סמוכה על הספר עסקי תמון בעסקי נפשות. רשב"ם.

רבינו חננאל

והתנן ר' אליעזר אומר שתים יכנס, והנה זה עכשיו יצא חוץ לתחום ולאו מבעוד יום שבת [באויר] מחיצות. מאי לאו ר' אליעזר לטעמיה דאמר מי שישן ולא ידע עד שהשיכה יש לו ד' אמות והוא באמצעו, והני ד' אמות דיהבו ליה רבנן כמאן דמיבלען בתחומיה דמי, לפיכך תני שתים יכנס. א"ל ומהבת ליה לרבה. א"ל דשמיעא ליה מיניה דמר, דרבה דאמר עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' אליעזר אמרי מי שיצא חוץ לתחום אפי' [אמה] אחת לא יכנס אלא לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה מודו ליה, ומתני בדבר מצוה הוא, דקתני מי שיצא (חוץ לתחום אפי' [אמה] אחת לא יכנס, לא לדבר הרשות)[6]. ברשות.

---

[7] דכרי רבינו אלו כמו שכתב לפנינו סם מקולני המגה ונלקח ל"ע מי שיצא ברשות ולמנרו לו כר ופיר ברשות ב"ש כל"ל.

[8] והתנן ר"א אומר שתים יכנס ג' לא יכנס מאי לאו רבי אליעזר לטעמיה דאמר והוא באמצעו וארבע אמות דיהבו ליה רבנן כמאן דמיבלען דמו וקאמר יכנס אלמא הבלעת תחומין מילתא היא א"ל רבה בר בר [9]חנה לאביי ומדר"א קמותבת ליה למר אמר ליה אין דשמיע לי מיניה דמר עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מודו ליה: וכל היוצאין להציל חוזרין למקומן: ואפ' טובא והא אמרת רישא אלפים אמה ותו לא אמר רב יהודה אמר רב שחוזרין בכלי זיין למקומן ומאי קושיא דילמא להציל שאני אלא אי קשיא הא קשיא דתנן [10]בראשונה לא היו זזין משם כל היום כולו התקין ר"ג הזקן [11]שיש להן אלפים אמה לכל רוח ולא אלו בלבד אמרו אלא אפ' חכמה הבאה לילד [12]והבא להציל מן הגיים ומן הנהר ומן המפולת ומן הדליקה הרי הן כאנשי העיר ויש להן אלפים אמה לכל רוח ותו לא אמר כל היוצאין להציל חוזרין למקומן אפילו טובא [13]אמר רב [יהודה אמר רב] שחוזרין בכלי זיין למקומן כדתניא [14]בראשונה היו מניחין כלי זיינן בבית הסמוך לחומה פעם אחת הכירו בהן אויבים ורדפו אחריהם ונכנסו ליטול כלי זיינן ונכנסו אויבים אחריהן דחקו את זה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו אויבים באותה שעה התקינו שיהו חוזרין למקומן בכלי זיינן רב נחמן בר יצחק אמר ל"ק כאן שנצחו ישראל את אומות העולם כאן [15]שנצחו אומות העולם את עצמן אמר רב יהודה אמר רב [16]נכרים שצרו על עיירות ישראל אין יוצאין עליהם בכלי זיינן ואין מחללין עליהן את השבת תניא נמי הכי נכרים שצרו וכו' [17]במה דברים אמורים כשבאו על עסקי ממון אבל באו על עסקי נפשות יוצאין עליהן ומחללין עליהן את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו על עסקי נפשות אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בכלי זיינן ומחללין עליהן את השבת [18]אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ובבל כעיר הסמוכה לספר דמיא ותרגומא נהרדעא דרש רבי דוסתאי דמן בירי מאי דכתיב [19]ויגידו לדוד לאמר הנה פלשתים נלחמים בקעילה והמה שוסים את הגרנות תנא קעילה עיר הסמוכה לספר היתה והם לא באו אלא על עסקי תבן וקש דכתיב והמה שוסים את הגרנות וכתיב [20]וישאל דוד בה' לאמר האלך והכיתי בפלשתים האלה ויאמר ה' אל דוד לך והכית [21]בפלשתים והושעת את קעילה מאי קמבעיא ליה אילימא אי שרי אי אסור הרי בית דינו של שמואל הרמתי קיים אלא אי מצלח אי לא מצלח דיקא נמי דכתיב לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה ש"מ: **מתני'** [22]מי שישב בדרך ועמד וראה הרי (זה) הוא סמוך לעיר [הואיל] ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר [23]יכנס א"ר יהודה מעשה היה ונכנס רבי טרפון בלא מתכוין: **גמ'** תניא א"ר יהודה מעשה ברבי טרפון שהיה מהלך בדרך וחשכה לו ולן חוץ לעיר לשחרית מצאוהו רועי בקר אמרו לו רבי הרי העיר לפניך הכנס נכנס וישב בבית המדרש ודרש כל היום כולו (אמרו [24]לו) [25]משם ראייה שמא בלבו היתה או בית המדרש מובלע בתוך תחומו היה: **מתני'** [26]מי שישן בדרך ולא ידע [27]שהשיכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי ר' יוחנן בן נורי וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות ר"א אומר והוא באמצען ר' יהודה אומר לאיזה רוח שירצה ילך ומודה ר' יהודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו [28]היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה מביאין ואוכלין באמצע

ובלבד

ומדרבי אליעזר קמותבת ליה [29]**מר.** משמע דדיכה אמר אמא דאמר כדיכון וחה קשה לגשון שני דרש"י דדיכה אית ליה הבלעה תחומין מילתא היא לענין ליכנס ולדיכון ליה לחן הבלעה אלו:

אי מצלח אי לא מצלח. ומ"ת מ"כ היכי דיים ר' דוסתאי דמתלגין עליו הסמה דאמא חול היה אי מטוס דמסקפקא ליה דכתיב ויעלו דוד הא מסקינן אי מצלח אי לא מצלח ויש לומר דמוכחא מילתא מדקתאמר נגתמיס בקעילה דקרי ליה מלחמה ומסר דוד נפשיה עליה אע"פ שלא באו אלא על עסקי תבן וקש[30] שמע מינה דמתלגין עליה נמי אם הסמה:

רבינו חננאל (המשך)

פי' ברשות ב"ד. מתני' כל היוצאין להציל חוזרין למקומן. אוקימנא חוזרין בכלי זיינם למקומן. רב נחמן בר יצחק אמר בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם אלפים אמה ותו לא, ובזמן שיד גרים תקיפה על ישראל אפילו טובא. אמר רב יהודה אמר רב גרים שצרו על עיירות של ישראל מחללין עליהן את השבת, ויוצאין עליהן בכלי זיין. תניא נמי הכי כו'. במה דברים אמורים שבאו על עסקי נפשות אבל באו על עסקי ממון אין יוצאין עליהן בכלי זיין ואין מחללין עליהן את השבת. ובעיר הסמוכה לספר, פי' על שפת הים, אפילו לא באו אלא על עסקי תבן מחללין עליהן השבת ויוצאין בכלי זיין. אמר רב נחמן בבל כעיר הסמוכה לספר דמיא, תרגומא נהרדעא. קעילה עיר הסמוכה לספר היתה, והן לא באו אלא על עסקי תבן וקש. וישאל דוד בה' האלך וגו'. ויאמר ה' אל דוד לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה. מאי קמבעיא ליה כו'. מתני' מי שישן בדרך ועמד והרי הוא קרוב לעיר כו', פי' כיון שהיה בדעתו מתחילה לילך בזו העיר אע"פ שעכשיו לא הזכיר כלום, אמר רבי יהודה דינו כדין [מי] שיצא לילך בעיר שמעבדין בו שמותר לו לילך עד אותה העיר, אם היה בתוך ד' אלפים אמה שנמצא כאילו עירב ברגליו. וכך נכנס ר' טרפון בלא מתכוין שני תחומי שבת כאילו עירב ברגליו. תניא אמר ר' יהודי' מעשה בר' טרפון שחשכה לו לילי שבת ולן חוץ לעיר כו'. אמר לו ר' יעקב שמא ר' טרפון בלבו היה לינכס, או שמא ההוא בית המדרש מובלע בתחומו היה. מתני' מי שישן בדרך ולא ידע עד שהשכה כו'.

---

[6] אא מ"ר פכ"ז מהלכ' שבת הל' מז סמג לאוין סו טוש"ע ח"מ סי' מז סעיף ח:

[7] ב ב ד מי' שם טוש"ע שם ס"ג וסי' שכט סעיף ט:

[8] ה ו מי' פ"ג מהלכ' שבת הלכה כג סמג לאוין סו טוש"ע ח"מ סי' שכט סעיף ו ז [וכתב שם שבת ס"ג ת.]:

[9] ז מי' פכ"ז מהלכ' שבת הלכה ט סמג עשין דרבנן ג טוש"ע ח"מ סי' מ:

[10] ל ח מי' שם הלכה ד טור ש"ע ח"מ סי' תא:

[11] ט מי' פי"ב מהלכ' שבת הלכה מז סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' שמט ס"ג:

[12] א מי' פכ"ז מהלכ' שבת הל' מז סמג לאוין סו טוש"ע ח"מ סי' מז סעיף ח:

[13] ב ג ד מי' שם טוש"ע שם ס"ג וסי' שכט סעיף ט:

[14] ה ו מי' פ"ג מהלכ' שבת הלכה כג סמג לאוין סו טוש"ע ח"מ סי' שכט סעיף ו ז [וכתב שם שבת ס"ג ת.]:

[15] ז מי' פכ"ז מהלכ' שבת הלכה ט סמג עשין דרבנן ג טוש"ע ח"מ סי' מ:

[16] ל ח מי' שם הלכה ד טור ש"ע ח"מ סי' תא:

[17] ט מי' פי"ב מהלכ' שבת הלכה מז סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' שמט ס"ג:

עין משפט נר מצוה

כו א מי' פכ"ז מהלכ' שבת הל' מז סמג לאוין סו טוש"ע ח"מ סי' מז סעיף ח:

כז ב ג ד מי' שם טוש"ע שם ס"ג וסי' שכט סעיף ט:

כח ה ו מי' פ"ג מהלכ' שבת הלכה כג סמג לאוין סו טוש"ע ח"מ סי' שכט סעיף ו ז [וכתב שם שבת ס"ג ת.]:

כט ז מי' פכ"ז מהלכ' שבת הלכה ט סמג עשין דרבנן ג טוש"ע ח"מ סי' מ:

ל ח מי' שם הלכה ד טור ש"ע ח"מ סי' תא:

לא ט מי' פי"ב מהלכ' שבת הלכה מז סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' שמט ס"ג:

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

מה: מי שהוציאוהו פרק רביעי עירובין

לב א מיי׳ פ״ה מהל׳ מ״ע הלכה יד סמג עשין ל טוש״ע ח״מ סי׳ שלז סעיף יד:

לג ב מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף טז:

רב ניסים גאון

דאי ר׳ אליעזר האמר כל העולם כולו מאוקינוס הוא שותה. איתה לדר׳ אליעזר בהדא בריית״א הכתובה בפר׳ א׳ דמסכת תענוית תניא ר׳ אליעזר אומר כל העולם כולו מאוקינוס הוא שותה. שנא׳ ואד יעלה מן הארץ.

רבינו חננאל

בעי רבה טעמא דר׳ יוחנן בן נורי משום דקסבר חפצי הפקר קונין שביתה, ובדין הוא דנפלגו בעלמא בחפצי הפקר והאי דמיפלגי הכא כר׳. או דילמא בעלמא סבר דחפצי הפקר אין קונין שביתה הכא היינו טעמא הואיל וניעור קנה שביתה ישן נמי קנה שביתה. ת״ש גשמים שירדו בערב יום טוב יש להם אלפים אמה לכל רוח. ביום אמה. אי אמרת דסבר ר׳ יוחנן בן נורי דחפצי הפקר קונין שביתה, הנה גשמים שירדו (בערב שבת) [מערב ר״ש] שקנו שביתה כר׳ יוחנן בן נורי. אלא אי אמרת ר׳ יוחנן בן נורי סבר חפצי הפקר אין קונין שביתה הא מתניתא מאן קתני לה. דרחי רב ספרא ואמר ודילמא בגשמים שירדו סמוך לעיר וקנו אותם אנשי העיר כר. ודהאה רב יוסף ואמר אי הכי כרגלי (אותה) אנשי [אותה] העיר הוה ליה למימר. **ואסיקנא** מהא דתנן בור של עולי בבל כרגלי הממלא, ותניא אידך בור של שבטים אלפים אמה לכל רוח קשין אהדדי. ופרקינן בריית״א לר׳ יוחנן בן נורי דסבר חפצי הפקר קונין שביתה, לפיכך יש להם אלפים אמה לכל רוח. מתניתין דקתני כרגלי הממלא לרבנן. **ביום טוב כרגלי כל אדם.** אקשינן אמאי לר׳ יוחנן בן נורי ליקנו שביתה באוקינוס, דהא א״ר אליעזר כל העולם כולו מימי אוקינוס הוא שותה. ופריק רב יצחק בעבים שנתקשרו מערב יום טוב. כלומר כבר נעקרו המים מאוקינוס ונבלעו בעבים וכו׳.

מסורת הש״ס

ו) נקמן [מו:] עפ. נמ״, ב) [עי׳ תוס׳ נקמן מח. ד״ה ותחומות], ג) [נעיל נמ: נקמן מז: נז: ביצה נמ: ע״ש כרש״ל, ד) ביצה נטו, ה) תענית ט: ו) [שבת נד. נש״ן], ז) [נעיל מנ.], ח) עי׳ רש״ל וכ״ש״ת, ט) בש״ל: אחד, י) בש״ל: ואינו, כ) בש״ל: שאפשר, ל) [מגיהי הגיר׳ כל אדם].

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה ליקנו וכו׳ והעבים שותין: (ב) ד״ה מיכנעת וכו׳ דאפי׳ בחלף:

גליון הש״ס

גמ׳ בגשמים הסמוכים לעיר. עי׳ לקמן דף מז ע״ב תוס׳ ד״ה והכלים: **תוס׳** ד״ה ב״ש וכו׳ דהבל אחד. עי׳ לקמן דף מז ע״ב תוס׳ ד״ה הכא בחצים:

מוסף רש״י

חפצי הפקר. המגלפים, **קונים שביתה.** והמוגלן מוליכן ממקום מליאתן לגלפים לכל רוח ואינו מוליכן למקום שערב שם דים להם שביתה לעצמן (ביצה ל״ח). **כרגלי יחיד.** אין מוליכין המים אלא כרגלי בעל הבור (ביצה ש״ם). **כרגלי אותה העיר.** גלפים לכל רוח מון לעבודים (שם). **ושל עולי בבל.** העפורין לעוכרי דרכים בחמגע הדרך ועפרות כני הגולה לאמות עצומים, **כרגלי הממלא.** מפני שהוא הפקר והפקר נקנה בהגבהה, ואם בא אחד ומגלו לו מימיו אינו ליה דר׳ יוחנן דאמר חפצי הפקר קונים שביתה לעצמן במקומן, וכי מיגמא אם כן כרגלי כל אדם ואמאי קתני כרגלי הממלא, **קסבר** יש בריות לחמיריי ואמריי מוכרח דמגמא עמי מוכרח דלהלה בגבא חזו מוכרחי קיימי (שם). **ממי אוקיינוס הוא שותה.** כלומר ממים של מעט הלא ממים של מעלה (תענית ט:).

מוסף תוספות

א. דהוי לקולא שהם קונים שביתה. ריטב״א. **ב.** לרבנן כיון שאינן קונין שביתה עכשיו במקומן הרי הם נגררין אחר המוצאן והם כרגלי המוצא להוליכן לכל מקום שהוא הולך, מה שאין כן לרבי יוחנן שאינו יכול להוליכן אלא אלפים אמה ממקומן. **שם. ג.** דאלמא שביתת כלים חומרא היא לר׳ יוחנן בן נורי. **שם. ד.** שהעבים שותין מן המים שבקרקע הים אלא מן העלוינים. רשב״א. **ה.** הרי אנו רואין את המים כולם כגוף אחד שהוא מונח בקרקע וכלן קנו שביתה למטה בקרקע. **שם. ו.** דאפילו למ״ד אין תחומין [למעלה מי׳], מי שקנה שביתה בלמטה מעשרה ויצא מתחומו אפילו דרך קפיצה, כשיגיע למטה מעשרה לא יזוז ממקומו, דמ״מ הרי הוא חוץ מתחומו. **שם. ז.** [ד״ה] כל שאינו ראוי לקנות שביתה בתחלת שבת הוא קונה אחרי כן. ריטב״א.

להודיעך כחן דרבנן. ואם תאמר וליפלגו בכלים להודיעך כמו דר׳ יוחנן בן נורי אע״ג דליכא למימר בהן הואיל וניעור קני שביתה וכמ״ש בהמתיר עליף [א] וי״ל הא דקנו להו שביתה לאו קולא היא אלא חומרא היא דאדרבה לרבנן דלא קנו להו קולא דהוי כרגלי הממלא [ב] והכי מוכח בשמעתא דאין דין אדם וכלים שוין למ״ד אין קונין שביתה ולקמן נמי קרי ליה חומרא דקאמר לריבא אי אשמעינן הלכה כרבי יוחנן בן נורי ה״א דין לקולא דין לחומרא פי׳ קולא וגבי אדם וחומרא גבי כלים [ג]

ביום טוב הרי הן כרגלי כל אדם. פי׳ כאותו שיכנס בהן לאשון ואם נתנן לאחר הרי הן כרגלי הראשון כל אדם לפרס דלעולם הרי הן כרגלי כל אדם שהן בידו דהא בור עולי בבל אמרינן בסמוך דהוי כרגלי הממלא אלמא כל היכא דלא קנו שביתה הרי הן כרגלי הזוכה לאשון ולקמן [דף מו.] תניא גבי נהרות המוסכין ומעיינות המוצעין הרי הן כרגלי כל אדם ומתוספתא דמסכת בילה [פ״ד] קתני בהדיא הרי הן כרגלי הממלא [ד] משמע דהכל אחד:

ליקנו שביתה באוקיינוס. ואפילו אם אין תחומין למעלה מי׳ [ה] והעבים שותין מאותו שלמעלה שנבוחין מי׳ [ז] כיון שכל המים מתוכרכין יחד משותין כאילו מונחין בארץ [ח] ולא דמו לספינה שטוה על המים וכיון דקנו שביתה באוקיינוס אע״פ שבאו למעלה מי׳ אין להם אלא כל ד׳ אמות דהרי הן חוץ לתחום [ט] ואינו כדר״ג דפריך [לעיל מנ.] ואין אין תחומין למעלה מי׳ כי לא היו בתוך התחום מאי הוי היינו משום שגם בין השמשות נשעה קניית שביתה היו למעלה מי׳ ולא קנו שביתה בשום מקום ולכך כשבאו בתוך י׳ היה להם שביתה והיה להם אלפים אמה לכל רוח [י]:

לימא דלא כרבי אליעזר. וא״ת ולרבי יהושע נמי דאמר מן הכיסה הוא שותה ליקנו שביתה התם אי יש תחומין למעלה מי׳ ומ״ש לומר אפילו יש תחומין לא שייך קנין שביתה בקרקע:

איבעית אימא הוי ספק דדבריהם. לקמן ע״ג דהוי דבר שיש לו מתירין ואמר רב אשי בילה (דף ד.) דדבר שיש לו מתירין [כ] אפי׳ בחלף לא בטיל אפילו בספק דבריהם בעירוב הקילו: כל

ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חברו היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן הוא מותר עמהן והן מותרין עמו ושנים החיצונים אסורין זה עם זה [ל] אמר רבי שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו [מ] ופתוחות לרשות הרבים עירבו שתים עם האמצעית היא מותרת עמהן והם מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו: **גמ׳** בעי רבא מאי קסבר ר׳ יוחנן בן נורי מסבר קא סבר [נ] חפצי הפקר קונין שביתה ובדין הוא דליפלוג בכלים והא דקמיפלגי באדם להודיעך כוחן דרבנן דאע״ג דאיכא למימר הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה קס״ל דלא או דילמא קסבר ר׳ יוחנן בן נורי בעלמא חפצי הפקר אין קונין שביתה והכא היינו טעמא הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה אמר רב יוסף ת״ש גשמים שירדו מעי״ט יש להן אלפים אמה לכל רוח בי״ט הרי הן כרגלי כל אדם אי אמרת בשלמא קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הפקר קונין שביתה הא מני ר׳ יוחנן היא אלא אי אמרת חפצי הפקר אין קונין שביתה הא מני לא רבי יוחנן ולא רבנן יתיב אביי וקאמר לה להא שמעתא א״ל רב ספרא לאביי ודילמא [ס] בגשמים הסמוכין לעיר עסקינן ואנשי אותה העיר דעתם עלייהו אמר ליה לא ס״ד א״דתנן [ע] בור של עולי בבל כרגלי הממלא אותה העיר [פ] ושל עולי בבל כרגלי הממלא אותה העיר [צ] ושל עולי בבל בשבטים יש להן אלפים אמה לכל רוח קשין אהדדי אלא לאו ש״מ הא רבי יוחנן בן נורי הא רבנן כי אתא לקמיה דרב יוסף א״ל הכי קאמר רב ספרא והכי אהדדי ליה אמר ליה ואמאי לא תימא ליה מגופה אי סלקא דעתך גשמים הסמוכין לעיר עסקינן האי יש להן אלפים אמה לכל רוח הא כרגלי אנשי אותה העיר מיבעיא ליה: אמר מר ביום טוב הרי הן כרגלי כל אדם ואמאי ליקני שביתה באוקיינוס לימא דלא כרבי אליעזר דאי כר׳ אליעזר [ק] הא אמר כל העולם כולו ממי אוקיינוס הוא שותה אמר ר׳ יצחק הכא בעבים שנתקשרו מערב יום טוב וליקני שביתה בעבים תיפשוט מינה [ר] דאין תחומין למעלה מי׳ דאי יש תחומין ליקני שביתה בעבים לעולם אימא מיבלע מיבלע בליעי כל

ולהוליכן חוץ לאלפים: **ושל עולי בבל.** שבדרך שעולים מבבל לא״י והוא של הפקר: **כרגלי הממנלא.** דכל מילי דהפקירא מלן דמגבה ליה קני ואפילו נתן לאחרים נאחר שמילגלן לגורלו הרי הן כרגלו אלמא מידי דהפקירא אין קונין שביתה: **ודגמא אחדיני בור של בבעיים.** דהיינו של עולי בבל יש להם אלפים לכל רוח אלמא קונין שביתה לתינן [ש] כרגלי כל אדם: **כי אתא.** אביי לקמיה דרב יוסף: **יש להן.** משמע דאינהו גופייהו קנו להו שביתה ולאו משום דעת אנשי העיר דלא ליתנא בעי לאמר הרי הן כרגלי אותה העיר דהיינו נמי אלפים לכל רוח: **ליקנו שביתה באוקיינוס.** שבשנו שם אמה [ת] העבים והרי יצאו חוץ לתחום ואין להם אלא אלפים אמות: **דילמא מדקה.** שרחה אמה קטנות אחדו לעצמן: **והני אחדיני דיינהו.** ומתקשרו היום וקנו אמה שביתה באוקיינוס ולתסרו: **וליפשוט.** מדקתני בגשמים שקנו שביתה אמה בעבים וירדו היום לתוכר ולהוליכן כרגלי כל אדם אלמא אין איסור תחומין למעלה מעשרה: **מיבלע בליעי.** ומכאן לתינהו דמו ולא קנו להו שביתה אמה: כל

בקרקע. **שם. ח.** דאפילו למ״ד אין תחומין [למעלה מי׳], מי שקנה שביתה בלמטה מעשרה ויצא מתחומו אפילו דרך קפיצה, כשיגיע למטה מעשרה לא יזוז ממקומו, דמ״מ הרי הוא חוץ מתחומו. **שם. ט.** [ד״ה] כל שאינו ראוי לקנות שביתה בתחלת שבת הוא קונה אחרי כן. ריטב״א.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

וְהָתְנַן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר שְׁתַּיִם יִכָּנֵס שְׁלֹשָׁה לֹא יִכָּנֵס מַאי לָאו רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר וְהוּא בְּאֶמְצָעָן. וְאַרְבַּע אַמּוֹת דִּיהַבוּ לֵיהּ רַבָּנַן כְּמַאן דְּמִיבַּלְעָן דָּמוּ וְקָאָמַר יִכָּנֵס אַלְמָא הַבְלָעַת תְּחוּמִין מִילְּתָא הִיא. אֲמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר בַּר חָנָה לְאַבָּיֵי וּמִדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קָמוֹתְבַתְּ לֵיהּ לְמָר אֲמַר לֵיהּ אִין דְּשָׁמְיַע לִי מִינֵּיהּ דְּמָר עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֶלָּא לִדְבַר הָרְשׁוּת אֲבָל לִדְבַר מִצְוָה מוֹדוּ לֵיהּ. [התבאר הדף הקודם].

◆◆◆

שאלה: במשנה משמע שהיוצאים להציל חוזרים אפילו יותר מ2000 אמה, והרי שנינו בתחילת המשנה שהיוצא ברשות יש לו רק אלפיים אמה

שנינו במשנה: **וְכָל הַיּוֹצְאִין לְהַצִּיל, חוֹזְרִין לִמְקוֹמָן,** ומשמע שהם מותרים לחזור **אֲפִילּוּ טוּבָא** - אפילו אם ביתם רחוק הרבה מהמקום שהם יצאו להציל והם צריכים ללכת הרבה.

שואלת הגמרא: **וְהָא אָמְרַתְּ רֵישָׁא** - והרי שנינו בתחילת המשנה שהיוצא ברשות מחוץ לתחום, מותר לו ללכת **אַלְפַּיִם אַמָּה וְתוּ לָא** - ולא יותר מכך.

תשובה א': כוונת המשנה להתיר טלטול הכלי זיין, ולא להתיר הליכה יותר מאלפיים אמה

עונה הגמרא: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב:** אין כוונת המשנה שחוזרים והולכים יותר מאלפיים אמה, אלא הם מותרים ללכת רק אלפיים אמה מהמקום שהם נמצאים בו, וכוונת המשנה לומר **שֶׁחוֹזְרִין בִּכְלֵי זַיִן לִמְקוֹמָן** - שבמקום שהם מותרים ללכת הם מותרים גם לטלטל את כלי המלחמה, אף שעוברים בזה על הוצאה.

[בירור: מה היתה השאלה, אפשר לומר שברישא מדובר ביוצא לדבר מצוה, ובזה יש לו רק 2000 אמה מהמקום שהוא נמצא בו. והסיפא מדברת ביוצא להציל ובאופן זה מותר לחזור למקומו ואפילו אם הוא רחוק יותר מ2000 אמה]

מבררת הגמרא: **וּמַאי קוּשְׁיָא,** - מה הוקשה לגמרא, **דִּילְמָא לְהַצִּיל שָׁאנֵי** - אולי ביצא לדעת הדין שונה, והסיפא מדברת במי שיצא ברשות להציל, ובזה הדין הוא שיכול לחזור למקומו אף יותר מאלפיים אמה, שיש לחוש שמא אויבים ירדפו אחריו. ולא קשה על כך מהרישא שמדובר ביוצא לשאר עניני מצוה כגון לעדות החדש, או בחכמה הבאה לילד, שבזה נתנו רק 2000 אמה.

[ביאור: השאלה היתה ממשנה אחרת שמבואר שביוצא להציל נתנו רק אלפיים אמה]

מבארת הגמרא: **אֶלָּא אִי קַשְׁיָא הָא קַשְׁיָא** - אלא אם קשה על המשנה, קשה ממשנה אחרת, **דִּתְנַן: בָּרִאשׁוֹנָה** [היוצאים להעיד על החודש] **לֹא הָיוּ זָזִין מִשָּׁם כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ,** שמי שיצא חוץ לתחום אין לו אלא ארבע אמות, **הִתְקִין רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ, וְלֹא אֵלּוּ בִּלְבַד אָמְרוּ, אֶלָּא אֲפִילּוּ חֲכָמָה הַבָּאָה לְיַלֵּד, וְהַבָּא לְהַצִּיל מִן הַגַּיִס, וּמִן הַנָּהָר, וּמִן הַמַּפּוֹלֶת, וּמִן הַדְּלֵיקָה, הֲרֵי הֵן כְּאַנְשֵׁי הָעִיר, וְיֵשׁ לָהֶן אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ.**

הרי מפורש שהיוצאים להציל יש להם 2000 אמה בלבד מהמקום שהם נמצאים.

ועל משנה זו הקשו: **וְתוּ לָא** - ויותר מאלפיים אין הולכים, **וְהָא אָמְרַתְּ** - והרי שנינו בסיפא של משנתינו: **כָּל הַיּוֹצְאִין לְהַצִּיל, חוֹזְרִין לִמְקוֹמָן,** ומשמע: **אֲפִילּוּ טוּבָא** - אפילו יותר מאלפיים אמה.

ועל כך: **אָמַר רַב [יְהוּדָה אָמַר רַב:]** שכוונת משנתינו: **שֶׁחוֹזְרִין בִּכְלֵי זַיִין לִמְקוֹמָן** - שאמנם אינם מותרים ללכת יותר מ2000 אמה, וכוונת המשנה היא רק להתיר הוצאה וטלטול של הכלי זיין (במקום שיכולים ללכת, והיינו שאין בזה איסור הוצאה),

כִּדְתַנְיָא: בְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מַנִּיחִין כְּלֵי זַיִינָן [כשהיו חוזרים מלהציל] **בַּבַּיִת הַסָּמוּךְ לַחוֹמָה** - בבית החיצון שמוצאין חוץ לחומה.

פַּעַם אַחַת הִכִּירוּ בָּהֶן אוֹיְבִים - האויבים הבחינו בהם בעת שהם חזרו מלהציל, **וְרָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם, וְנִכְנְסוּ** [המצילים בחזרה לבית הסמוך לחומה, כדי **לִיטּוֹל כְּלֵי זַיִינָן, וְנִכְנְסוּ אוֹיְבִים אַחֲרֵיהֶן,** והבית היה צר, **דָּחֲקוּ זֶה אֶת זֶה, וְהָרְגוּ זֶה אֶת זֶה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהָרְגוּ אוֹיְבִים, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ חוֹזְרִין לִמְקוֹמָן בִּכְלֵי זַיִינָן.**

תשובה ב': מה שכתוב שמותר ללכת רק 2000 אמה מדובר באופן שישראל ניצחו, ואז לא הוצרכו להתיר לחזור יותר

הגמרא מביאה תירוץ נוסף כמה מותר לחזור מחוץ לתחום כשיצאו להציל: **רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: לָא קַשְׁיָא, כָּאן** [מה ששנינו שאין חוזרים אלא 2000] מדובר **שֶׁנִּצְּחוּ יִשְׂרָאֵל אֶת אוּמּוֹת הָעוֹלָם,** ולכן לא התירו ללכת יותר מ2000.

כָּאן [מה ששנינו שמותר לחזור למקומם] מדובר **שֶׁנִּצְּחוּ אוּמּוֹת הָעוֹלָם אֶת עַצְמָן** [הכונה לומר שניצחו את ישראל, אלא שהגמרא לא רוצה לומר דבר לא טוב], ועל כן כיון שיש סכנה בדבר, כשישראל לא ניצחו, הם מותרים לחזור אפילו יותר מ2000 אמה.

✦✦✦

נכרים שצרו על עיירות ישראל על עסקי ממון, אין מחללים על כך שבת, אלא אם כן היא עיר הסמוכה לגבול

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: נָכְרִים שֶׁצָּרוּ עַל עֲיָרוֹת יִשְׂרָאֵל [על עסקי ממון], **אֵין יוֹצְאִין עֲלֵיהֶם בִּכְלֵי זַיִינָן, וְאֵין מְחַלְּלִין עֲלֵיהֶן אֶת הַשַּׁבָּת.**

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, נָכְרִים שֶׁצָּרוּ וְכוּ' [אין מחללים על כך שבת]. **בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁבָּאוּ עַל עִסְקֵי מָמוֹן. אֲבָל בָּאוּ עַל עִסְקֵי נְפָשׁוֹת, יוֹצְאִין עֲלֵיהֶן בִּכְלֵי זַיִינָן וּמְחַלְּלִין עֲלֵיהֶן אֶת הַשַּׁבָּת.**

וּבְעִיר הַסְּמוּכָה לַסָּפָר - עיר שנמצאת על הגבול והיא מבדלת בין גבול ישראל לגבול האומות, **אֲפִילּוּ לֹא בָּאוּ עַל עִסְקֵי נְפָשׁוֹת, אֶלָּא עַל עִסְקֵי תֶּבֶן וָקַשׁ יוֹצְאִין עֲלֵיהֶן בִּכְלֵי זַיִינָן וּמְחַלְּלִין עֲלֵיהֶן אֶת הַשַּׁבָּת,** שמא ילכדוה ומשם תהא נוחה הארץ ליכבש לפניהם.

אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מִנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: וּבְבֶל, כְּעִיר הַסְּמוּכָה לַסָּפָר דָּמְיָא, וְתַרְגּוּמָא - וביארו שהכונה לעיר **נְהַרְדְּעָא** שהיא עיר בבבל שהיתה סמוכה לנכרים מצד אחד, ולעיירות שיושבין בהן בני ישראל שגלו לבבל מהצד שני.

ראיה לדין הצלה בעיר הסמוכה לגבול אפילו כשבאו על עסקי ממון

דָּרֵשׁ רַבִּי דּוֹסְתַּאי דְּמִן בֵּירֵי, מַאי דִּכְתִיב ׳וַיַּגִּידוּ לְדָוִד לֵאמֹר הִנֵּה פְּלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּקְעִילָה וְהֵמָּה שׁוֹסִים אֶת הַגֳּרָנוֹת׳,

תָּנָא, קְעִילָה עִיר הַסְּמוּכָה לַסְּפָר הָיְתָה, וְהֵם (הפלישתים) **לֹא בָּאוּ אֶלָּא עַל עִסְקֵי תֶּבֶן וְקַשׁ, דִּכְתִיב ׳וְהֵמָּה שׁוֹסִים אֶת הַגֳּרָנוֹת׳,** ואף על פי כן מסר דוד עצמו להציל שם את ישראל מהפלשתים.

[ביאור המשך הפסוקים במלחמת דוד בפלשתים] **וּכְתִיב ׳וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּה׳ לֵאמֹר הַאֵלֵךְ וְהִכִּיתִי בַּפְּלִשְׁתִּים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל דָּוִד לֵךְ וְהִכִּיתָ בַּפְּלִשְׁתִּים וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת קְעִילָה׳.**

ויש להבין **מַאי קָמְבַעְיָא לֵיהּ** - במה דוד הסתפק, **אִילֵימָא אִי שֵׁרֵי אִי אָסוּר** - אם תאמר שהיה זה בשבת והוא הסתפק אם מותר לצאת להילחם בשבת על עסקי תבן, **הֲרֵי בֵּית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הָרָמָתִי קַיָּים,** והיה לו לשאול את הבית דין על כך.

אֶלָּא הביאור שהוא הסתפק: **אִי מַצְּלַח, אִי לָא מַצְּלַח.**

דַּיְקָא נָמֵי דִּכְתִיב - כך גם מדוייק ממה שכתוב שה׳ השיב לו לדוד: **׳לֵךְ וְהִכִּיתָ בַּפְּלִשְׁתִּים וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת קְעִילָה׳. שְׁמַע מִינַּהּ.**

משנה

דעה א׳, אדם לא קונה שביתה כשלא היה דעתו לכך

מִי שֶׁיָּשַׁב בַּדֶּרֶךְ - לנוח, שהיה עייף ולא היה יודע שהוא בתחום העיר, וחשכה לו שם, **וְעָמַד וְרָאָה, הֲרֵי (זֶה) הוּא סָמוּךְ לָעִיר** וכשעמד ראה שהוא סמוך לעיר ובתחומה,

[הוֹאִיל] וְלֹא הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ לְכָךְ, לֹא יִכָּנֵס לעיר - להיות כאנשי העיר, ואפילו שהוא היה בתוך תחום העיר כיון שהוא לא התכוון לשבות בתוך העיר, אין דינו כבני העיר שמותר להם ללכת בכל העיר כולה ובעוד 2000 אמה לכל צד. אלא הרי הוא קונה שביתה במקום שהוא נמצא, ומותר לו ללכת משם רק 2000 אמה, והיכן שהם מסתיימים (אפילו אם הם מסתיימים באמצע העיר) אסור לו להמשיך ללכת. **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר**

דעה ב׳, אדם קונה שביתה אף כשלא היה דעתו לכך

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יִכָּנֵס, כיון שהיא בתוך תחום העיר הרי הוא קונה שביתה אף שלא היה דעתו לכך, כי בודאי אם היה יודע שהוא בתוך תחום העיר היה רוצה לקנות שביתה בתוך העיר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה הָיָה וְנִכְנַס רַבִּי טַרְפוֹן בְּלֹא מִתְכַּוֵּין - שלא היה יודע כשחשכה לו שהוא בתחום העיר, ולא נתכוין להיות שביתתו בעיר אלא במקומו, ואעפ"כ [כיון שאילו היה יודע שהוא בתוך תחום העיר היה רוצה לקנות שביתה בעיר] הוא נכנס בעיר, והלך בכל העיר (ואפילו במרחק יותר מ2000 אמה מהמקום שעמד שם כשחשיכה) כיון שהוא קונה שביתה בעיר כאנשי העיר.

גמרא

המעשה של רבי טרפון

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְחָשְׁכָה לוֹ, וְלָן חוּץ לָעִיר, לְשַׁחֲרִית מְצָאוּהוּ רוֹעֵי בָקָר. אָמְרוּ לוֹ: רַבִּי, הֲרֵי הָעִיר לְפָנֶיךָ, הִכָּנֵס.

נִכְנַס, וְיָשַׁב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְדָרַשׁ כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ.

(אָמְרוּ לוֹ לרבי יהודה**): מִשֶּׁם רְאָיָה, שֶׁמָּא בְּלִבּוֹ הָיְתָה** - כשישב שם היה יודע שהוא בתוך אלפים למקום שביתתו, **אוֹ בֵּית הַמִּדְרָשׁ מוּבְלָע בְּתוֹךְ תְּחוּמוֹ הָיָה.**

משנה

אם אדם קונה שביתה [שיהיה לו אלפיים אמה לכל רוח] כשישן

[דעה א':] **מִי שֶׁיָּשַׁן בַּדֶּרֶךְ וְלָא יָדַע שֶׁחָשַׁכָה, יֵשׁ לוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי.**

[דעה ב':] **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת** - הואיל וישן היה לא נתכוון לקנות שביתה.

מי שיש לו ד' אמות, האם זה ב' אמות לכל צד, או יכול לברור לעצמו ד' אמות לצד אחד

[דעה א':] **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: וְהוּא בְּאֶמְצָעָן** - מי שיש לו ד' אמות, הוא באמצע הד' אמות, שיש לו ב' אמות לכל צידיו.

[דעה ב':] **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְאֵיזֶה רוּחַ שֶׁיִּרְצֶה יֵלֵךְ** - אם רוצה יכול ליטול ארבע אמות לצד אחד, ובצד השני לא יוכל ללכת כלל.

וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁאִם בֵּירַר לוֹ [צד אחד], **שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ** [ולבחור צד אחר].

שני אנשים שיש לכל אחד ד' אמות, ויש להם תחום משותף

הָיוּ שְׁנַיִם - שני אנשים שיש לכל אחד ד' אמות, **מִקְצָת אַמּוֹתָיו שֶׁל זֶה בְּתוֹךְ אַמּוֹתָיו שֶׁל זֶה,** שעומדין זה רחוק מזה שש אמות, ששתי אמות של כל אחד בלועות בתוך של חבירו.

1	2	4 - 3	2	1
תחום רק של שמעון		תחום של ראובן ושל שמעון	תחום רק של ראובן	

מְבִיאִין וְאוֹכְלִין בָּאֶמְצַע - בתוך אותן שתי אמות, [עמוד ב] **וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא זֶה מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ** - שראובן לא יוציא את חפציו לשתי אמות שהם רק תחומו של שמעון, וכן להיפך שמעון לא יוציא את חפציו לשתי אמות שהם רק תחומו של ראובן, שהחפצים של אדם דינם כרגליו, ולהיכן שהוא מותר ללכת יכול להוליך את חפציו.

[רש"י כותב פירוש נוסף: כשיש לאדם תחום רק של ד' אמות (כגון שיצא חוץ לתחום)

הרי זה מדרבנן כרשות היחיד, ולכן אין הכונה רק שאסור להוציא את חפציו מד׳ אמות שלו, אלא אסור לכל אדם להכניס ולהוציא מחוצה להן לתוכן].

שלשה אנשים שיש לכל אחד ד׳ אמות, ולאמצעי יש תחום משותף

הָיוּ שְׁלֹשָׁה וְהָאֶמְצָעִי מוּבְלָע בֵּינֵיהֶן - שתי אמותיו של לוי בתוך התחום של ראובן, ושתי אמותיו בתוך התחום של שמעון, **הוּא מוּתָּר עִמָּהֶן** - לוי פונה לכאן ומשתמש עם ראובן [בתחומם המשותף], ופונה לכאן ומשתמש עם שמעון, **וְהֵן** [ראובן ושמעון] **מוּתָּרִין עִמּוֹ** [עם לוי, בתחומם המשותף], **וּשְׁנַיִם הַחִיצוֹנִים** [ראובן ושמעון] **אֲסוּרִין זֶה עִם זֶה** [שאין להם תחום משותף].

8	7	6	5	4	3	2	1
(שמעון)			(לוי)		(ראובן)		
תחום רק של שמעון		תחום של שמעון ושל לוי		תחום של ראובן ושל לוי		תחום רק של ראובן	

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְשָׁלֹשׁ חֲצֵירוֹת הַפְּתוּחוֹת זוֹ לָזוֹ, וּפְתוּחוֹת לִרְשׁוּת הָרַבִּים,

רשות הרבים

אם **עֵירְבוּ שְׁתַּיִם עִם הָאֶמְצָעִית** (חצר 1 עירבה עם חצר 3, וכן חצר 2 עירבה עם חצר 3),

הִיא [החצר האמצעית (חצר 3)] **מוּתֶּרֶת עִמָּהֶן** [עם חצר 1 ועם חצר 2],

וְהֵם [חצר 1 וחצר 2] **מוּתָּרוֹת עִמָּהּ** [עם חצר 3].

וּשְׁתַּיִם הַחִיצוֹנוֹת [חצר 1 וחצר 2] **אֲסוּרוֹת זוֹ עִם זוֹ.**

[מדובר כאן באופן שלכל חצר יש לבד פתח לרשות הרבים, כי באופן שאין לכל חצר פתח נפרד, הרי אף אם כל חצר עשתה עירוב בין הבתים שנמצאים בה, אין זה מועיל כיון שכל החצירות נחשבים כחצר אחת, (כי בני החצר הפנימית צריכים לעבור בחיצונה כדי לצאת), ואזי אם לא עירבו החצרות זה עם זה, נמצא שלא כל הבתים שבחצר השתתפו זה עם זה, כי הרי כל החצירות נחשבים חצר אחת גדולה, וממילא אסורים הם להוציא מהבית לחצר].

גמרא

ספק: רבי יוחנן בן נורי סובר גם שחפצי הפקר קונים שביתה, או שלגבי חפצי הפקר הוא סובר שאינם קונים שביתה ורק לגבי ישן הוא סובר שהוא קונה

שנינו במשנה דעת רבי יוחנן בן נורי שהישן בדרך יש לו אלפיים אמה לכל רוח. **בְּעֵי רָבָא, מַאי קָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, מִסְבָּר קָא סָבַר חֲפָצֵי הֶפְקֵר** - האם הוא סובר שכלים שאין להם בעלים, **קוֹנִין שְׁבִיתָה** - במקום שהיו כשחשיכה, ואין אדם יכול לטלטלן משם יותר מאלפים לכל רוח, אף על גב שלא נתכוין להן אדם להקנותן שביתה. וכן אדם ישן הוא כמו כלים של הפקר שהרי כשהוא ישן אינו מתכוין לקנות שביתה.

וּבְדִין הוּא דְּלִיפְלוּג בְּכֵלִים - והיה להם לחלוק לגבי חפצים של הפקר, **וְהָא דְּקָמִיפַּלְגִי בְּאָדָם, לְהוֹדִיעֲךָ כּוֹחָן דְּרַבָּנַן** שסוברים שאפילו באדם אם הוא ישן אינו קונה שביתה, והוא חידוש יותר מבכלים **דְּאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא לְמֵימַר** - שאף שאפשר לומר לגבי אדם: **הוֹאִיל וְנֵיעוֹר קָנָה, יָשֵׁן נָמֵי קָנָה, קָא מַשְׁמַע לַן דְּלָא.**

אוֹ דִּילְמָא, קָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי בְּעָלְמָא חֲפָצֵי הֶפְקֵר אֵין קוֹנִין שְׁבִיתָה, וְהָכָא הַיְינוּ טַעְמָא - ומחלוקתו עם רבנן היא רק לגבי אדם ישן, שכאן באדם ישן הטעם שקונה שביתה, **הוֹאִיל וְנֵיעוֹר קָנָה, יָשֵׁן נָמֵי קָנָה** - כיון שאדם ניעור קונה שביתה, גם אדם ישן קונה שביתה.

פשיטת הספק (רב יוסף): בברייתא מבואר שגשמים קונים שביתה, ואם נבאר שלרבי יוחנן בן נורי חפצי הפקר אין קונים שביתה, כדעת מי ברייתא זו

אָמַר רַב יוֹסֵף: תָּא שְׁמַע, גְּשָׁמִים שֶׁיָּרְדוּ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, יֵשׁ לָהֶן אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ, שהרי ירדו מערב יום טוב וקנו שביתה בבין השמשות, ולכן יש להם לכל צד מהמקום שהם נמצאים אלפיים אמה.

אם ירדו **בְּיוֹם טוֹב, הֲרֵי הֵן כְּרַגְלֵי כָּל אָדָם** - שלא היתה להן שביתה בין השמשות, שהרי ירדו רק ביום טוב עצמו, הם לא קנו שביתה בשום מקום, וכל אדם יכול להוליכם בכל תחומו.

[ביאור הראיה:] **אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא, קָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי חֲפָצֵי הֶפְקֵר קוֹנִין שְׁבִיתָה, הָא מַנִּי** - אם כן ברייתא זו, דעת מי היא, מי סובר שגשמים שהם חפצי הפקר קונים שביתה, **רַבִּי יוֹחָנָן** [בן נורי] **הִיא.**

אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ חֲפָצֵי הֶפְקֵר אֵין קוֹנִין שְׁבִיתָה, הָא מַנִּי לָא רַבִּי יוֹחָנָן וְלֹא רַבָּנַן, שהרי שניהם מודים שחפצי הפקר אינם קונים שביתה.

הצעת דחיית הראיה (רב ספרא): מדובר בגשמים הסמוכים לעיר, שדעת אנשי העיר עליהם, ואינם כחפצי הפקר שאינם קונים שביתה, כי אין דעת אף אחד עליהם

יְתֵיב אַבָּיֵי, וְקָאָמַר לַהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא - אביי ישב ואמר ראיה זו,

אָמַר לֵיהּ רַב סָפְרָא לְאַבָּיֵי: וְדִילְמָא בִּגְשָׁמִים הַסְּמוּכִין לָעִיר עָסְקִינַן - אולי הברייתא עוסקת בגשמים הסמוכים לעיר, **וְאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר דַּעְתָּם עִילַּיְיהוּ** -ואנשי העיר דעתם על גשמים, ולכן הם קונים שביתה כמקומם של אנשי העיר, ואין זה ראיה לנידון חפצי הפקר אם הם קונים שביתה.

דחיית ההצעה א' (אביי): הטעם שהגשמים שירדו מערב יום טוב קונים שביתה, מפני שחפצי הפקר קונים שביתה, שמתוך סתירה בין משנה לברייתא בעניין זה מוכח שיש דעה שחפצי הפקר קונים שביתה

אֲמַר לֵיהּ אביי: **לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ** - לא יעלה על דעתך לומר שהגשמים קונים שביתה משום דעת אנשי העיר, אלא משום שחפצי הפקר קונין שביתה, שכך מוכח מסתירה בין ברייתות כמובא להלן:

[משנה א':] **דִּתְנַן: בּוֹר שֶׁל יָחִיד כְּרַגְלֵי** אותו **יָחִיד** [בעל הבור], ואם לקח מהם אדם אחר אין יכול להוליכן אלא למקום שזה יכול להוליכן, ואם עירב הוא למזרח אין יכול זה להוליכן חוץ לעיר בצד מערב אפילו פסיעה אחת.

וְשֶׁל אוֹתָהּ הָעִיר כְּרַגְלֵי אוֹתָהּ הָעִיר - אלפיים לכל רוח מסביב לעיר.

וְשֶׁל עוּלֵי בָבֶל - שבדרך, שעולים מבבל לארץ ישראל, והוא של הפקר, **כְּרַגְלֵי הַמְמַלֵּא,** שכל דבר שהוא הפקר מי שמגביה אותו קונה, והרי הוא כרגליו, ואפילו אם נתן לאחרים לאחר שמילאן לצורכו הרי הן כרגלי הממלא,

הרי מוכח שחפצי הפקר (מים שבדרך - עולי בבל), אין קונים שביתה.

[ברייתא ב':] **וְתַנְיָא, בּוֹר שֶׁל שְׁבָטִים** - דהיינו של עולי בבל, **יֵשׁ לָהֶן אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ,** שהם קונים שביתה, ואף שהם של הפקר.

קַשְׁיָין אַהֲדָדֵי - הרי יש סתירה בזה אם חפצי הפקר קונים שביתה,

אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ הָא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי - אלא על כרחך צריך לומר שהוא מחלוקת תנאים, והברייתא היא כדעת רבי יוחנן בן נורי שסובר חפצי הפקר קונין שביתה, **הָא רַבָּנַן** - והמשנה היא כדעת רבנן שסוברים שחפצי הפקר אין קונים שביתה.

דחיית ההצעה ב' (רב יוסף): הטעם שהגשמים שירדו מערב יום טוב קונים שביתה, מפני שחפצי הפקר קונים שביתה, (ולא מפני דעת אנשי העיר, שאם כן היה צריך לומר שהם כאנשי אותה העיר)

כִּי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף - כאשר בא אביי לפני רב יוסף, **אֲמַר לֵיהּ** אביי: **הָכִי קָאָמַר רַב סָפְרָא** - כך אמר רב ספרא לדחות את שיטתך, **וְהָכִי אַהֲדְרִי לֵיהּ** - וכך עניתי לו,

אֲמַר לֵיהּ רב יוסף לאביי: **וְאַמַּאי לָא תֵּימָא לֵיהּ מִגּוּפֵהּ** - ולמה לא הוכחת לו מהברייתא עצמה שהבאתי שבה מבואר שגשמים שירדו מערב יום טוב קונים שביתה, שהרי **אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ גְּשָׁמִים הַסְּמוּכִין לָעִיר עָסְקִינַן** - אם יעלה על דעתך שמדובר בגשמים הסמוכים לעיר, הרי יקשה: **הַאי יֵשׁ לָהֶן אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ** - מה היא לשון זו שיש להם אלפיים אמה לכל רוח, ש'יש להם' שהם קונים שביתה, **הָא כְּרַגְלֵי אַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר מִיבַּעְיָא לֵיהּ** - הרי היה לברייתא לומר שהם כרגלי אנשי אותה העיר, והם קונים שביתה בגלל דעת אנשי העיר, הרי מוכח שאין טעם הברייתא משום דעת אנשי העיר, אלא טעם הברייתא היא בגלל שחפצי הפקר קונים שביתה.

◆ ◆ ◆

שאלה: האם נוכיח מכאן שהגשמים אינם יורדים ממי האוקינוס, שאם הגשמים יורדים משם,

הרי הם קנו שביתה בים, וכעת שהם עלו לעננים וירדו כגשמים הם יצאו מתחומם ואין להם אלא ד׳ אמות

אָמַר מָר, אם ירדו הגשמים **בְּיוֹם טוֹב, הֲרֵי הֵן כְּרַגְלֵי כָּל אָדָם,**

שואלת הגמרא: **וְאַמַּאי** - למה הגשמים לא קנו שביתה, **לִיקְנֵי שְׁבִיתָה בְּאוֹקְיָינוֹס** - הרי הגשמים היו מבעוד יום בים, (שבשבת עולים אדים לעננים וכך יורד גשם), ומדוע אין אומרים שהם קנו שם שביתה, וכיון שיצאו חוץ לתחום, אין להם אלא ארבע אמות:

לֵימָא דְּלָא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאִי כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָא אָמַר כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ מִמַּי אוֹקְיָינוֹס הוּא שׁוֹתֶה.

תשובה א: מדובר שהמים עלו מהאוקינוס מערב יום טוב

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: הָכָא בְּעָבִים שֶׁנִּתְקַשְּׁרוּ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב עָסְקִינַן, שהמים עלו לעננים מערב יום טוב, ועל כן הם לא קנו שביתה באוקינוס.

שואלת הגמרא: **וְדִילְמָא הָנָךְ אָזְלִי וְהָנָךְ אַחֲרִינֵי נִינְהוּ** - אולי העננים שראה אותם אתמול קשורים בעננים, הלכו, והגשם שירד היום הוא ממים שהיו בכניסת שבת בים והם קנו שם שביתה.

עונה הגמרא (תירוץ א׳:) מדובר **דְּאִית לְהוּ סִימָנָא בְּגַוַּיְיהוּ** - שיש לו סימן בעננים אלו.

(תירוץ ב׳:) **וְאִיבָּעֵית אֵימָא, הָוֵי סָפֵק דְּדִבְרֵיהֶם** - ספק דרבנן, **וְסָפֵק דְּדִבְרֵיהֶם לְהָקֵל.**

[שאלה: האם נוכיח מכאן שאין תחומין למעלה מעשרה, שאם יש תחומין, מדוע המים אינם קונים שביתה בעננים, וכעת שהם ירדו כגשמים הם יצאו מתחומם ואין להם אלא ד׳ אמות]

שואלת הגמרא: **וְלִיקְנֵי שְׁבִיתָה בְּעָבִים** - אם המים היו בעננים בכניסת השבת, מדוע אינם קונים שביתה בעננים, וכיון שהברייתא אומרת שהם לא קנו שם שביתה, וכשהם יורדים מותר לכל אדם להוליכם, **תִּיפְשׁוֹט מִינַּהּ דְּאֵין תְּחוּמִין לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה,** ולכן המים לא קנו שם שביתה, **דְּאִי יֵשׁ תְּחוּמִין, לִיקְנֵי שְׁבִיתָה בְּעָבִים.**

[תשובה א: אף אם יש תחומין למעלה מעשרה, המים אינם קונים שביתה בעננים, כיון שהם בלועים בעננים]

עונה הגמרא: **לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ יֵשׁ תְּחוּמִין** למעלה מעשרה, **וּמַיָּא בְּעֵיבָא מִיבְלַע בְּלִיעֵי** - והמים אינם קונים שביתה בעננים כיון שהמים בעננים הרי הם בלועים, ולכן הרי זה כאילו אינם נמצאים, ולכן הם לא קנו שם שביתה. (דף מו)

[דחיית התשובה: אם המים בלועים בעננים הרי הם נולד ואסורים בטלטול]

שואלת הגמרא: **כָּל שֶׁכֵּן דְּהָווּ לְהוּ נוֹלָד דַּאֲסִירִי** - אם המים מבעוד יום נחשבים כבלועים בעננים, אם כן כעת שהם יורדים הם ׳נולד׳, והרי הם מוקצה, ואסור כלל וכלל לטלטלם.

[תשובה ב׳: המים (אינם בלועים בעננים) אלא העננים נדים ולכן אינם קונים שביתה]

עונה הגמרא: **אֶלָּא** הטעם שהמים אינם קונים שביתה בעננים אינו משום שהמים בלועים בעננים, שאינם נחשבים בלועים, אלא הטעם הוא מפני **שמַיָּא בְּעָבִים מֵינָד נָיְידִי** - המים נעים בעננים, ודבר שנע אינו קונה שביתה.

תשובה ב' על השאלה הראשונה: המים באוקינוס אינם קונים שביתה כיום שהם נדים

לפי זה מתרצת הגמרא את השאלה הראשונה, מדוע הגשמים לא קנו שביתה באוקינוס: **הַשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי** - עכשיו שהגעת לתירוץ זה שדבר שנד אינו קונה שביתה, **אוֹקְיָינוֹס נָמֵי לָא לִיקְשׁוֹ לָךְ** - לא יקשה לך מדוע הגשמים לא קנו שביתה באוקיינוס, שהרי **מַיָּא בְּאוֹקְיָינוֹס נָמֵי מֵינָד נָיְידִי,**

[הגמרא מוכיחה שדבר שנע כל הזמן אינו קונה שביתה:] **וְתַנְיָא, נְהָרוֹת הַמּוֹשְׁכִין** (נהרות רגילים שנמשכים והולכים), **וּמַעְיָינוֹת הַנּוֹבְעִין הֲרֵי הֵן כְּרַגְלֵי כָּל אָדָם,** שכיון שהם נעים ונדים, אינם קונים שביתה, ואפילו הן של יחיד אינן כרגליו.

כל שכן דהוו להו נולד ואפילו. אפילו לטלטלן במקומן: **הני הן דרגלי כל אדם.** כיון דיידי לא קנו שביתה ואפילו הן של יחיד אינן כרגליו: **כפיזום שמיע לך.** מרבי יהושע בן לוי: **מי מכללא.** משמיע לך מיניה מילתא אחריתי ודייקת מינה דכר' יוחנן בן נורי סבירא ליה: **ומאי נ"מ.** מאיזה כלל הוה ס"ד מעיקרא דשמעת ליה לר' יהושע בן לוי דגימא מילתא דיצוקן לה מינה: **בעירוב.** בכל משפטיו ותחומין מהלכות עירובין הן: **בין לקולא.** כגון אדם יחיד דאי לא קנה שביתה לא נפיק מד' אמות: **לחומרא.** כגון כלי הסקר אי אמרת קונין שביתה אסור להוליכן למקום שעיכב זה המוצאן אלא אפילו הוא דאית ליה לכל רוח: **קמ"ל דדברי המיקל.** באדם הוא דהלכתא כווותיה דיוון דיעבור קנה ישן ומי קנה אבל בכלים לית הלכתא כווותיה: **אבל יחיד במקום רבים.** כגון ר' יוחנן בן נורי דפליגי רבנן עליה אימא לית הלכתא כווותיה: **רבי אליעזר אומר: כל אשה שעברו עליה שלש עונות.** דסיינו אשה שבמעמד מלויין שמעמדות מהרות למפרע מעת לעת כדאמר במס' נדה (דף ב.). דמיירינן שמא כותבי בית הרחם העמידוהו ותנן (שם מ.). כל הנשים מטמאות בבית המיקון ופליגי רבנן עליה ואמרי דאין הפסקת ג' עונות פילוק אלא לזקנה שעברו עליה ג' עונות סמוך לזקנתם אבל בילדה לא: **רבי אליעזר.** ומיהכי אף בילדה שעברו עליה ג' עונות: **אחר שנזכר.** משמע דנזכר דלאו ספיר עביד: **שעה דזיקן.** שני בזוות הוו ומיהכי הפסד מהרות: **מאי דשנזכר.** אלימא נזכר דאיתמר בפלוגתייהו הלכה כרבנן וכשנעשה המעשה לא היה זכור ועכשיו נזכר אמאי לא הכלר עובדא: **אלא.** דאיתמר בפלוגתייהו הלכה כרבנן אינן קונין שביתה, אלא ש"מ דמיירי שהם של יחיד. תוס' ד"ה. ו. ומאי פרוך אי לאו דמשמע ליה דמיירי בשל יחיד. שם. ז. דסתם נהרות ומעיינות של רבים הם. תוס' ד"ה. ח. דהוי לקולא, שהוא קונה אלפים אמה לר' יוחנן בן נורי, דאילו לרבנן אין לו אלא ד' אמות. רעק"ל. ט. כיון דלאו בר דינה נינהו. תוס' ר"פ. י. לאו מטעמיה דר' יוחנן בן נורי הוא דאמר הפקר קונין שביתה, אלא משום רבו. שם. י"א. דבוה לא קים לן דרבנן דלית להו הוראל. שם. י"ב. אלא למעוטי מידי דעלמא. תוס' ד"ה. י"ג. אבל בעלמא אפילו בדרבנן שני בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים, משמע דבאבל לא שני בשום דוכתא. שם. י"ד. (ן)אם מת ולד בתוך שלשים אין אבילות חלה על אביו דאימור נפל הוא. רש"י בכורות מט. ד"ה לענין. ט"ו. משמע דאפי' ביום ראשון הלכה כמיקל באבל. תוס' ד"ה.

כל שכן דהוו להו נולד (ז) דאסירי אלא מיא בעבים מינד נידי השתא דאתית להכי אוקיינום נמי לא ליקשו לך מיא באוקיינום נמי מינד נידי (ח) **ותניא** א"נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כרבי יוחנן בן נורי אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי ב"בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך אמר ליה בפירוש שמיע לי מאי כללא דאמר רבי יהושע בן לוי הלכה כדברי המיקל בעירוב ותרתי למה לי אמר רבי זירא צריכי דאי אשמעינן הלכה כר' יוחנן בן נורי הוה אמינא בין לקולא ובין לחומרא ג"קמ"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב ולימא הלכה כדברי המיקל בעירוב הלכה כרבי יוחנן בן נורי למה לי איצטריך ד"ם"ד אמינא הני מילי יחיד במקום יחיד ורבים במקום רבים אבל יחיד במקום רבים אימא לא אמר ליה רבא לאביי מכדי עירובין דרבנן מה לי יחיד במקום יחיד ומה לי יחיד במקום רבים אמר ליה רב פפא לרבא ובדרבנן לא שני לן בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים ז) **והתנן** רבי (ט) אלעזר אומר כל אשה שעברו עליה שלש עונות דייה שעתה ז) **ותניא** מעשה ועשה רבי בר' אלעזר לאחר שנזכר אמר כדי הוא רבי אלעזר לסמוך עליו בשעת הדחק מאי לאחר שנזכר אילימא לאחר שנזכר דאין הלכה כרבי אלעזר ג"אלא כרבנן בשעת הדחק היכי עביד כוותיה אלא דלא איתמר הלכתא לא כרבי אלעזר ולא כרבנן לאחר שנזכר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה אמר כדי הוא רבי אלעזר ז) לסמוך עליו בשעת הדחק אמר רב משרשיא לרבא ואמרי לה רב נחמן בר יצחק לרבא ובדרבנן לא שני בין יחיד במקום יחיד בין יחיד במקום רבים ז) **והתניא** שמועה קרובה נוהגת שבעה ושלשים רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד ואי זו היא קרובה ואיזו היא רחוקה בתוך שלשים קרובה לאחר שלשים רחוקה דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים אחת שמועה קרובה ואחת שמועה רחוקה נוהגת שבעה ושלשים ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל מקום שאתה מוצא יחיד מיקל ורבים מחמירין הלכה כדברי המחמירין המרובים חוץ מזו שאע"פ שרבי עקיבא

ד"ג

מיקל וחכמים מחמירין ד"הלכה כדברי רבי עקיבא וסבר לה כשמואל דאמר ה) שמואל הלכה כדברי המיקל באבל באבילות הוא דאקילו בה רבנן אבל בעלמא אפילו בדרבנן שני בין יחיד במקום יחיד בין יחיד במקום רבים ורב

כל שכן דהוו להו נולד. אפילו לטלטלן במקומן: **הני הן דרגלי כל אדם.** כיון דיידי לא קנו שביתה ואפילו הן של יחיד אינן כרגליו: **כפיזום שמיע לך.** מרבי יהושע בן לוי: **מי מכללא.** משמע לך מיניה מילתא אחריתי ודייקת מינה דכר' יוחנן בן נורי סבירא ליה: **ומאי נ"מ.** מאיזה כלל הוה ס"ד מעיקרא דשמעת ליה לר' יהושע בן לוי דגימא מילתא דיצוקן לה מינה: **בעירוב.** בכל משפטיו ותחומין מהלכות עירובין הן: **בין לקולא.** כגון אדם יחיד דאי לא קנה שביתה לא נפיק מד' אמות: **לחומרא.** כגון כלי הסקר אי אמרת קונין שביתה אסור להוליכן למקום שעיכב זה המוצאן אלא אפילו הוא דאית ליה לכל רוח: **קמ"ל דדברי המיקל.** באדם הוא דהלכתא כווותיה דיוון דיעבור קנה ישן ומי קנה אבל בכלים לית הלכתא כווותיה: **אבל יחיד במקום רבים.** כגון ר' יוחנן בן נורי דפליגי רבנן עליה אימא לית הלכתא כווותיה: **רבי אליעזר אומר: כל אשה שעברו עליה שלש עונות.** דסיינו אשה שבמעמד מלויין שמעמדות מהרות למפרע מעת לעת כדאמר במס' נדה (דף ב.). דמיירינן שמא כותבי בית הרחם העמידוהו ותנן (שם מ.). כל הנשים מטמאות בבית המיקון ופליגי רבנן עליה ואמרי דאין הפסקת ג' עונות פילוק אלא לזקנה שעברו עליה ג' עונות סמוך לזקנתם אבל בילדה לא: **רבי אליעזר.** ומיהכי אף בילדה שעברו עליה ג' עונות: **אחר שנזכר.** משמע דנזכר דלאו ספיר עביד: **שעה דזיקן.** שני בזוות הוו ומיהכי הפסד מהרות: **מאי דשנזכר.** אלימא נזכר דאיתמר בפלוגתייהו הלכה כרבנן וכשנעשה המעשה לא היה זכור ועכשיו נזכר אמאי לא הכלר עובדא: **אלא.** דאיתמר בפלוגתייהו הלכה כרבנן אינן קונין שביתה, אלא ש"מ דמיירי שהם של יחיד. תוס' ד"ה. ו. ומאי פרוך אי לאו דמשמע ליה דמיירי בשל יחיד. שם. ז. דסתם נהרות ומעיינות של רבים הם. תוס' ד"ה. ח. דהוי לקולא, שהוא קונה אלפים אמה לר' יוחנן בן נורי, דאילו לרבנן אין לו אלא ד' אמות. רעק"ל. ט. כיון דלאו בר דינה נינהו. תוס' ר"פ. י. לאו מטעמיה דר' יוחנן בן נורי הוא דאמר הפקר קונין שביתה, אלא משום רבו. שם. י"א. דבוה לא קים לן דרבנן דלית להו הוראל. שם. י"ב. אלא למעוטי מידי דעלמא. תוס' ד"ה. י"ג. אבל בעלמא אפילו בדרבנן שני בין יחיד ליחיד במקום רבים, משמע דבאבל לא שני בשום דוכתא. שם. י"ד. (ן)אם מת ולד בתוך שלשים אין אבילות חלה על אביו דאימור נפל הוא. רש"י בכורות מט. ד"ה לענין. ט"ו. משמע דאפי' ביום ראשון הלכה כמיקל באבל. תוס' ד"ה.

נהרות המושכין. פי"ה אפי' הן של יחיד ונראה שדקדק דאי הוה של רבים דווקא מאי אירייא נהרות [ד] אפי' מים מכוונים נמי אמרי' לענין כרגלי הממלגא [ה] והיינו כרגלי כל אדם דהכא כדפרישי' לעיל [ו] דהכל אחד וכן מוכח בפרק בתרא דביצה (דף לט.). דבשל יחיד מייני דפרין מהך דהכא מתמני' דהתם דקתני דור של יחיד כרגלי היחיד [ז] ומיהו שם לא פירש רש"י כרגלי הממלגא וכרגלי כל אדם בענין אחד וד"מ מפרש אפילו מייני בשל רבים [ח] מדקדק שפיר לדווקא משום דמיידי לא קנו שביתה אבל מכוונים קנו שביתה יש להם אלפים אמה לכל רוח כדבי יוחנן בן נורי אמר ליה רבא לאביי מכדי עירובין דרבנן מה לי יחיד במקום רבים אמר ליה רב פפא לרבא ובדרבנן לא שני לן בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים [ט] **והתנן** רבי אלעזר אומר כל אשה שעברו עליה שלש עונות דייה שעתה [י] **ותניא** מעשה ועשה רבי בר' אלעזר לאחר שנזכר אמר כדי הוא רבי אלעזר לסמוך עליו בשעת הדחק מאי לאחר שנזכר אילימא לאחר שנזכר דאין הלכה כרבי אלעזר [יא] אלא כרבנן בשעת הדחק היכי עביד כוותיה אלא דלא איתמר הלכתא לא כרבי אלעזר ולא כרבנן לאחר שנזכר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה אמר כדי הוא רבי אלעזר [יב] לסמוך עליו בשעת הדחק אמר רב משרשיא לרבא ואמרי לה רב נחמן בר יצחק לרבא ובדרבנן לא שני בין יחיד במקום יחיד בין יחיד במקום רבים [יג] **והתניא** שמועה קרובה נוהגת שבעה ושלשים רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד ואי זו היא קרובה ואיזו היא רחוקה בתוך שלשים קרובה לאחר שלשים רחוקה דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים אחת שמועה קרובה ואחת שמועה רחוקה נוהגת שבעה ושלשים ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל מקום שאתה מוצא יחיד מיקל ורבים מחמירין הלכה כדברי המחמירין המרובים חוץ מזו שאע"פ שרבי עקיבא

כל שכן דהוו להו נולד (ז) דאסירי אלא מיא בעבים מינד נידי השתא דאתית להכי אוקיינום נמי לא ליקשו לך מיא באוקיינום נמי מינד נידי (ח) **ותניא** א"נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כרבי יוחנן בן נורי אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי ב"בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך אמר ליה בפירוש שמיע לי מאי כללא דאמר רבי יהושע בן לוי הלכה כדברי המיקל בעירוב ותרתי למה לי אמר רבי זירא צריכי דאי אשמעינן הלכה כר' יוחנן בן נורי הוה אמינא בין לקולא ובין לחומרא ג"קמ"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב ולימא הלכה כדברי המיקל בעירוב הלכה כרבי יוחנן בן נורי למה לי איצטריך ד"ם"ד אמינא הני מילי יחיד במקום יחיד ורבים במקום רבים אבל יחיד במקום רבים אימא לא אמר ליה רבא לאביי מכדי עירובין דרבנן מה לי יחיד במקום יחיד ומה לי יחיד במקום רבים אמר ליה רב פפא לרבא ובדרבנן לא שני לן בין יחיד במקום יחיד ליחיד במקום רבים ז) **והתנן** רבי (ט) אלעזר אומר כל אשה שעברו עליה שלש עונות דייה שעתה ז) **ותניא** מעשה ועשה רבי בר' אלעזר לאחר שנזכר אמר כדי הוא רבי אלעזר לסמוך עליו בשעת הדחק מאי לאחר שנזכר אילימא לאחר שנזכר דאין הלכה כרבי אלעזר ג"אלא כרבנן בשעת הדחק היכי עביד כוותיה אלא דלא איתמר הלכתא לא כרבי אלעזר ולא כרבנן לאחר שנזכר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה אמר כדי הוא רבי אלעזר ז) לסמוך עליו בשעת הדחק אמר רב משרשיא לרבא ואמרי לה רב נחמן בר יצחק לרבא ובדרבנן לא שני בין יחיד במקום יחיד בין יחיד במקום רבים ז) **והתניא** שמועה קרובה נוהגת שבעה ושלשים רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד ואי זו היא קרובה ואיזו היא רחוקה בתוך שלשים קרובה לאחר שלשים רחוקה דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים אחת שמועה קרובה ואחת שמועה רחוקה נוהגת שבעה ושלשים ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל מקום שאתה מוצא יחיד מיקל ורבים מחמירין הלכה כדברי המחמירין המרובים חוץ מזו שאע"פ שרבי עקיבא

ד"ג

מיקל וחכמים מחמירין ד"הלכה כדברי רבי עקיבא וסבר לה כשמואל דאמר ה) שמואל הלכה כדברי המיקל באבל באבילות הוא דאקילו בה רבנן אבל בעלמא אפילו בדרבנן שני בין יחיד במקום יחיד בין יחיד במקום רבים ורב

מסורת הש"ס

ז) [נקמן מח.] שבת קכה: פיסה לט., ב) [בכורות ט. ש"ע ש"ק.], ג) [ני' כלה"ס תמר מכיי מיקנקרן], ד) מה ז:, ה) שם ו. ט:, ו) [בכורות ט. ש"ק.], ז) מ"ק ב. [מו"ק ת.ת. יט:] כ. כב. כו: בכורות מט. מולין כ.], ח) נס"פ: בשבת, י) [נדף מה: ד"ה כיוסן], כ) בס"ה: רש לומר, ל) [וגיר' תוס' נדה ו: ד"ה כשמעת], מ) [ל"ל דר"ש], נ) [ל"ל כר"ג].

הגהות הב"ח

(ז) גמ' דהוו להו עולד ואפילו: (ח) שם והתנן רבי אליעזר ס"ל וכן בכל העמוד:

מוסף רש"י

נהרות המושכין. הייט סתם נהרות שם לסם מקך לגלגה ממקום מקור נביעתן, ומעיינות הנובעין. ולון יוצאין מעומות נביעתן ליתקך הלגה, הרי הן כרגלי כל אדם. לון לסם שוס שביתה לא נמקומן ולא כרגלי הבעלים ולא כרגלי הממלגה, אלא כל אדם מולכין בהלגין, דכל מילי דמיידי לית לן שביתה (ביצה לט.) ומ"מ שבת מתון לאמוס, כל אדם מולכין לאמוס שמיכ לו לוך (שבת קכה:).

מוסף תוספות

א. לפי שהיה יכול בחחלה לאכל הכל בחחד. מי סר"ן. ב. דהוי גולד גמור דמעיקרא עצים והשתא אפר, והוא כמא בעיבא מבלע בלייע דמרחה ר"ש. תוס' ביצה ת. ד"ה אמר. ג. שיש עדיין רמץ חם. רש"י ביצה ת. ד"ה ומ"מ לפי. ד. דמשום דמיידי לא קנו שביתה. ריטב"ץ. ה. משום דהיינו חפצי הסקר וחפצי הסקר אינן קונין שביתה, אלא ש"מ דמיידי שהם של יחיד. תוס' ר"פ. ו. ומאי פרוך אי לאו דמשמע ליה דמיידי בשל יחיד. שם. ז. דסתם נהרות ומעיינות של רבים הם. תוס' ד"ה. ח. דהוי לקולא, שהוא קונה אלפים אמה לר' יוחנן בן נורי, דאילו לרבנן אין לו אלא ד' אמות. רעק"ל. ט. כיון דלאו בר דינה נינהו. תוס' ר"פ. י. לאו מטעמיה דר' יוחנן בן נורי הוא דאמר הפקר קונין שביתה, אלא משום רבו. שם. י"א. דבוה לא קים לן דרבנן דלית להו הוראל. שם. י"ב. אלא למעוטי מידי דעלמא. תוס' ד"ה. י"ג. אבל בעלמא אפילו בדרבנן שני בין יחיד ליחיד במקום רבים, משמע דבאבל לא שני בשום דוכתא. שם. י"ד. (ן)אם מת ולד בתוך שלשים אין אבילות חלה על אביו דאימור נפל הוא. רש"י בכורות מט. ד"ה לענין. ט"ו. משמע דאפי' ביום ראשון הלכה כמיקל באבל. תוס' ד"ה.

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ח מהל' יו"ט הל' יד טוש"ע א"ח סי' תקנ"ו סעיף ה:
לה ב מיי' שם פ"ט מהל' שבת הל' ט טוש"ע א"ח סי' תמ:
לו ג מיי' שם פ"ד מהל' טומאת מקדש ומזבח הלכה ז סמג עשין רמט: לז ד מיי' פ"ז מהל' שבת הלכה ז סמג עשין לדמנן ג טוש"ע י"ד סי' תנ סעיף ה:

רבינו חננאל

דאסיקנא כל מידי דניחד לא קני שביתה ומיא דאוקיינוס מינד נידי, לפיכך לא קנו להו שביתה, דתניא נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם. א"ר יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כר' יוחנן בן נורי, כי מי שישן ולא ידע עד שתשכה יש לו אלפים אמה לכל רוח. **ותוב** אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כדברי המיקל בעירוב. ש"מ דלית הלכתא כר' יוחנן אלא לקולא. אבל היכא דאיכא לחומרא כגון חפצי הסקר דקנו שביתה ולית ליה למנצאם להוציאם חוץ לאלפים אמה שלהן לא אלא כרגלי כל אדם. ולא מ' הלכתא כר' יוחנן בן נורי אלא משום דפליג בהדי רבים. אמר רבה מכדי עירוב דרבנן הוא מה לי יחיד במקום יחיד ומה לי יחיד במקום רבים אמר הוא. ואמרינן וכל מדרבנן לא שני לן בין יחיד במקום יחיד ובין יחיד במקום רבים, והתנן בתחילת נידה ר' אליעזר אומר כל אשה שעברו עליה ג' עונות, פי' הווסת שלה, שהיתה וווסתה לראות כל ט"ו יום, הפסיקה ועכשיו עברו עליה ג' פעמים ט"ו יום ולא ראתה, ואע"ג דאינה קזנה שיש לומר ניסחלקו דמים חדל להיות לה אורח כנשים, ואחר כך ראתה, דייה שעתה. ואין מטמאין אותה מעת לעת. **ותניא** מעשה ועשה רבי בר' אליעזר, סבר יחיד פליג עליה, לאחר שנזכר עליה, ולא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, אמר רבי ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק. מאי שעת הדחק, פירשוה רבנן (אשה שהפסיקה ג' עונות, ואמרינן עונה בינונית שבעה שהרות הרבה ואחר כך ראתה דם. איכא דאמרי שנת בצורה היתה ועשתה שהרות ונדחק, ונדחק הדבר לר' להפסדם, ולהחזיקה בטומאה לאחור מעת לעת. דפסק ר' אלעזר דייה שעתה. **והנה** זה מדרבנן הוא דאמר רבא מאי דרבנן, כדרב יהודה אמר שמואל דאמר חכמים תקנו לבנות ישראל להיות בודקות עצמן שהרות ערביות, בשחרית להכשיר הרות שעשתה בלילה, וערבית להכשיר שהרות שעשתה ביום, וזו הוא"ל ולא בדקה הפסידוה עונה יתירה, ומצאם להוציאם חוץ לאלפים אמה שלהן לא אלא כרגלי כל אדם. ולא מ' הלכתא כר' יוחנן בן נורי אלא משום דפליג בהדי רבים. אמר רבה מכדי עירוב דרבנן הוא מה לי יחיד במקום יחיד ומה לי יחיד במקום רבים, והתנן בתחילת נידה ר' אליעזר אומר כל אשה שעברו עליה ג' עונות, פי' הווסת שלה, שהיתה וווסתה לראות כל ט"ו יום, הפסיקה ועכשיו עברו עליה ג' פעמים ט"ו יום ולא ראתה, ואע"ג דאינה קזנה שיש לומר ניסחלקו דמים חדל להיות לה אורח כנשים, ואחר כך ראתה, דייה שעתה,

ופריק רב פפא לכולהו ואפילו למאי דאקשינן איהו נמי, ואמר איצטריך ר' יהושע למימר דלהכא בעירובי חצירות, אבל בעירובי תחומין לא. קס"ל הלכתא כר' יוחנן בן נורי אפי' בעירובי תחומין, דאי לא פריש, הוה אמינא כי אמר ר' יהושע בן לוי הלכתא כדברי המיקל בעירובי חצירות, אבל בעירובי תחומין לא. קס"ל הלכתא כר' יוחנן בן נורי אפילו בעירובי חצירות, ומנא תימא דשני לן בין עירובי תחומין לעירובי חצירות דלא משמע בהאי והוא הדין להאי, דתנן א"ר יהודה במה דברים אמורים בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות כו'. רב אשי בא לומר איצטריך למר הלכה כר' יהושע בן נורי, שלא תאמר בשירי העירוב אמר ר' יהושע בן לוי הלכתא כדברי המיקל בעירוב אבל בתחלת [עירוב] אימא לא. קס"ל הלכתא כר' יוחנן בן נורי, דהוא כמו תחילת העירוב. ר' יוחנן ור' זריקה אמרי הלכתא כר' עקיבא מהבירו, וכר' יוסי מחבירו, וכרבי מחבירו. ר' (יוסי) [אסי] אמר הילכתא' אתמר, ר' חייא בר אבא אמר מטין אימור. ור' יוסי בר' חנינא אמר נראין איתמר. א"ר יעקב בר אידי משום ר' יוחנן בר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה. ר' יהודי ור' יוסי הלכתא כר' יוסי, וכל שכן ר"ש ור' יוסי הילכתא כר' יוסי, ור' אבא אמר רבי יוחנן ר' יהודי ור"ש הילכתא כר' יהודי. אמר רב אשי ר' יוסי ור' שמעון הלכה כר' יוסי. אביגיא להו ר' מאיר ור' שמעון הילכתא כמאן, תיקו. **בא** רב משרשיא לדחות דברי ר' אבא שאמר משמיה דר' יוחנן, ואמר ליתנהו להני כללי, מדתנן אמר ר' שמעון למה הדבר דומה דומה לג' חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים עירבו שתים החיצונות עם האמצעית היא מותרת עמהן והן מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו [9] ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלבה כרבי שמעון ומאן פליג עליה רבי יהודה והא אמרת רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה אלא לאו ש"מ ליתנהו ומאי קושיא דילמא היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר אלא מהא [9] דתנן עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה של רבים ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה אלא אם כן עושה חוצה לה [10] כעיר חדשה שביהודה שיש בה חמשים דיורין דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר

שלש

עד דנפקי יומא טבא כולהו אבל יומא בתרא דרבנן משלק סליק למנין ז' אבל אבילות לא נהיג ביה כלל אבל שביב שביבא ד"ש שני של י"ט אחרון כיון דאיכא אבילות יום ראשון הוא דנהיג בה אבילות ז' דהכי אמסמכה רבנן דעיקר אבילות יום ראשון הוא דכתיב ומלכתי מעמא היום היום אמור ולמחר מועד וכתיב ואחריתיה כיום מר וכיון דיום ראשון דאבילות דאוריתא ויום טוב אחרון שביקה דרבנן אחי עשה ובאי דאוריתא דיחיד וחייל על עשה שבקה דרבנים דרבנן והא דאמרינן בכתובות (דף ד'.) מבניסין אין המת נחדר ומיהו ז' ימי המשתה ואחר כך מיהו ז' ימי אבילות אלמא לדמי יומא קמא דאבילות מועד דרבנן שמא מועד

לחמן עדיף טפי [8]:

ואין חבין אדם שלא בפניו. ומ"מ

והיכי מוכח מהכא דעירובי תחומין אמירי הלא אין הטעם תלוי בתחומי אלא משום דאין חבין לאדם שלא בפניו [1] וי"ש לומר מ"מ מוכח שפיר דאמירי טפי דאפילו דיעיגן גבי עירובי תחומין דלמחר דעתו לילך לתומו לד אפי' הכי כיון דאיכא קצת חוב שעסקיו במה שאינו יכול לילך לצד אחר אם ירצה לא הוי עירוב ובעירובי חצירות אע"ג דאיכא קצת נמי חובה שמרבין בפת שלו שלא מדעתו דאמאר בפ' חלון (לקמן דף פ.) אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף בחין בני אדם [2] ומוטלין הימנו שיתופו דאע"כ דלכיך שימחול לכם פתן אם ירצו לנתח כדאמר בהדר (לקמן ד' סח.). כיון דאי בעי ליה מינחל ולא יהיבנא בטל שיתוף והיינו משום דאמרינן טפי: **שלא** [3] **שכח תורת עירוב מן התינוקות.** פ"ק אבל עיקר עירוב בתחומין הוא ומשנה היא זו לקמן בפרק חלון (דף פ.) ומה פירש הקונטרס בענין אחר ולא אמרו לענין בחצירות לאחר שנשתתפו אלא שלא לשכח תורת עירובי חצירות [4] מן התינוקות מדורות הכאין הלכך מקילין ביה בשיורי עירוב ודכי משמע דתניא בפרק הדר (דף פא.): מענין בחצירות ומשתתפין במבוי שלא לשכח תורת עירובי חצירות מן התינוקות ולר"י נראה דפי' דהכא עיקר בהיא דפרק חלון לא איירי כלל בעירובי חצירות אלא בשיתופי מבואות קאי דקתני דיש כילל משתתפין בו' ולמה אמרו לענין בחצירות הייני פירוש שיתופי מבואות וקרי שיתוף מבוי עירובי חצירות בכמה דוכתי: **כרבי יוסי מחבריו.** והא דאמר לקמן (דף מז.) אמר ר' יוחנן הלכה כר' יוסי מכלל דימחלה פליג עליה [7] אתיא כר' יעקב בר אידי [8]: **רבי אבי אמר הלכה.** פ"ק ודרשינן בפירקא וי"ל מטין מוריגן ולא דרשינן בפירקא ונראין מוריגן דאפי' לא מהדרינן עובדא אבל לא מוריגן ונקשה לפירושו [7] דאפי' לא איימר נראין לא מהדרינן עובדא כיון דלא איימר הלכתא לא כמר ולא כמר [1] לכן נראה לי דהלכה לי עביד כאידך מהדרינן [2] ומטין מוריגי נמי מוריגן ואם בא למעבד עובדא כאידך מחוין בידיה ומיהו אי עביד עובדא לא מהדרינן ונראין מוריגן [3] ואי בעי למעבד כאידך לא מחוין בידיה וכן משמע בפרק הכותב (כתובות פד.) גבי דנו דיייני כר' טרפון וא"ת אדרבה בית נוחלין (נ"ב דף קכד:) משמע דלמ"ד מטין דיעבד מטין בהני אבל לכתחלה עבדינן כאידך מיתת מיתת אבין דאמר רבא הלכתא אסור לעשות כמותו [4] ומ"ל דמטין אם הדין אחר דברי חכמים לדון כן לכתחלה, ומיהו אי עבד כרבי עבד ולא מהדרינן עובדא. תוס' ד"ס. [5] שכך נאמר הלכה שמטין לדברי רבי כשנתלק גם חבריו, שהודעת נוטה כדבריו, וכיון שלא נאמר הלכה כרבי אסור לעשות כמותו לכתחלה. ריטב"א נ"ב קמ:

[6] ורב פפא אמר איצטריך ס"ד אמינא הני מילי בעירובי חצירות אבל בעירובי תחומין אימא לא צריכא ומנא תימרא דשני לן בין עירובי חצירות לעירובי תחומין [6] דתנן א"ר יהודה במה דברים אמורים בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות מערבין בין לדעת ובין שלא לדעת שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם אלא בפניו רב אשי אמר איצטריך ס"ד אמינא הני מילי בשיורי עירוב אבל בתחילת עירוב אימא לא ומנא תימרא דשני לן בין שיורי עירוב לתחילת עירוב [6] דתנן א"ר יוסי במה דברים אמורים בתחילת עירוב אבל בשיורי עירוב אפילו כל שהוא ולא אמרו לערב חצירות אלא כדי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות רבי יעקב ורבי זריקא א) אמרו [6] הלכה כרבי עקיבא מחבירו וכרבי יוסי מחבריו [7] וכרבי מחבירו למאי הלכתא [8] רבי אסי אמר הלכה ורבי חייא בר אבא אמר מטין ור' יוסי בר' חנינא אמר נראין כלשון הזה א"ר יעקב בר אידי [9] אמר ר' יוחנן [9] ר' מאיר ור' יהודה הלכה כרבי יהודה רבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ואצ"ל [9] ר"מ ור' יוסי הלכה כרבי יוסי השתא במקום רבי יהודה ליתא במקום רבי יוסי מיבעיא אמר רב אסי אף אני לומד רבי יוסי ור' שמעון הלכה כרבי יוסי דאמר רבי אבא אמר רבי יוחנן [9] רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כר' יהודה השתא במקום רבי יהודה ליתא במקום רבי יוסי מיבעיא איבעיא להו ר"מ ור"ש מאי תיקו אמר רב משרשיא ליתנהו להני כללי מנא ליה לרב משרשיא הא אילימא מהא דתנן [9] ר"ש אומר למה הדבר דומה לג' חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים עירבו שתים החיצונות עם האמצעית היא מותרת עמהן והן מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו [9] ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלבה כרבי שמעון ומאן פליג עליה רבי יהודה והא אמרת רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה אלא לאו ש"מ ליתנהו ומאי קושיא דילמא היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר אלא מהא [9] דתנן עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה של רבים ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה אלא אם כן עושה חוצה לה [10] כעיר חדשה שביהודה שיש בה חמשים דיורין דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר

ש"ג **רב פפא אמר איצטריך.** ולעיל קאי אדרבי יהושע כן לוי איצטריך ליה למימר הלכה כרבי יוחנן (ג) ואע"ג דאמר הלכה כדברי המיקל בעירובי: **אבל בעירובי תחומין לא לו.** והא דרבי מלוי ולקמן דף פ"ח: **ר' יהודה כו'.** לקמן בפרק חלון (דף פ.): **בד"ש.** לאין מערבין לו לאדם אלא לדעתו שנתבלה: **בעירובי תחומין.** דשמא חוב לו להפסיד אלפים למזרח על מנת להשתכר אלפים למערב: **עירובי חצירות.** אין שם הפסד אלא ריוח: **מי מילי.** דהלכה כמיקל בעירובי חצירות: **בשיורי עירוב.** שהיתה עירוב במקום המשתמר לכמה שבתות ונתמעט שאוכל משיעור ב' עגולות מקילין ביה לאכסורי: **אבל.** במלוכלת אל תחילת עירוב לא נחיל בתר מיקל והא דרבי יוחנן בן נורי בתחילת עירוב דמי: **בד"ש.** דלריך שיעור לעירובי חלירות או מזון שתי עגולות בין כולן או בגבולגת לכל אחד בתחילת עירוב: **כל שהוא.** לכל אחד: **ולא אמרו לערב בחצירות אלא שלא לשכח את התינוקות.** שלא לשכח תורת עירוב מדורות הבאין אבל עיקר עירוב בתחומין הוא: **הלכה כרבי עקיבא מחבריו.** בכל דוכתא: **ומאי הלכתא.** לענין מה נאמרה שמועה זו שבפקו הלכה בתם בכל מקומות יש לסמוך עליה לחורות הלכה למעשה כן או דלמא מקבבא בעלמא קאמרי כן אבל (ד) הלכתא מכללא לא סמכינן עליה למילף: **רבי אסי אמר הלכה.** ממש קאמרי רבי יעקב ורבי זריקא למיגמר מעשה מיניה ומיעבד כר' עקיבא היכא דיחיד פליג עליה וכר' יוסי אמר' בתקום רבים: **מטין.** רבי יעקב ור' זריקא לאו הלכה ממש פסקי אלא מטין בהוראה אחר רבי יוסי ואפי' בתקום רבים דאורייתא מורינן לאדם יחיד לעשות כרבי יוסי אבל מדרש בפיקרבי בדרשין לא מורינן אלא בדברים הנראין: **נראין.** אורחיה לא מורינן ואם עשה כרבי יוסי לא מהדרי' עובדא: **הלאן דומה אמר ר' יעקב בר אידי.** כי האי ליתנא דאיתמר הך דרבי יעקב ורבי זריקא דאיתמר נמי הך דרבי יעקב בר אידי אמר הלכה ולקמן דף מה:): **לרבי מלוי.** דבללינן לענין פלוגי ופלוגי הלכה כפלוגי בכל מקום אלא היכא דמתמבר בתר הלכתא דוותיה והיכא דמתמבר בתרמא אחרינא כדוכתא דוותיה: **נמה בדבר דומה.** ממתניתן היא (לעיל דף מה:): **היא מוסרת עמהן.** ופליגי דבנן עליה בבריתא ואמרי שלשמן אמוראי: **מאן פליג עליה רבי יהודה.** דהוא אם פחם בר פלוגתיה. ג"א מאן פליג עליה רבי יהודה דהוא אייני לעיל מינה רבי יהודה דומר לאיתה שילה ועלה תני היו שנים מקלת כו' אמר ר"ש אמר הדבר דומה כו' אמר ר"ש אמר הדבר דומה כו' ומאמרינן) דהכי קאמר להו רבי שמעון לרבנן מכדי אמר הדבר דומה כו' אמאי דשניתה דפליגיתו עלי' [8]. אלמא הגך רבנן דאחייני לעיל מינה בד' אמות דשניתה איפלוג נמי בחצילות: **היא דאיתמר.** בהלכה כרבי שמעון אימתר וכי מיליגן רבי יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה דהיכא דלא איתמר אלכתא לא אמר: **ולא אמר.** שלש

מסורת הש"ס

ג) [לקמן ס:] פפ'. לה., ד) [לקמן מט:], ה) [כתובות פד.]. ו) [פסחים ס. כתובות פה. נז. ב"ב קכד.]. ז) בכרכות נב.]. ח) [לקמן נב. כתובות ס:]. ט) [סנהדרין נ"ב.]. י) [לקמן ס.]. יא) [לקמן מט:]. יב) [לקמן מט:]. יג) [לקמן נט., ע.]. יד) [לקמן מח.]. טו) בפ"ק: עלי, יז) [נכתוב הרא"ש: המבוין], יח) [ע"ז תוס' לקמן מג.: ד"ה שבעתן].

הגהות הב"ח

(א) נב' רב פפא דף ל"ב תוס' ו' ומקמן: (ב) שם עיי' תוס' כך שמה תדפה. ע"ל דף פ ע"ח: (ג) רש"י ד"ה ס"ל רב פפא וכו' אלכה כרבי יוחנן בן נורי מ"ש: (ד) ר"ה לאמר אלכתא וכו' קאמרי ק אבל לא סמכינן עליה למילף הלכתא מכללא הפ"ד:

גליון הש"ס

נב' אר"י ר"ש ור"י הלכה ברי"י. עי' ומתוס דף ו ע"ח תוס' ד"ה אחד:

הגהות מהר"י לנדא

א) נב' אמרו אלכה כרבי עקיבא מחבריו וכו'. עי' מתו"ש בפ"ב דכלים משנה ג מ"ה בשם מהרי"ק:

מוסף רש"י

במה דברים אמורים. בדברים שאינן לצרך דעת, בעירובי תחומין. אמא אין נוח לו לקנות כאן כדי לבשפסל לרוח שמגבלה (לקמן ס.) חוב הוא לו שמפסיד לגד שאחר (לקמן פא.) **אבל בעירובי חצירות.** לעולם הוא זכות לבן (לקמן צה.). **הלכה כר' מחבריו.** במקום יחיד, מחבריו. במקום רבים (פסחים כז.). **מטין.** מטין שהוילא לשמאלה מחמת מ"ש, ומיהו אי עביד כאידך לא מהדרינן עובדא (בכתובות פד.). **עיר של יחיד.** שלא היו נכנסין בה תמיד מ' רגלו של בני אדם אלא הוא הפיגה הי"ר, אלא דמיא לגבלי מלבה, ונעשית של **רבים.** שמוסיפו בה דיורין או נקנינו בה שוקים, מערבין את כולה. כשמחלה ואין מוקומים נכיכן מוקן שכבי היא כמלר אחת, וכנון שאין בה הי"ר נמוהה אל ע"ו אחת, ואם יש בה מפרש בגמרא מקבלת ל"ה"ר שמוהה (לקמן נפ.). **של רבים ונעשית של יחיד.** רבותא שמוטיגן דאע"ג דנעשות של יחיד אין מערבין את כולה אולא דאמתלה בה רבים, דלמא הלכה ומתמבר אל רבים ואתו לגרוחה טלה, דאמור לגבר עיר אל רבים אלא שיר, ואע"ג דאין בה הי"ר ומוהה, דעשמא תורת הי"ר, והכאן שיר הי' סוכמת (שם). **אלא אם כן** כך שמה (שם) דהייגו עיר

עושה חוצה לה. שיר שלא עירבו עם שאר העיר אלא לבדן (שם). **כעיר חדשה.** שמתה תלשה, כלומר (יהוסף עו) לגן ותחלה (קדושין עו).

מסורת הש"ס

(ה) [לקמן ס:] פפ'. לה., ו) [לקמן מט:], ז) [כתובות פד.]. ח) [פסחים ס. כתובות פה. נז. ב"ב קכד.]. ט) בכרכות נב.]. י) [לקמן נב. כתובות ס:]. יא) [סנהדרין נ"ב.]. יב) [לקמן ס.]. יג) [לקמן מט:]. יד) [לקמן מט:]. טו) [לקמן נט., ע.]. טז) [לקמן מח.]. יז) בפ"ק: עלי, יח) [נכתוב הרא"ש: המבוין], יט) [ע"ז תוס' לקמן מג.: ד"ה שבעתן].

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

מוספות

א. דהוי כרגל דאי דרבנן והעמידו בו חכמים בדברים בשב ואל תעשה. מה שאין כן בתם ביום טוב שני משום שפיקא דרבנן איתקון מעיקרא. ריטב"ש. ב. דעירובי תחומין נמי אם היו זכותו היו מערבין שלא לדעתו כמו בחצרות, ואין הדבר תלוי בקולא וחומרא. תוס' סה"ש. ג. בשאין שם שיתוף מבוי. ריטב"ש. ד. משמע דאי הוו רבים פליגי עליה לא היה הלכה כמותו. תוס' ד"ס. ה. למאן דאמר נראין מה הרוויח ר' עקיבא מפני שאמרו שנראין דבריו מחבריו, דהא בלאו הכי נמי וכו'. ריטב"ש. ו. דכל תרי דפליגי ולא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר אי עבד כמר עביד ואי עביד כמר עביד. רשב"א. ז. ואין צריך לומר דדרשינן לה בפרקא. ריטב"ש. ח. לכתחילה מורינן כוותיה ליחיד הבא לימלך לעשות כמותו, אבל מ"מ מה שירצה לעשות יעשה. תוס' ד"ס. ט. שכך נאמר הלכה שמטין לדברי רבי כשנתלק גם חבריו, שהודעת נוטה כדבריו, וכיון שלא נאמר הלכה כרבי אסור לעשות כמותו לכתחילה. ריטב"ש נ"ב קמ:

י. נ"ד]מטין את הדין אחר דברי חכמים לדון כן לכתחילה, ומיהו אי עבד כרבי עבד ולא מהדרינן עובדא. רשב"ש נ"ב קמ: יא. שכבה נאמרה הלכה בפירוש, ולא מחבריו אלא מחבריו, והילכך אפי' עשה אינו עשוי כטוענה בדבר משנה. רשב"ש נ"ב קמ: יב. כלומר שמטין לכתחילה לדברי חבריו וכו', וכיון שלא נאמרה הלכה חבריו אם עשו כדברי רבי עשוי. ריטב"ש אם.

יום חמישי ו תשרי תשפ"א עירובין דף מו

כָּל שֶׁכֵּן דְּהָווּ לְהוּ נוֹלָד דַּאֲסִירִי. אֶלָּא מַיָּא בְּעָבִים מֵינָד נָיְידִי הַשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי אוֹקְיָינוֹס נָמֵי לָא לִיקְשׁוּ לָךְ מַיָּא בְּאוֹקְיָינוֹס נָמֵי מֵינָד נָיְידִי וְתַנְיָא נְהָרוֹת הַמּוֹשְׁכִין וּמַעְיָינוֹת הַנּוֹבְעִין הֲרֵי הֵן כְּרַגְלֵי כָּל אָדָם [התבאר בדף הקודם].

◆◆◆

הלכה כרבי יוחנן בן נורי שהישן קונה שביתה

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, שישן קונה שביתה.

אֲמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי: בְּפֵירוּשׁ שְׁמִיעַ לָךְ - האם שמעת זאת במפורש מרבי יהושע בן לוי, **אוֹ מִכְּלָלָא שְׁמִיעַ לָךְ** - או מתוך דבר אחר שהוא אמר דייקת שהוא סובר שהלכה כרבי יוחנן בן נורי.

אֲמַר לֵיהּ רבי יעקב בר אידי: **בְּפֵירוּשׁ שְׁמִיעַ לִי.**

שואלת הגמרא: **מַאי כְּלָלָא** - מאיזה כלל שאמר רבי יהושע בן לוי, סבר רבי זירא שממנו למד זאת רבי יעקב בר אידי.

עונה הגמרא: ממאמר זה **דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַמֵּיקֵל בְּעֵירוּב** - בכל משפטיו, ותחומין מהלכות עירובין הן:

שאלה:

שואלת הגמרא: **וְתַרְתֵּי לְמָה לִי** - מדוע הוצרך רבי יהושע בן לוי לומר גם שהלכה כהמיקל בעירוב וגם שהלכה כרבי יוחנן בן נורי.

תשובה, חלק א: הטעם שהוצרך לומר הלכה כדברי המיקל בעירוב, שלא נאמר שהלכה כרבי יוחנן בן נורי גם לחומרא

עונה הגמרא: **אָמַר רַבִּי זֵירָא: צְרִיכִי דְּאִי אַשְׁמְעִינַן הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי הָוָה אָמֵינָא בֵּין לְקוּלָא** שאדם שישן יש לו אלפיים אמה לכל צד, ואין אומרים שהוא לא קנה שביתה, ואין לו אלא ד' אמות.

וּבֵין לְחוּמְרָא - כגון כלי הפקר, שלרבי יוחנן בן נורי הם קונים שביתה, ויש בזה חומרא שיש להם רק אלפיים אמה, ואין אומרים שהם לא קנו שביתה, ומי שמוצא אותם יכול להוליך אותם לתחומו.

קָא מַשְׁמַע לַן הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַמֵּיקֵל בְּעֵירוּב – שהלכה כרבי יוחנן בן נורי רק לקולא שלאדם ישן יש 2000 אמה (ולא רק ד' אמות), ולא שבכלי הפקר מחמירים (אלא אין להם תחום, ומי שמוצא אותם יכול להוליכם לתחומו).

תשובה חלק ב: הטעם שהוצרך לומר הלכה כרבי יוחנן בן נורי, שלא נאמר שהלכה בעירובין להקל רק כשאינו יחיד נגד רבים

אמנם עדיין קשה: **וְלֵימָא הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַמֵּיקֵל בְּעֵירוּב, הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לְמָה לִי.**

עונה הגמרא **אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא הָנֵי מִילֵּי** - אלו הדברים שהלכה כדברי המיקל היינו רק כשמכריעים כ**יָחִיד בִּמְקוֹם יָחִיד וְרַבִּים בִּמְקוֹם רַבִּים, אֲבָל יָחִיד בִּמְקוֹם רַבִּים** - כגון ר' יוחנן בן נורי דפליגי רבנן עליה, **אֵימָא לָא** - הייתי אומר שבזה אין הלכה כמותו, לכן הוצרך רבי יהושע בן לוי לומר שגם בכזו מחלוקת הלכה כדברי המיקל בעירוב.

שאלת רבא: מה ההוא"מ שבדרבנן מחמירים ביחיד במקום רבים

אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְאַבָּיֵי: מִכְּדֵי - הנה **עֵירוּבִין דְּרַבָּנַן, מָה לִי יָחִיד בִּמְקוֹם יָחִיד, וּמָה לִי יָחִיד בִּמְקוֹם רַבִּים,** ומדוע היה מקום לומר שביחיד כנגד רבים אין הלכה כדברי המיקל בעירוב.

רב פפא שואל על רבא: והרי גם בגזירה שגזרו על הרואה דם, שהיא טמאה למפרע שהוא דין דרבנן אין הולכים כיחיד במקום רבים

אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא: וּבִדְרַבָּנַן לָא שָׁנֵי לַן בֵּין יָחִיד בִּמְקוֹם יָחִיד, לְיָחִיד בִּמְקוֹם רַבִּים,

וְהָתְנַן, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּל אִשָּׁה שֶׁעָבְרוּ עָלֶיהָ שָׁלֹשׁ עוֹנוֹת [90 יום, שעונת ראייה באשה הוא פעם ב30 יום, והיא לא ראתה 3 פעמים, דהיינו 90 יום], הרי זו חזקה שהיא כבר לא רואה, ועל כן אם היא אחר כך ראתה, **דַּיָּיהּ שְׁעָתָהּ** – איננו חוששים שמא הדם היה מלפני כן, ונאמר שהיא טמאה (מהפעם האחרונה שהיא בדקה או מהיום הקודם), אלא היא טמאה רק מהזמן שהיא ראתה.

אבל חכמים חולקים על כך וסוברים, שמי שאינה רואה 3 פעמים אין זה ראיה שהיא מסולקת דמים, אלא זה רק מוכיח בזקנה שלא ראתה ג' פעמים,

וְתַנְיָא מַעֲשֶׂה וְעָשָׂה רַבִּי כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, שאף אשה שאינה זקנה שלא ראתה ג' פעמים הרי היא מסולקת דמים.

לְאַחַר שֶׁנִּזְכַּר רבי, **אָמַר: כְּדֵי הוּא רַבִּי אֶלְעָזָר לִסְמוֹךְ עָלָיו בִּשְׁעַת הַדְּחָק.**

והגמרא מבארת: **מַאי לְאַחַר שֶׁנִּזְכַּר,** מה הוא נזכר, שהרי משמע שנזכר שלא נהג כהלכה,

אִילֵּימָא אם תאמר - **לְאַחַר שֶׁנִּזְכַּר** [שפסקו] **דְּאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, אֶלָּא כְּרַבָּנַן,**

אם כן קשה מדוע אמר רבי שאפשר לסמוך על רבי אלעזר **בִּשְׁעַת הַדְּחָק,** שזה היה שנים של בצורת, ויש בזה הפסד טהרות (שאם נטמא את האשה מלפני כן, הרי טהרות שהיא נגעה בהם יום קודם או מהבדיקה הקודמת טמאים), **הֵיכִי עָבֵיד כְּוֹתֵיהּ** - והרי כיון שלא נפסק כרבי אלעזר, גם בשעת הדחק אי אפשר לנהוג כשיטתו. ואף אם בתחילה לא זכר רבי שהלכה רבנן, כעת שנזכר היה צריך לחזור בו מהוראתו.

אֶלָּא הטעם שרבי לא חזר בו, משום **דְּלָא אִיתְּמַר הִלְכְתָּא לָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר וְלָא כְּרַבָּנַן,** ולכן אפשר להכריע כרבי אלעזר, ואם כן מה שנאמר לאחר שנזכר, יש לפרש כך: **לְאַחַר שֶׁנִּזְכַּר דְּלָאו יָחִיד פְּלִיג עָלֵיהּ אֶלָּא רַבִּים פְּלִיגִי עָלֵיהּ** על כן יש לעשות כמו הרבים, ומכל מקום **אָמַר כְּדֵי הוּא רַבִּי אֶלְעָזָר לִסְמוֹךְ עָלָיו בִּשְׁעַת הַדְּחָק,** שכיון שלא פסקו הלכה שלא כרבי אלעזר, על כן אף שלכתחילה יש להורות כחכמים שהם הרוב, מכל מקום כיון שהורה כבר כרבי אלעזר והיה זה שעת הדחק, לא חזר בו מהוראתו.

הרי מוכח שאף שכל דין זה (שחוששים שמא האשה ראתה מלפני כן) הוא גזירה דרבנן,

אעפ"כ צריך להכריע בזה כרבים, [והרי זה קשה על דברי רבא שאמר שבדרבנן הלכה כדברי המיקל אפילו שהוא יחיד נגד רבים, שלשיטתו ההכרעה כאן מיותרת שהרי זה כלל בכל מחלוקת בדרבנן].

רב משרשיא שואל על רבא: והרי באבילות מבואר שרק באבילות פוסקים כפי הדיעה המקילה אפילו יחיד כנגד רבים, ומשמע שבשאר דינים דרבנן אין הולכים כיחיד במקום רבים

אָמַר רַב מְשַׁרְשִׁיָא לְרָבָא: וְאָמְרִי לַהּ, רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרָבָא: וּבִדְרַבָּנַן לָא שָׁנֵי בֵּין יָחִיד בִּמְקוֹם יָחִיד בֵּין יָחִיד בִּמְקוֹם רַבִּים.

[דעה א', שמועה רחוקה נוהגת יום אחד:] **וְהָתַנְיָא, שְׁמוּעָה קְרוֹבָה נוֹהֶגֶת שִׁבְעָה** [לרחיצה ולתכבוסת], **וּשְׁלֹשִׁים** [לתספורת ולגיהוץ מיום שנשמע לו], שמועה **רְחוֹקָה, אֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא יוֹם אֶחָד.**

וְאִי זוֹ הִיא שמועה **קְרוֹבָה. וְאֵיזוֹ הִיא** שמועה **רְחוֹקָה? בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים** היא שמועה **קְרוֹבָה. לְאַחַר שְׁלֹשִׁים** היא שמועה **רְחוֹקָה. דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא.**

[דעה ב', שמועה רחוקה נוהגת שבעה ושלושים:] **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַחַת שְׁמוּעָה קְרוֹבָה, וְאַחַת שְׁמוּעָה רְחוֹקָה, נוֹהֶגֶת שִׁבְעָה וּשְׁלֹשִׁים.**

וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא יָחִיד מֵיקֵל, וְרַבִּים מַחֲמִירִין, הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַמַּחְמִירִין הַמְרוּבִּים, ולא כדעת היחיד (ואפילו בדינים דרבנן). **חוּץ מִזּוֹ** - מהמחלוקת זו שהיא בדיני אבילות, **שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁרַבִּי עֲקִיבָא** [שהוא יחיד] **מֵיקֵל** [ששמועה רחוקה נוהגת רק יום אחד], **וַחֲכָמִים מַחֲמִירִין** [ששמועה רחוקה נוהגת שבעה ושלושים], **הֲלָכָה כְּדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא** [שהוא היחיד], שהלכה כדעת המיקל באבל,

וְסָבַר לַהּ רבי יוחנן שאמר שבאבילות פוסקים להקל, סובר **כִּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַמֵּיקֵל בְּאֵבֶל.**

ומשמע מכך: **בַּאֲבֵילוּת הוּא דְּאַקִּילוּ בַּהּ רַבָּנַן** - רק באבילות יתכן שפוסקים כיחיד נגד הרבים, **אֲבָל בְּעָלְמָא** - אבל בשאר דינים **אֲפִילּוּ בִּדְרַבָּנַן, שָׁנֵי בֵּין יָחִיד בִּמְקוֹם יָחִיד, בֵּין יָחִיד בִּמְקוֹם רַבִּים,** הרי שמבואר שאפילו בדינים דרבנן (חוץ מבאבילות) אין פוסקים כיחיד במקום רבים. [עמוד ב]

◆ ◆ ◆

ביאור ב: הטעם שהוצרך לומר הלכה כרבי יוחנן בן נורי, אף שכבר אמרו שהלכה כדברי המיקל באבל, שלא נאמר שהלכה בעירובין להקל רק בעירובי חצירות ולא בעירובי תחומין

וְרַב פָּפָּא אָמַר: אִיצְטְרִיךְ - רבי יהושע בן לוי היה צריך לומר שהלכה כרבי יוחנן בן נורי שישן קונה שביתה, ואף על גב שרבי יהושע בן לוי כבר אמר שהלכה כדברי המיקל בעירוב, שהרי **סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא** - שהיה עולה על דעתך לומר **הָנֵי מִילֵּי** - אלו הדברים שהלכה כדברי המיקל, הוא רק **בְּעֵירוּבֵי חֲצֵירוֹת, אֲבָל בְּעֵירוּבֵי תְּחוּמִין אֵימָא לָא** - הייתי אומר שבזה לא נאמר הכלל שהלכה כדברי המיקל. **צְרִיכָא** - לכן הוצרך רבי יהושע בן לוי להשמיענו שהלכה כרבי יוחנן בן נורי (שישן קונה שביתה), ואף בעירובי תחומין הלכה כדברי המיקל.

מקור שמחמירים יותר בעירובי תחומין

שואלת הגמרא: **וּמְנָא תֵּימְרָא דְּשָׁנֵי לַן** - ומאיפה תאמר שיש שינוי **בֵּין עֵירוּבֵי חֲצֵירוֹת לְעֵירוּבֵי תְּחוּמִין,** והיה מקום לומר שעירובין תחומין חמורים יותר, ורק בעירוב חצירות אומרים הלכה כדברי המיקל,

עונה הגמרא: מצאנו שעירובי תחומין חמורים יותר, **דִּתְנַן, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים** שאין מערבין לו לאדם אלא לדעתו, **בְּעֵירוּבֵי תְּחוּמִין,** שאם מערבים לו יתכן שהוא חוב בשבילו, [כגון: שיערב במרחק 2000 אמה מביתו, ואזי יוכל ללכת אלפיים אמה לימין עירובו ו2000 אמה לשמאל עירובו, אבל לא יוכל ללכת 2000 לשמאל ביתו].

2000 לימין העירוב	**2000 לשמאל העירוב, ו2000 לימין ביתו**	**2000 לשמאל ביתו**
עירובו		**ביתו**

אֲבָל בְּעֵירוּבֵי חֲצֵירוֹת, מְעָרְבִין בֵּין לְדַעַת וּבֵין שֶׁלֹּא לְדַעַת, שהוא בודאי זכות לו שיוכל לטלטל מהבית לחצר, **שֶׁזָּכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, וְאֵין חָבִין לְאָדָם אֶלָּא בְּפָנָיו.**

◆◆◆

ביאור ג: הטעם שהוצרך לומר הלכה כרבי יוחנן בן נורי, שלא נאמר שהלכה בעירובין להקל רק בשיורי עירוב ולא בתחילת עירוב

רַב אָשֵׁי אָמַר: אִיצְטְרִיךְ - רבי יהושע בן לוי היה צריך לומר שהלכה כרבי יוחנן בן נורי שישן קונה שביתה, ואף על גב שרבי יהושע בן לוי כבר אמר שהלכה כדברי המיקל בעירוב, שהרי **סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא** - שהיה עולה על דעתך לומר **הָנֵי מִילֵּי** - אלו הדברים שהלכה כדברי המיקל, הוא רק **בְּשִׁיּוּרֵי עֵירוּב** - בנידון שהניח עירוב במקום המשתמר לכמה שבתות, ונתמעט האוכל משיעור שתי סעודות, אזי מקילים בזה, **אֲבָל** במחלוקת **בִּתְחִילַּת עֵירוּב אֵימָא לָא** - הייתי אומר שבזה אין הלכה כדברי המיקל, ורבי יוחנן בן נורי דיבר על תחילת עירוב (אם ישן קונה שביתה).

מקור שמקילים בשיורי עירוב (ולא בתחילת עירוב)

וּמְנָא תֵּימְרָא דְּשָׁנֵי לַן - ומאיפה תאמר שיש שינוי **בֵּין שִׁיּוּרֵי עֵירוּב לִתְחִילַּת עֵירוּב,**

דִּתְנַן, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים [שיש שיעור לפת שמניחים לעירובי חצירות], **בִּתְחִילַּת עֵירוּב** [שזו הפעם הראשונה שמניח את העירוב]. **אֲבָל בְּשִׁיּוּרֵי עֵירוּב** - אם כבר הניח את העירוב לשבת אחת, וכעת מערבים בהם לשבת אחרת **אֲפִילּוּ** אם נשאר מהעירוב **כָּל שֶׁהוּא** [לכל אחד], הרי זה עירוב כשר.

והטעם שמקילים בעירוב חצירות: **וְלֹא אָמְרוּ לְעָרֵב חֲצֵירוֹת אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא לְשַׁכֵּחַ תּוֹרַת עֵירוּב מִן הַתִּינוֹקוֹת** - שלא לשכח תורת עירוב מדורות הבאין, אבל עיקר עירוב בתחומין הוא.

◆◆◆

כללי פסק [הנוגעים לכל מקום, ולא רק בעירובין], הלכה רבי עקיבא כנגד יחיד. הלכה כרבי יוסי כנגד רבים. הלכה כרבי כנגד יחיד

רַבִּי יַעֲקֹב וְרַבִּי זְרִיקָא אָמְרוּ כללי פסק במחלוקות התנאים: **הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא מֵחֲבֵירוֹ** - כשיחיד חולק עליו.

וּכְרַבִּי יוֹסֵי מֵחֲבֵרָיו - כשרבים חולקים עליו.

וּכְרַבִּי מֵחֲבֵירוֹ - כשיחיד חולק עליו.

ג' דעות האם כך הוא הלכה למעשה או לא

מבררת הגמרא: **לְמַאי הִלְכְתָּא** - האם אמרו כן להלכה ולמעשה, שכך יש לסמוך ולהורות, או שרק אמרו שכך מסתבר אבל אין זה הכרעה שכך יש לנהוג.

[דעה א':] **רַבִּי אַסִּי אָמַר: הֲלָכָה** - מה שרבי יעקב ורבי זריקא אמרו, היינו שכך הלכה ולמעשה כרבי עקיבא וכרבי כנגד היחיד, וכרבי יוסי אף כנגד רבים.

[דעה ב':] **וְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר: מַטִּין** - רבי יעקב ורבי זריקא לא אמרו שכך יש לנהוג למעשה, אלא שיחיד ששואל אם לעשות כרבי יוסי כנגד רבים, מורים לו לעשות כך, אבל בדרשה לרבים לא מורים לעשות כרבי יוסי כנגד הרבים.

[דעה ג':] **וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר: נִרְאִין** - לא מורים כך כלל, אלא אם הורו כרבי יוסי כנגד הרבים, אין צריך לחזור מההוראה.

רבי מאיר ורבי יהודה, הלכה כרבי יהודה. רבי יהודה ורבי יוסי, או רבי מאיר ורבי יוסי, הלכה כרבי יוסי

כַּלָּשׁוֹן הַזֶּה אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן - באותו סגנון של הכרעה (הלכה, מטין, נראין) אמר רבי יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן כללים נוספים:

רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה, הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי, הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסֵי, הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי, שהרי **הַשְּׁתָּא בִּמְקוֹם רַבִּי יְהוּדָה לֵיתָא** - שאם דברי רבי מאיר אינם להלכה כשרבי יהודה חולק עליו, **בִּמְקוֹם רַבִּי יוֹסֵי מִיבַּעְיָא** - אין צריך לומר שבמקום שרבי יוסי חולק עליו אין הלכה כמותו.

אָמַר רַב אַסִּי: אַף אֲנִי לוֹמֵד: רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, הַשְּׁתָּא בִּמְקוֹם רַבִּי יְהוּדָה לֵיתָא בִּמְקוֹם רַבִּי יוֹסֵי מִיבַּעְיָא.

ספק מה הדין במחלוקת רבי מאיר ורבי שמעון

אִיבַּעְיָא לְהוּ, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַאי,

תֵּיקוּ.

רב משרשיא חולק על כללים אלו

אָמַר רַב מְשַׁרְשִׁיָּא: לֵיתַנְהוּ לְהָנֵי כְּלָלֵי - אין את הכללים האלו, שנאמרו לעיל בכללי ההלכה

בהכרעת מחלוקות התנאים, אלא במקום שמסתבר כתנא זה, הלכה כמוהו. ובמקום שמסתבר כתנא זה, הלכה כמוהו.

הצעה א׳ למקור לרב משרשיא, שהרי שנינו במחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון לגבי עירובי חצירות, שהלכה כרבי שמעון [ולא כמו הכללים הנ״ל שהלכה כרבי יהודה]

שואלת הגמרא: **מְנָא לֵיהּ לְרַב מְשַׁרְשִׁיָא הָא** - מנין לרב משרשיא כללים אלו.

אִילֵימָא מֵהָא דְּתְנַן - אם תאמר ממה ששנינו במשנה, **רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְשָׁלֹשׁ חֲצֵירוֹת הַפְּתוּחוֹת זוֹ לָזוֹ, וּפְתוּחוֹת לִרְשׁוּת הָרַבִּים, עֵירְבוּ שְׁתַּיִם הַחִיצוֹנוֹת עִם הָאֶמְצָעִית, הִיא מוּתֶּרֶת עִמָּהֶן, וְהֵן מוּתָּרוֹת עִמָּהּ, וּשְׁתַּיִם הַחִיצוֹנוֹת אֲסוּרוֹת זוֹ עִם זוֹ.**

והנה חכמים בברייתא חולקים על זה והם אומרים שכל השלש חצירות אסורות זו עם זו.

וְאָמַר רַב חָמָא בַּר גּוּרְיָא אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן [שהאמצעית מותרת עמהם, והיא מותרת עמהם],

[התנא שחולק הוא רבי שמעון:] **וּמַאן פְּלִיג עֲלֵיהּ** - והנה מי הוא התנא שחולק על רבי שמעון במשנה הנ״ל, הוא **רַבִּי יְהוּדָה,** שהרי כשיש תנא שחולק על רבי שמעון ללא שם, הוא רבי יהודה.

[ביאור הראיה, שאין את הכללים הנ״ל:] **וְהָא אָמְרַתְּ** - והנה הרי אחד הכללים שהוזכרו לעיל הוא: **רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן - הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה,** וכאן מבואר שהלכה כרבי שמעון, **אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ לֵיתַנְהוּ** - אלא מוכח שאין את הכללים הנ״ל.

דחיית המקור: אפשר לומר שבדרך כלל הלכה כרבי יהודה במחלוקתו עם רבי שמעון [ורק במקום שנאמר במפורש שהלכה כרבי שמעון, שם הלכה כרבי שמעון]

הגמרא דוחה ראיה זו: **וּמַאי קוּשְׁיָא, דִּילְמָא הֵיכָא דְּאִיתְּמַר אִיתְּמַר** - אולי במקום שנאמר במפורש שהלכה כרבי שמעון, נאמר, אבל **הֵיכָא דְּלָא אִיתְּמַר לָא אִיתְּמַר** - במקום שלא נאמר שהלכה כרבי שמעון, הלכה כפי הכללים שהוזכרו. [וכן לגבי שאר הכללים, שהם נאמרו רק למקום שלא נאמר הכרעה מפורשת אחרת].

✦✦✦

הצעה ב׳ למקור לרב משרשיא, שהרי שנינו במחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון לגבי עירובי חצירות, שהלכה כרבי שמעון [ולא כמו הכללים הנ״ל שהלכה כרבי יהודה]

אֶלָּא מֵהָא דְּתְנַן (להלן נט, ושם יבוארו פרטי המחלוקת)**, עִיר שֶׁל יָחִיד וְנַעֲשֵׂית שֶׁל רַבִּים, מְעָרְבִין אֶת כּוּלָּהּ.**

עיר **שֶׁל רַבִּים וְנַעֲשֵׂית שֶׁל יָחִיד, אֵין מְעָרְבִין אֶת כּוּלָּהּ** יחד, **אֶלָּא אִם כֵּן עוֹשֶׂה חוּצָה לָהּ כְּעִיר חֲדָשָׁה שֶׁבִּיהוּדָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֲמִשִּׁים דְּיוֹרִין,** אם שייר חוצה לה חמשים דיורין שלא יערבו עמה, למיהוי היכר לעיר של רבים, דלא ליערבו כולה אלא מבואות מבואות, **דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.**

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: (דף מז) דיו לשייר **שָׁלֹשׁ חֲצֵירוֹת שֶׁל שְׁנֵי בָתִּים.**

וְאָמַר רַב חָמָא בַּר גּוּרְיָא אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן,

[התנא שחולק הוא רבי שמעון:] **וּמַאן פְּלִיג עֲלֵיהּ** - והנה מי הוא התנא שחולק על רבי שמעון במשנה הנ"ל, הוא **רַבִּי יְהוּדָה,** שהרי כשיש תנא שחולק על רבי שמעון ללא שם, הוא רבי יהודה.

[ביאור הראיה, שאין את הכללים הנ"ל:] **וְהָא אָמְרַתְּ** - והנה הרי אחד הכללים שהוזכרו לעיל הוא: **רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן - הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה,** וכאן מבואר שהלכה כרבי שמעון,

דחיית המקור: אפשר לומר שבדרך כלל הלכה כרבי יהודה במחלוקתו עם רבי שמעון [ורק במקום שנאמר במפורש שהלכה כרבי שמעון, שם הלכה כרבי שמעון]

הגמרא דוחה ראיה זו: **וּמַאי קוּשְׁיָא, דִּילְמָא הָכָא נָמֵי הֵיכָא דְּאִיתְּמַר אִיתְּמַר** - אולי במקום שנאמר במפורש שהלכה כרבי שמעון, הלכה כמותו, אבל **הֵיכָא דְּלָא אִיתְּמַר לָא אִיתְּמַר** - במקום שלא נאמר שהלכה כרבי שמעון, הלכה כפי הכללים שהוזכרו. [וכן לגבי שאר הכללים, שהם נאמרו רק למקום שלא נאמר הכרעה מפורשת אחרת].

אלא חצירות. לקמן בכיתא מעברין (דף מט.). וקתמר ר' יהודה עיר של רבים ועשיה של יחיד שנתמעטו אוכלוסיה מעבור בלחוכותיה ס' ריבוון ולא חל מד אשיהו הבמה לגבלו מדבר מין מערבין את כולה יחד אלא אם (ה) שייר חוצה לה ב' דיורין שלא יערבו עמה לגיטיו היכר לעיר של רבים דלא ליעבוו כולה אלא מבוחות ר"ש אומר דיו לשייר ג' חצירות ג' בעלי בתים: **אומר על בני חצירות.** שלא יוציאו ומבחינן לאחר מפני שיש לו רשות בחצר ותע"פ שאינו בעיר אוסר עליהן אם לא עירב קודם שהלך: **רבי יהודה אומר אינו אוסר.** הואיל ואינו בעיר: **נברי** שלש חצירות של שני בתים (ו) ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כרבי שמעון ומאן פליג עליה רבי יהודה והא אמרת רבי יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה ומאי קושיא דילמא הכא נמי היכא דאיתמר איתמר הכא דלא איתמר לא איתמר אלא מהא (ז) דתנן וזהו שאמרו העני מערב ברגליו רבי מאיר אומר אינו אוסר מפני שאין דרך ישראל לבא בשבת רבי שמעון אומר אפילו הניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר שכבר הסיח דעתו ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב (ח) הלכה כר"ש ומאן פליג עליה ר"י (ט) והא אמרת רבי יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה ומאי קושיא דלמא הכא נמי היכא דאיתמר איתמר הי

והכלים והאוצרות ששבתו בתוך התחום יש להם אלפים אמה לכל רוח. פ"ה ומאילו הן כל הפקר ממש דלא מיבעיא אם יש להם בעלים וקנה דלי יש להם בעלים הרי הן כרגלי הבעלים ואפי' אם נעמידם כגון שהבעלים בעיר אחרת דהשתא נמי הוי כרגלי הבעלים ומ"מ בני שבתה הם יוחר מן הפקר[א] ויש להן אלפים אמה לכל רוח[ב] מ"מ אין נראה לבעמיד כלל בית הם בעלים דבית הם יש להם בעלים מה לי מוך התחום מה לי מוך לתחום ונראה דבשל הפקר אילו והא דנקט מוך התחום לאשמעינן דאפ"ה יש בית שבתם העיר[ג] ות"ת ומאי שנא דהכא יש להן אלפים אמה לכל רוח דמשמע ממקומן מדלא קאמי כרגלי אנשי העיר וגבי שמעון שמרוחים לעיר הוי כרגלי אנשי העיר[ד] דבאמריע לעיל[ה] (דף מב:) וי"ל דהתם אנשי העיר דעתם עליהם דגשמים ידועים לכל בני העיר[ו] אבל מלאכות דהפקר אם היו ידועים כבר היו זוכין בהן ועוד שמא יש נאנס משום דהתם קומבמקומן וקרובין דעתן עליהן והכא בדמוקים אלא שהן בתוך התחום ומיהו נראה דאלפים אמה לאו ממקומן קאמר אלא מן העיר כמו בגשמים דלעיל דהא מוכח גבי מרם אבין אמי תחומי שבת דלרבי יוחנן ה) הפקר שבתוח התחום קונין שבתת העיר אפילו אין דעת אנשי העיר עליהם כמו שאפרש בסמוך וכרייתא דהכא כו' יוחנן בן נורי ולכא למיפרך הא כרגלי אנשי העיר מבעי' ליה כדפרינ לעיל כיון דהזכיר הכא מוך התחום משמע שבית דאלפים אמה לכל רוח מן העיר קאמר[ז] ואף על גב דהיל לאו בהדי שולא כלי מן הנכרי ונכרי אם עומד מוך לכל מן הנכרי אינו אלפים ממקומו[ח] סתמא דמלתא נכרי בעיר עומד[ט]:

דכולה מברכתא כד' אמות דמיא. בגיטין פירקא פ"ה וטוליכו לעיר אחרת והרי מוקפת מחיצות משמע דלא חשיב כד' אמות לענין הלך אם כולה אלא במוקפת מחיצות דומיא דדיר וסכר וכא מברכתא צריך לומר דמוקפת מחיצות אלא חשבי' ד' אמות מוקף עירובו בחלון (לעיל דף נב:) פריך תון בעיבורה של עיר נמי כיון דאמר רבא המוקף עירובו יש לו ד' אמות וכו' משמע דמוקף עירובו של עיר נמי הוי טעמא לפי שעשית לו כל העיר עירובו כלרבנן אמות אף על פי שאין שם מחיצה ה"מ לשונם אם אין לו אלפים אמה לכל רוח ומשמע הכל כד' אמות מחיצות מוקף לו מחיצות דמוקף לו עיר אבל בבא ממון לתחום[ו] אינו נחשב כד' אמות בלא מחיצות ואומר ר"י דבעי נמי דהתם מוקפת לדירה אלא שבאויר מחיצות שיש לו אלפים אמה בלא מחיצה לגביה כלרבנן אמות בהיקף יותר מבית שאמים שלא הוקף לדירה כדאמר בשבת בתל וקנקן ולריך ליחס בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל שבאה לו בשרי לשבתל אחר לו שבא בשביל נכרי שלא יטלטלנו חוץ לנ"ש בעיר שאין לה מחיצות שמוקפת לדירה:

חרם. לשון מלודות וחרמים שבי אמי תחומי שבת לריך מחיצה של בריל שלא יעברו מים של תחום זה לתוך תחום זה דכל מה שבתוך תחום העיר אין קונה שביתה במקומנו ולהיות ו' מקומנו אלפים אמה לכל רוח אלא בתר הקרנא גרירא כי פי' הקונטו' וכן פר"ת אלא דפי' חרם לשון יס (דפנים י"ח) כשמעלה היס שרטון ומתיבשים שאדרים נקעים מלאים מים וחרם הוא נקע מלא מים כן פר"ת ח) חרם לשון חריץ וא"ת אמלי מוקי לה כרבי יוחנן בן נורי אי לרבנן נמי אמר לעיל (מה:) נגי גשמים הבאמוכים לעיר דהוו כרגלי אנשי העיר[א] ו"ל דהכא דעתם דהיל קונין שביתה לרבנן דהוו אלפים אמה לכל רוח אבל בן נורי דאמר אפי' אם אין לפרק אלו' יוחנן[ב] אבל לר' יוחנן דקונו שביתה העיר אף ע"פ שאין דעת אנשי העיר עליהם ג) אבל אין לפרק אלו' יוחנן[ד] ה) קונין שביתה במקומנו ומה שבתם עשיר לפי שמקבלת המים רחוקים אם אלפים אמה לכל רוח כו' אמר אין בני מתומין אפילו אי ליכא אלפים אמה לכל רוח לכמיים אם העיר אמון שמון לתחום ועוד אפילו מחיצה אם אי בהל לא תועיל לכמיים אלפים אמה שהרי אפילו מחיצה אם אי בהל לא תועיל לכמיים אלפים אמה לכל רוח ואי אפילו אם אין לה מחיצה אלפים אמה לכל רוח אלא אם אין לה מחיצה אלפים אמה לכל רוח אלא אם אין לה מחיצה אלפים אמה לכל רוח אלא

שָׁלֹשׁ חֲצֵירוֹת שֶׁל שְׁנֵי בָתִּים וְאָמַר רַב חָמָא בַּר גּוּרְיָא אָמַר רַב הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וּמַאן פְּלִיג עֲלֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה וְהָא אָמְרַתְּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וּמַאי קוּשְׁיָא דִּילְמָא הָכָא נָמֵי הֵיכָא דְּאִיתְּמַר אִיתְּמַר הֵיכָא דְּלָא אִיתְּמַר לָא אִיתְּמַר [התבאר בדף הקודם].

◆◆◆

הצעה ג' למקור לרב משרשיא, שהרי שנינו במחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון לגבי עירובי חצירות, שהלכה כרבי שמעון [ולא כמו הכללים הנ"ל שהלכה כרבי יהודה]

אֶלָּא מֵהָא דְּתָנֵן (להלן פו. ושם יבוארו פרטי המחלוקת) **הַמַּנִּיחַ אֶת בֵּיתוֹ וְהָלַךְ לִשְׁבוֹת בְּעִיר אַחֶרֶת אֶחָד נָכְרִי וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל אוֹסֵר לִבְנֵי חֲצֵירוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ אוֹסֵר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: נָכְרִי אוֹסֵר יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ אוֹסֵר מִפְּנֵי שֶׁאֵין דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לָבֹא בַּשַּׁבָּת**

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִילּוּ הִנִּיחַ אֶת בֵּיתוֹ וְהָלַךְ לִשְׁבוֹת אֵצֶל בִּתּוֹ מאמש אפילו **בְּאוֹתָהּ הָעִיר אֵינוֹ אוֹסֵר שֶׁכְּבָר הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ.**

וְאָמַר רַב חָמָא בַּר גּוּרְיָא אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.

וּמַאן פְּלִיג עֲלֵיהּ - ומי הוא התנא החולק על רבי שמעון במשנה זו: **רַבִּי יְהוּדָה.**

[ביאור הראיה, שאין את הכללים הנ"ל:] **וְהָא אָמְרַתְּ** - והנה הרי אחד הכללים שהוזכרו לעיל הוא: **רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן - הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה,** וכאן מבואר שהלכה כרבי שמעון,

דחיית המקור: אפשר לומר שבדרך כלל הלכה כרבי יהודה במחלוקתו עם רבי שמעון [ורק במקום שנאמר במפורש שהלכה כרבי שמעון, שם הלכה כרבי שמעון]

הגמרא דוחה ראיה זו: **וּמַאי קוּשְׁיָא, דִּילְמָא הָכָא נָמֵי הֵיכָא דְּאִיתְּמַר אִיתְּמַר** - אולי במקום שנאמר במפורש שהלכה כרבי שמעון, הלכה כמותו, אבל **הֵיכָא דְּלָא אִיתְּמַר לָא אִיתְּמַר** - במקום שלא נאמר שהלכה כרבי שמעון, הלכה כפי הכללים שהוזכרו. [וכן לגבי שאר הכללים, שהם נאמרו רק למקום שלא נאמר הכרעה מפורשת אחרת].

◆◆◆

הצעה ד' למקור לרב משרשיא, שהרי שנינו במחלוקת רבי יהודה ורבי מאיר לגבי עירובי תחומין, שהלכה כרבי יהודה, ומה הצורך לומר זאת אם כלל זה נאמר בכל מקום

אֶלָּא מֵהָא דְּתָנֵן (להלן מט: ושם יבוארו פרטי המחלוקת) **וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ הֶעָנִי מְעָרֵב בְּרַגְלָיו. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא עָנִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר, לֹא אָמְרוּ מְעָרְבִין בְּפַת אֶלָּא לְהָקֵל עַל הֶעָשִׁיר שֶׁלֹּא יֵצֵא וְיַעֲרֵב בְּרַגְלָיו.**

וּמַתְנִי לֵיהּ רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי לְחִיָּיא בַּר רַב קַמֵּיהּ דְּרַב - רב חייא בר אשי לימד את חייא בר רב בפני רב משנה זו, ולימד אותו את דברי רבי יהודה שאמר: **אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר. וַאֲמַר לֵיהּ רַב: סַיֵּים בָּהּ נָמֵי** - תוסיף ותאמר את מסקנת ההלכה בזה: **הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה.**

[ביאור הראיה] **תַּרְתֵּי לְמָה לִי** - והנה מדוע רב היה צריך לומר שהלכה כרבי יהודה, **וְהָא**

אָמְרַתְּ והרי אמרת שיש כלל שבכל מקום שלא הוזכרה הכרעה אחרת, **רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה,** אלא מוכח שאין את כללים אלו.

דחיית המקור: יתכן שרב לא סובר את הכללים האלו, ורבי יוחנן חולק עליו, והלכה כרבי יוחנן

הגמרא דוחה ראיה זו: **וּמַאי קוּשְׁיָא** - מה קשה מכך על כללים אלו, **דִּילְמָא רַב לֵית לֵיהּ לְהָנֵי כְּלָלֵי** - אולי רב אינו סובר כללים אלו, והוא חולק בזה על רבי יוחנן, והכלל הוא שהלכה כרבי יוחנן נגד רב.

✦✦✦

הצעה ה' למקור לרב משרשיא, שהרי שנינו במחלוקת רבי מאיר ורבי יוסי לגבי נישואין בתוך ג' חדשים למיתת הבעל שהלכה כרבי יוסי, ומה הצורך לומר זאת אם כלל זה נאמר בכל מקום

אֶלָּא הגמרא מביאה מקור אחר שרבי יוחנן עצמו אינו סובר כללים אלו: **מֵהָא דְּתָנַן: הַיְּבָמָה לֹא תַּחֲלוֹץ, וְלֹא תִּתְיַיבֵּם עַד שֶׁיְּהוּ לָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים** [ממיתת בעלה שמא מעוברת היא מבעלה הראשון ואסורה להתייבם, ורק אחרי ג' חדשים אם יהיה ניכר בה שאינה מעוברת, או תחלוץ או תתייבם].

וְכֵן שְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים [אלמנות או גרושות] **לֹא יִנָּשְׂאוּ וְלֹא יִתְאָרְסוּ עַד שֶׁיְּהוּ לָהֶן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים** [ממיתת הבעל או מהגרושין], כיון שאם היא תלד בתוך ט' חדשים ולא תמתין ג' חדשים, לא ידעו אם הולד של הראשון שנולד בחודש התשיעי או שהוא בן של השני שנולד בחודש השביעי,

אֶחָד בְּתוּלוֹת, וְאֶחָד בְּעוּלוֹת, אֶחָד אַלְמָנוֹת, וְאֶחָד גְּרוּשׁוֹת, אֶחָד אֲרוּסוֹת, וְאֶחָד נְשׂוּאוֹת - דין זה שצריך להמתין ג' חדשים נאמר בין מאלמנה או גרושה מאירוסין או מנישואין בין אם היא בתולה או בעולה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נְשׂוּאוֹת - נשים שנתאלמנו או נתגרשו מנישואין, **יִתְאָרְסוּ** - מיד, שהרי ארוסה עדיין אסורה לבעלה, ואם היא תלד לאחר האירוסין נדע שהולד של ראשון.

וַאֲרוּסוֹת - נשים שנתאלמנו או נתגרשו מאירוסין **יִנָּשְׂאוּ** - מיד, שהרי ארוסה אסורה לבעלה ואם היא תלד לאחר הנישואין עם השני, נדע שהולד של השני, **חוּץ מֵאֲרוּסָה שֶׁבִּיהוּדָה מִפְּנֵי שֶׁלִּבּוֹ גַּס בָּהּ,** שהיו רגילין ליחד חתן וכלה קודם כניסתן לחופה, והרי הוא רגיל בה ומכירה ומרוצה לו, וחוששים שהולד של הראשון.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הַנָּשִׁים יִתְאָרְסוּ [ולא כדעת תנא קמא שאוסר אפילו אירוסין בתוך ג' חדשים, אבל אסורות להינשא, ואפילו אם נתאלמנה או נתגרשה מאירוסין אסורה להינשא, ולא כרבי יהודה שמתיר אפילו נשואין אם היתה רק מאורסת לראשון] **חוּץ מִן הָאַלְמָנָה** [שאסורה להיתארס מיד אלא צריכה לחכות ל' יום] **מִפְּנֵי הָאִיבּוּל** - מפני שהיא אסורה ליארס כל ימי אבלה (מצד דיני אבילות).

וְאָמְרִינַן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לָא עָל לְבֵי מִדְרְשָׁא - רבי אליעזר לא נכנס לבית המדרש, **אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי אַסִּי דַּהֲוָה קָאֵים** - והוא מצא את רבי אסי עומד, **אֲמַר לֵיהּ** רבי אליעזר לרבי אסי: **מַאי אֲמוּר בְּבֵי מִדְרְשָׁא. אֲמַר לֵיהּ** רבי אסי: **הָכִי אֲמַר רבי יוֹחָנָן הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי** [שמותר לכל הנשים להתארס מיד (חוץ מאלמנה מצד אבילות)].

הגמרא מעירה בפסק של רבי יוחנן: **מִכְּלָל דִּיחִידָאָה פְּלִיג עֲלֵיהּ** - מכך שרבי יוחנן פסק כרבי יוסי משמע שתנא קמא שחולק במשנה על רבי יוסי ואינו מתיר לכל הנשים להתארס מיד הוא דעת יחיד, שאם לא כן לא היה פוסק רבי יוחנן כרבי יוסי כדעת רבים.

אומרת הגמרא: **אִין** - אכן כך הוא שהוא דעת יחיד, **וְהָתַנְיָא** - וכך מוכח מברייתא זו ששנינו: **הֲרֵי שֶׁהָיְתָה** [האשה] **רְדוּפָה לֵילֵךְ לְבֵית אָבִיהָ** - תדירה לדור בבית אביה בעיר אחרת, ואינה רגילה עם בעלה, **אוֹ שֶׁהָיְתָה לָהּ כַּעַס עִם בַּעְלָהּ, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ זָקֵן אוֹ חוֹלֶה, אוֹ שֶׁהָיְתָה הִיא חוֹלָה** - ואינה מקבלת טורח תשמיש, או שהיתה **עֲקָרָה** - מחמת מזל, שכבר נישאת לשלשה בני אדם ולא ילדה להן, והוחזקה עקרה, או שהיתה **זְקֵנָה קְטַנָּה וְאַיְילוֹנִית** - ממעי אמה, ויש לה סימנין שאין לה שערות ולא דדין, **וְשֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֵילֵד** - מחמת משקה סם, **אוֹ שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִין,** או **הַמַּפֶּלֶת לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ,** [אף שודאי אינם מעוברות מהבעל הראשון] **כּוּלָּן צְרִיכִין לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר,** הרי שרבי מאיר הוא הגוזר אף כשודאי אינה מעוברת.

רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר לֵיאָרֵס וְלִינָּשֵׂא מִיָּד.

הרי שהדעה האוסרת בכל הנשים היא דעת רבי מאיר, וכן דעת תנא קמא האוסר לארוסה להינשא מיד היא דעת רבי מאיר שגוזר אף כשודאי אינה מעוברת, ועל כך חולק רבי יוסי, ובזה פסק רבי יוחנן שהלכה כרבי יוסי.

[ביאור הראיה:] והנה **לְמָה לִי** - למה רבי יוחנן הוצרך לומר כאן שהלכה כרבי יוסי, **וְהָא אָמְרַתְּ** (והרי רבי יוחנן עצמו אמר) **רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסֵי הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי,** אלא שמע מינה לא אמר רבי יוחנן כללים אלו, אלא רבי יעקב בר אידי ורבי אבא אמרו כן מדעת עצמם.

דחיית המקור: הוצרכו לומר כאן שהלכה כרבי יוסי, להוציא מדעת שמואל שהלכה כרבי מאיר בגזרותיו

הגמרא דוחה ראיה זו: **וּמַאי קוּשְׁיָא, דִּלְמָא** - אולי בדרך כלל רבי יוחנן סובר כללים אלו, וכאן הוצרך לומר שהלכה כרבי יוסי ולא כרבי מאיר, **לְאַפּוֹקֵי** (להוציא) **מִדְּרַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר בִּגְזֵירוֹתָיו** בכל מקום שהחמיר, ולכן הוצרך רבי יוחנן לומר שכאן הלכה כרבי יוסי.

הצעה ו' למקור לרב משרשיא, שהרי שנינו במחלוקת רבי יהודה ורבי יוסי לגבי טומאת כהן (בבית הפרס דרבנן כדי ללמוד בעיר אחרת, כשיש לו בעירו ממי ללמוד) שהלכה כרבי יוסי, ומה הצורך לומר זאת אם כלל זה נאמר בכל מקום

אֶלָּא [יש ראיה אחרת שרבי יוחנן לא סובר כללים אלו] **מַהָא דְּתַנְיָא, הוֹלְכִין לְיָרִיד שֶׁל נָכְרִים** - מותר ללכת לשוק הנקבע ליום חג של גוים, **וְלוֹקְחִים מֵהֶן בְּהֵמָה וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת בָּתִּים שָׂדוֹת וּכְרָמִים** - מפני שממעיט בזה את נכסי הנכרים שקונים מהם דברים שהם משתמשים בהם,

וְכוֹתֵב וּמַעֲלֶה [השטר] **בְּעַרְכָּאוֹת שֶׁלָּהֶן** לפני דייניהן לחתום, ואף על פי שהוא חשיבות

להן, ויש חשש שהם יודו על כך לעבודה זרה, אעפ"כ מותר לחתום זאת לפני הערכאות שלהם, **מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַצִּיל מִיָּדָן** שלא יחזור הגוי ויערער על המכירה.

וְאִם הָיָה [הקונה] **כֹּהֵן, מִטַּמֵּא בְּחוּצָה לָאָרֶץ לָדוּן וּלְעָרְעֵר עִמָּהֶן** - אף שגזרו טומאה על ארץ העמים מותר לכהן להיטמא בטומאה זו ולצאת לחוץ לארץ כדי לקיים את המכר הנ"ל ולדון ולערער על תביעותיהם עליו, **וּכְשֵׁם שֶׁמִּטַּמֵּא** [הכהן] **בְּחוּצָה לָאָרֶץ, כָּךְ מִטַּמֵּא בְּבֵית הַקְּבָרוֹת.**

מבררת הגמרא: **בֵּית הַקְּבָרוֹת סָלְקָא דַּעְתָּךְ,** והרי **טוּמְאָה דְּאוֹרַיְיתָא הִיא,** ובודאי שאסור לכהן להיטמא בטומאה דאורייתא.

מבארת הגמרא: **אֶלָּא** הכונה שמותר לכהן להיכנס לצורך כך **בְּבֵית הַפְּרָס** [שדה שנחרש בה קבר, שטומאתה] **דְּרַבָּנַן.**

וּמִטַּמֵּא [הכהן ביציאה לחוץ לארץ או בבית הפרס] **לִישָׂא אִשָּׁה וְלִלְמוֹד תּוֹרָה.**

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁאֵין מוֹצֵא [ממי] **לִלְמוֹד** [בארצו], **אֲבָל** אם **מוֹצֵא לִלְמוֹד** [בארצו] **לֹא יִטַּמָּא.**

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף בִּזְמַן שֶׁמּוֹצֵא לִלְמוֹד [בארצו] **נָמֵי יִטַּמָּא, לְפִי** [עמוד ב] **שֶׁאֵין מִן הַכֹּל זוֹכֶה אָדָם לִלְמוֹד** - אין אדם זוכה ללמוד מכל מלמדיו, יש רב שמשנתו סדורה בפיו, ושונה לתלמידיו דרך קצרה.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה בְּיוֹסֵף הַכֹּהֵן שֶׁהָלַךְ אֵצֶל רַבּוֹ לְצַיְדָן (שהיא חוצה לארץ) **לִלְמוֹד תּוֹרָה.**

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי.

[ביאור הראיה:] **וּלְמָה לִי** - ולמה רבי יוחנן הוצרך לומר שהלכה כרבי יוסי, **וְהָא אָמְרַתְּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי.**

דחיית המקור: אף שבכל מקום הלכה כרבי יוסי, הוצרכו לומר זאת כאן, כיון שהייתי אומר שכלל זה נאמר רק במחלוקתם במשנה ולא בברייתא

אָמַר אַבָּיֵי: אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא - שהיה עולה על דעת לומר, **הָנֵי מִילֵּי** - מה שאמר רבי יוחנן שהלכה כר' יוסי, אינו זה אלא **בְּמַתְנִיתִין** [במשנה שהיא מדויקת] **אֲבָל בְּבָרַיְיתָא אֵימָא לָא** - שהרי בברייתא יתכן שהחולפו השיטות ואין זה מדוייק, **קָא מַשְׁמַע לַן** - ולכן הוצרך רבי יוחנן לומר שגם בברייתא זו הלכה כרבי יוסי. אבל אין להוכיח מכאן שרבי יוחנן לא סובר כללים אלו.

נוסח חדש לדברי רב משרשיא: הכללים האלו אינם לכולי עלמא, שרב לא סובר מהם

אֶלָּא הָכִי קָאָמַר - אלא כך אמר רב משרשיא: **הָנֵי כְּלָלֵי לָאו דִּבְרֵי הַכֹּל נִינְהוּ** - כללים אלו אינם לכולי עלמא, **דְּהָא רַב לֵית לֵיהּ הָנֵי כְּלָלֵי** - שהרי רב לא סובר כללים אלו, כמבואר לעיל (בהצעה ד).

◆◆◆

דעה א': חפצי נכרי אין קונים שביתה

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: חֲפָצֵי נָכְרִי אֵין קוֹנִין שְׁבִיתָה.

הצעת ביאור: לפי רבנן (שחפצי הפקר אין קונים שביתה) ודאי שחפצי הנכרי אין קונים שביתה, ושמואל חידש זאת לפי רבי יוחנן בן נורי (שאף שלשיטתו חפצי הפקר קונים שביתה, חפצי הנכרי, לא קונים)

שואלת הגמרא: **לְמַאן** - לפי מי אמר שמואל דין זה, **אִילֵימָא לְרַבָּנַן** - אם תאמר לפי שיטת רבנן שחפצי הפקר אין קונים שביתה, אם כן קשה: **פְּשִׁיטָא** שגם חפצי הפקר אין קונים שביתה, שהרי **הַשְׁתָּא** - כעת נתבונן: הנה אם **חֲפָצֵי הֶפְקֵר, דְּלֵית לְהוּ** [שאין להם] **בְּעָלִים, אֵין קוֹנִין שְׁבִיתָה, חֲפָצֵי הַנָּכְרִי, דְּאִית לְהוּ** - שיש להם **בְּעָלִים, מִיבַּעְיָא** - וכי צריך לומר שהם לא קונים שביתה, הרי כיון שיש להם בעלים הם נגררים אחר בעליהם, וכיון שהבעלים הוא גוי, ואין לו דיני תחומין החפץ לא קונה שביתה.

אֶלָּא, צריך לבאר ששמואל אמר זאת **אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי** [שסובר שחפצי הפקר קונים שביתה], **וְקָא מַשְׁמַע לַן, אֵימַר דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי קוֹנִין שְׁבִיתָה, הָנֵי מִילֵּי** - אלו הדברים נאמרו רק על **חֲפָצֵי הֶפְקֵר, דְּלֵית לְהוּ** [שאין להם] **בְּעָלִים, אֲבָל חֲפָצֵי הַנָּכְרִי, דְּאִית לְהוּ בְּעָלִים, לָא.**

דחיית הביאור: בברייתא מבואר שחפצי הפקר קונים שביתה, (כרבי יוחנן בן נורי) ואף חפצי הנכרי קונים שביתה

מֵיתִיבִי, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הַשּׁוֹאֵל כְּלִי מִן הַנָּכְרִי [שגר בעיר שלו] **בְּיוֹם טוֹב,**

וְכֵן הַמַּשְׁאִיל לוֹ לַנָּכְרִי כְּלִי מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, וקנה הכלי שביתה אצל הנכרי בתוך תחום העיר, **וְהֶחֱזִירוֹ לוֹ** [הנכרי] **בְּיוֹם טוֹב.**

וְהַכֵּלִים וְהָאוֹצָרוֹת - דברים שהניחו במחסן, **שֶׁשָּׁבְתוּ בְּתוֹךְ הַתְּחוּם, יֵשׁ לָהֶן אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ,** ואפילו הן של הפקר, שבין חפצי הגוי ובין חפצי הפקר קונים שביתה.

וְנָכְרִי שֶׁהֵבִיא לוֹ פֵּירוֹת מִחוּץ לַתְּחוּם, הֲרֵי זֶה לֹא יְזִיזֵם מִמְּקוֹמָן, כיון שהם קנו שביתה במקומן והרי יצאו חוץ לתחום ואין להן אלא ארבע אמות.

הרי מבואר בברייתא שבין חפצי הפקר ובין חפצי הגוי קונים שביתה.

[ביאור השאלה:] **אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא קָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי חֲפָצֵי נָכְרִי קוֹנִין שְׁבִיתָה, הָא מַנִּי** - אזי אפשר לומר שברייתא זו ששנאה רבי שמעון בן אלעזר, דעת מי היא, דעת **רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי הִיא** - שהוא סובר שחפצי הפקר וחפצי הגוי קונים שביתה,

אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ קָסָבַר - אבל אם אתה אומר שדעת **רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי חֲפָצֵי הַנָּכְרִי אֵין קוֹנִין שְׁבִיתָה,** והרי הן כרגלי כל אדם, ואם באו מחוץ לתחום לתוך העיר מותר להוליכן לכל רוח, אם כן יקשה: **הָא מַנִּי** - כשיטת מי הולכת ברייתא זו שאומרת שחפצי הנכרי קונים שביתה, **לָא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי** [כי הוא הרי סובר שחפצי הנכרי אין קונים שביתה], **וְלָא רַבָּנַן** [שהם הרי סוברים שחפצי הפקר לא קונים שביתה].

ביאור חדש: שמואל חידש לפי רבנן, (שסוברים שחפצי הפקר לא קונים שביתה), שגם חפצי הנכרי לא קונים שביתה. אבל לרבי יוחנן בן נורי (שסובר שחפצי הפקר קונים שביתה), גם חפצי הגוי קונים שביתה

עונה הגמרא: **לְעוֹלָם קָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי חֲפָצֵי הַנָּכְרִי קוֹנִין שְׁבִיתָה,** כחפצי הפקר, [ולפי

זה הברייתא הנ"ל שמבואר בה שבין חפצי הפקר ובין חפצי הנכרי קונים שביתה, היא דעת רבי יוחנן בן נורי].

וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּרַבָּנַן - ומה ששמואל אמר שחפצי הנכרי לא קונים שביתה, הוא כדעת רבנן הסוברים שחפצי הפקר לא קונים שביתה,

וּדְקָאָמְרַתְּ לְרַבָּנַן פְּשִׁיטָא - ומה ששאלת על כך שלרבנן זה פשוט, שאם חפצי הפקר שאין להם בעלים לא קונים שביתה, ודאי שחפצי הגוי שיש להם בעלים גוי שאין לו דיני תחומים, ודאי שחפציו לא קונים שביתה,

התירוץ הוא שיש בזה חידוש, שהרי **מַהוּ דְּתֵימָא** - הייתי אומר שיש בעניין זה: **גְּזֵירָה בְּעָלִים דְּנָכְרִי, אַטּוּ בְּעָלִים דְּיִשְׂרָאֵל** - שגוזרים שחפצים שיש להם בעלים גוי יקנו שביתה, גזירה משום חפצי שיש להם בעלים ישראל, ואף שבחפצי הפקר לא גוזרים היינו כיון שאין להם בעלים, אבל בחפץ שיש לו בעלים גוזרים,

קָא מַשְׁמַע לַן - לכן הוצרך שמואל להשמיענו שאף בחפצי הגוי לא גוזרים, ואינם קונים שביתה.

◆◆◆

דעה ב': חפצי נכרי קונים שביתה

וְרַב חִיָּיא בַּר אָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חֲפָצֵי נָכְרִי קוֹנִין שְׁבִיתָה, אף לדעת חכמים שחפצי הפקר אין קונים שביתה, **גְּזֵירָה בְּעָלִים דְּנָכְרִי אַטּוּ בְּעָלִים דְּיִשְׂרָאֵל.**

◆◆◆

רבא פסק בחפצי נכרי שהובאו מחוץ לתחום, שמותר לטלטלם בכל העיר

הָנְהוּ דְּכְרֵי דַּאֲתוֹ לְמִבְרְכְתָּא - מעשה באילים שבאו על ידי נכרים מחוץ לתחום למקום שנקרא 'מברכתא',

שְׁרָא לְהוּ רָבָא לִבְנֵי מָחוֹזָא לְמִיזְבַּן מִינַּיְיהוּ - רבא התיר לבני מחוזא לקנות מהאילים ואף שהם הובאו מחוץ לתחום, מפני שחפצי הנכרי אין קונין שביתה.

העיר מחוזא היתה בתוך 4000 אמה מבעיר מברכתא, ובני העיר מחוזא עשו עירוב ללכת לעיר מברכתא.

רבינא שואל והרי הלכה כרבי יוחנן בן נורי שחפצי נכרי קונים שביתה

אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרָבָא: מַאי דַּעְתָּיךְ - מדוע אתה מתיר לקנות אילים אלו, מפני שדעתך כמו **דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: חֲפָצֵי נָכְרִי אֵין קוֹנִין שְׁבִיתָה.**

אמנם מדוע אינך פוסק בעניין זה כרבי יוחנן: **וְהָא שְׁמוּאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן. וְאָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חֲפָצֵי נָכְרִי קוֹנִין שְׁבִיתָה, גְּזֵירָה בְּעָלִים דְּנָכְרִי אַטּוּ בְּעָלִים דְּיִשְׂרָאֵל.**

רבא חזר בו והתיר רק את האילים רק לבני העיר מברכתא שהלכה כרבי יוחנן בן נורי שחפצי נכרי קונים שביתה, אך כיון שהאילים בתוך העיר שהיא מוקפת מחיצות – מותר להוליכם בעיר

הֲדַר אָמַר רָבָא - אחר כך אמר רבא: **לִיזְדַּבְּנוּ לִבְנֵי מְבָרְכְתָּא** - מותר למכור את האילים רק לבני העיר מברכתא, **דְּכוּלַּהּ מְבָרְכְתָּא לְדִידְהוּ כְּאַרְבַּע אַמּוֹת דְּמְיָא** - שלכל בני העיר מברכתא, היא להם כארבע אמות, והיינו שאף שהלכה כרבי יוחנן שחפצי נכרי קונים שביתה, ועל כן אסור לטלטלם יותר מד' אמות, מכל מקום מותר להוליך את האילים בכל העיר, כיון שהביאו אותם להיקף המחיצות של העיר מברכתא, והרי שנינו לעיל שהלכה כרבן גמליאל שאם הוליכו את האדם לעיר אחרת מחוץ לתחומו, אם העיר מוקפת מחיצות, כל העיר היא בשבילו כד' אמות, ומותר לו ללכת בכל העיר, אבל לבני מחוזא אסור להוליך את האילים לעירם כי כשיוציאו אותם מהעיר מברכתא הרי מוציאים אותם מד' אמותם.

◆◆◆

תְּנֵי רַבִּי חִיָּיא חֵרֶם שֶׁבֵּין תְּחוּמֵי שַׁבָּת צָרִיךְ [יתבאר בדף הבא].

מחיצה של ברזל נמי עיילי בה מיא. מתמתי דסח סתם מחיצה ר' יוסף בר' חנינא מאי טעמא קא מחייך אילימא משום דתני לה כר' יוחנן בן נורי לחומרא ואיהו סבירא ליה כרבנן לקולא ומשום דסבר לקולא מאן דתני לחומרא מחייך עלה אלא משום [ח] דתניא נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם ודלמא במבוגסין אלא משום דקתני צריך מחיצה של ברזל להפסיקו ומאי שנא קנים דלא דעיילי בהו מיא של ברזל נמי עיילי בהו מיא ודילמא [ט] צריך ואין לו תקנה קאמר אלא משום דקל הוא שהקילו חכמים במים כדרבי טבלא [י] דבעא מיניה רבי טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה א"ל אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקילו חכמים במים: וחכ"א אין לו אלא ארבע וכו': רבי יהודה היינו ת"ק אמר רבא שמונה על שמונה איכא בינייהו תנ"ה יש לו שמונה על שמונה דברי ר"מ ואמר רבא אמחלוקת להלך אבל לטלטל דברי הכל ארבע אמות אין טפי לא והני ד' אמות דהכא כתיבא כדתניא [יא] שבו איש תחתיו כתחתיו [וכמה תחתיו] גופו שלש אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר גופו שלש אמות ואמה כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ומנין תחת מראשותיו מאי ביניהו איכא בינייהו ארבע אמות מצומצמות אמר ליה רב משרשיא לבריה כי עיילת לקמיה דרב פפא בעי מיניה ארבע אמות שאמרו באמה דידיה יהבינן ליה או באמה של קדש יהבינן ליה אם אמר לך אמות של קדש יהבינן ליה עוג מלך הבשן מה תהא עליו ואם אמר לך באמה דידיה יהבינן ליה אימא דידיה מאי טעמא לא קתני לה גבי [יב] יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם כי אתא לקמיה דרב פפא א"ל אי דייקינן כולא האי לא הוי תנינן [יג] לעולם באמה דידיה יהבינן ליה ודקא קשיא לך מאי טעמא לא קתני גבי יש שאמרו דלא פסיקא ליה משום דאיכא נגם באבריו: היו שנים מקצת אמותיו של זה וכו': למה ליה למימר למה הדבר דומה הכי קאמר להו רבי שמעון לרבנן מכדי למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לר"ה מאי שנא התם דפליגיתו ומ"ש הכא דלא פליגיתו ורבנן התם אורשי דיורין הכא לא אורשי דיורין: [יד] ושתים החיצונות כו': ואמאי כיון דעדבי להו חיצונות בהדי אמצעית הויא להו חדא אמר רב יהודה [טו] כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו ורב ששת אמר אפילו תימא שנתנו עירובן באמצעית [טז] כגון שנתנוהו בשני

רבי יהודה היינו **תנא קמא. וא"מ** דילמא ר' אליעזר ור' יהודה לא פליגי אתנא קמא דלא לכרוזי מלמים קתמו וכן מצינו פרק כ"ג (סנהדרין דף כח.) [יז] גבי לא יכבה לו נשים [יח] וברים מתני' ברים חזקה הבמים [יט] (כ"ב דף מח.) ותומר ר"י דע"כ ר' אליעזר לא מפרש מילתיה דתנא קמא אלא פליג עליה דהא ס"ק קאי ר' יוחנן בן נורי דאמר ר' יהודה לא ס"ל לכלפים אמה לכל רוח ולא סוי אמאמעיתו הכי נמי ד' אמות לכל רוח [כ] ומ"ש לא ס"ל מאי פריך דילמא ס"ק כיון דתנא קמא אר"ל יוחנן בן נורי קאי ויש לו ד' אמות לכל רוח [כא] ור"ל דסבר המקפה ס"ע"ג דאלפים לרבי יוחנן [כב] אינו לכל רוח דהוו ד' אלפים על ד' אלפים ד' אמות דס"ק הוי ד' אמות בין הכל דומיא דטלטול מרבע אמות ברשות הרבים [כג] דהוי פי' ד' אמות לכל רוח שילה כמו שאמר ר' יהודה לכך פריך היינו מ"ק [כד] וז"ש גרים חכמים היינו מ"ק פי' מ"ק דרש פרקין דמי שהלילותו נכרים אין לו אלא ד' אמות ולפ"ע ד' אמות [כה] אמר ר' יוחנן בן נורי היה לה להזכיר ד' אמות אלא אין לו אלפים ומסתמא דיש [כו] לו ד' אמות לכל רוח [כז] **גופו ג' אמות.** וא"מ אמאי בעינן גבי היקף לאייה מתילה ד' אמות בהשתפין (כ"ב דף ב:) וי"ל דפעמים שיש גבשושין סמוך לכותל ופעמים נמי שמגביה גופו ועומד על אלבעות רגליו ועוד הא דאמר הכא גופו ג' אמות היינו אלא דאמר [כח] וכן משמע בהמלגיע (שבת דף לב.) דאמר המולית מטיו ד' מייב שכן משא בני קהת דאמר מר ארון תפשה וכפרת טפח וגמיריי כל טולא דמילתי בטולה מילתא דמילתא ומתרתי מילתי מלמתא אלא שהתבת מלעמלה מי הוה קאי [כז] ובכתפם היו נושאים אותו ואם אי אפשר לאמרון וכפרת היינו נושא וב' אמות בין הכל ומסתמיה דמלמלא ד"ל דפעמים ד' אמות ומשמע דיש [כט] לו ד' אמות בעינן לגבי היקף לאייה מתילה ד' אמות בהשתפין (כ"ב דף ב:) וי"ל דפעמים יש גבשושין סמוך לכותל ופעמים נמי שמגביה גופו ועומד על אלבעות רגליו ועוד הא דאמר הכא גופו ג' אמות היינו דאמר [ל] וכן משמע בהמלגיע (שבת דף לב.) דאמר המולית מטיו ד' מייב שכן משא בני קהת דאמר מר ארון תפשה וכפרת טפח וגמיריי כל טולא דמילתי בטולה מילתא דמילתא ומתרתי מילתי מלמתא אלא שהתבת מלעמלה מי הוה קאי [לא] אלא דהא דאמר הכא דאמר ר' יוחנן בן נורי דאמר ר' יהודה אמר ר' יוחנן בן נורי אמר ר' יהודה אמר ר' יוחנן בן נורי אמר ר' יהודה אמר ר' יוחנן בן נורי א

אבל בשני בתים א״א. והא דלא מוקי לה רב יהודה כרב ששת דאמר דקסבר דאפילו בשני בתים הוי עירוב נב״ה דהא אפילו כלים קאמר רב יהודה לקמן [ב] דמולק עירובו אינו עירוב דעד כאן לא קאמרי ב״ה אלא בשני כלים בבית אחד, ומאי דלא מוקי כרב ששת משום דסריך בקמוך לרב ששת דנהוי כמאשר שרויין בחצר אחת וקסבר דאמר ליורין לכתמיד [ג]:

לרב יהודה דאמר כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו וכו׳. לרב ששת לא שייך למיפרך תני [ד] דכיון שנתנו עירובן באמצעית ולא נתנו עירובן יחד אלא בשני בתים גלי אדעתייהו דלא ניחא להו להשתתף ביחד אבל כשנתנה אמצעית עירובה בזו וזבו ליכא גלוי דעתייהו התם כולי האי [ד] אי ממי לרב יהודה כיון שנתנה עירובה בזו וזבו נעשה כאלו דרה בחיצונות [ה] ונעשית לכל אחת ואחת להיות שלוחה ולרב ששת אין באמצעית נעשית שליח לחברכה כולן דיירין בה:

יאמרו דיורין להחמיר. והא דאמר בפרק הדר (לקמן דף סו:) נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות משום דלא מצטל לפנימית דאיכא חיצונה דאסרי עלייהו שאני התם דפשעה:

רשות אחת משמשת להשתי רשויות ואין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת. כן גרס הקונטרס ומפרש הקונטרי שהחיצונות משמשות באמצעית ופי׳ משמשות כמו משמשת [ו] אבל אמצעית אסורה בשתיהן [ז] וזו מוסכתה לכאן [ח] ו׳ דירות לא יהבינן לה כיון דחיצונות לא עירבו יחד רשויות חלוקות הן [ט] והא דקאמר שמואל אף זו דברי ר״ש פי׳ דר״ש דווקא בענין זה התיר׳ והא דקאמר ואזדא שמואל לטעמיה [יא] משום דסבירא ליה הלכה כדברי המיקל בעירוב ואי סבירא ליה כרב דאמר באמצעית נמי שרי לר״ש בשתיהן לא היה אומר עירבה עם שתיהן אסורה [יב] וקשה דלפי׳ היה לו ליגרוס משמשות שב׳ רשויות משתמשות בה [יג] ועוד קשה דקתמרינן לעיל (ע״ב) דה״ק הכו ר״ש לרבנן מ״ש גבי חלירות דפליגיתו כו׳ ולרב מה ענין זה לזה והא רבנן לא גזרו כלל דהא שרו חיצונות באמצעית ומתי קמשני נמי התם אוושא דיורין ועוד דלא שמעינן ליה לשמואל בשום מקום דקאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב אלא ריב״ל הוא דקאמר הכי לעיל ולדרבה [יד] שמואל הוא דאית ליה בפרק חלון (לקמן דף פפ.): כל מקום שאמר רבי יהודה בעירוב הלכה כמותו וכר קונגמא דר״ש דהכא דאיתו ר׳ יהודה כדאמר בעירוב [טו] ומיהו הכא י״ל כיון דלא מזכר כאן ר׳ יהודה בפי׳ ליתא

(ג) בהכיא כלגא דפסקיק שמואל (לקמן ד) אלא היכא שמזכר בהכיא בעמנא דהוי עדיף טפי אי נא הוה תני אף דבהלא ליטנא אליבא למטעי דמשמע דתרוייהו שרי [טז] ועוד לפי׳ נאלהן בפירוש לשון המשנה שהיא מותרת עמהן והן מותרות עמה [יז] לכן נראה לר״ת דרשות אחת משמשת לב׳ רשויות דאמעצעית משמשת בחיצונה דליכא למיגזר (בחיצונה) כולי האי שתוליא האמצעית כלי החיצונה מזו לזו [יח] אבל החיצונות אסורות עם האמצעית דילמא אתי לאהליף כלים שבאבו בחיצונה זו לחיצונה זו [יט] אבל אין לפרש טעמא דרבנן דחיצונות אסורות באמצעית משום דחיצונות אוסרות זו על זו כיון דלא עירבו יחד [כ] אי משום הכי אסורות החיצונות באמצעית אבל אמצעית תשמש בחיצונות דעירבה בשתיהן ורב יהודה דמוקי לעיל כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו וזבו דל״ל דו הוי אתי שפיר הא דאמר ר״ש לרבנן מ״ש התם דפליגיתו אלא ודאי טעמא משום דגזרינן דקאמר שמואל דאף זו דברי ר׳ שמעון דשרי חיצונות ואמצעית זו בזו [כא] אבל לרבנן אלשתן אסורות [כב] והשתא דאמר שמואל לטעמיה דאמר עירבה עם שתיהן אסורה עם שתיהן [כג] לרבנן דאמרי אלשתן אסורות דהייט ר׳ יהודה ושמואל פסיק כר׳ יהודה בעירוב אבל לרב אינה אסורה עם שתיהן דאפילו לרבנן שרי לאמצעית דהשתמש עמהן דקשה למהר״י דאסורה עם שתיהן משמע דאבל אמצעית אסורה עם שתיהן אלא דלא אמר אמצעית אסורה עם שתיהן אלא דלא אמר אמצעית אסורה עם שתיהן דאם אינה אסורה עם שתיהן אינה אסורה עם שתיהן [כד] מכל מקום כיון דלא קאמר עירבה עם שתיהן אינה אסורה עם שתיהן דהוה משמע דכולן אסורות זו עם זו אלא נקט אסורה עם שתיהן ועוד קשה דבפרק כל גגות (לקמן דף נא.), אמר שמואל הלכה כר׳ שמעון דאמר גגות אלירות וקרפיפות רשות אחד הן כלים שבאבו בתוכן בין עירבו בין לא עירבו משום דרבי שמעון דטעמיה דהכא לא גזר [כה] ובלאלה לפרש דהא דקאמר שמואל לרבנן אלשתן אסורות הוי מתרי טעמי חיצונות באמצעית משום גזירה שמא יוליכו כלי חיצונה לחיצונה אחרת ואמצעית בחיצונות ליכא למיגזר שמא תוליך האמצעית כלי חיצונה לו לאחרת דאמתמא דמילתא כי משתמש אינש במאני דיליה קאמשתמש הא במאני דחבריה כדמפרש לקמן (דף עד.) גבי שתי אלירות ומורכה אחת ביניהן ודי משום שלא יוליכו [בין] החיצונות לכיון באמצעית הא ליכא למגזר דהוי גזירה לגזירה אלא טעמא דאסורה האמצעית בחיצונות אזו מוסכתה לכאן וזו לכאן ור״ש פליג אתרוייהו ואשמא הוי אבל לטעמייה דפסקיק לקמן כר׳ יהודה בעירוב ולכך קאמר אסורה עם שתיהן דר׳ יהודה וטעמא משום דזו מוסכת׳ לכאן וזו לכאן כדפרישית אבל הם מותרות עמה דבהא סבר כר״ש דלא בעי בעירבו ובין לא עירבו [כו] דבין בעירבו אבל הם מותרות עמה דבהא סבר כר״ש דלא בעי בעירבו ובין לא עירבו לא גזר:

בשני בתים כמאן בבית שמאי דתניא [ו] חמשה שגבו את עירובן ונתנוהו בשני כלים בית שמאי אומרים אין עירובן עירוב ובית הלל אומרים עירובן עירוב אפילו תימא בית הלל עד כאן לא קאמרי בית הלל התם אלא בשני כלים בבית אחד אבל בשני בתים לא א״ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי לרב יהודה קשיא ולרב ששת קשיא לרב יהודה קשיא דאמר כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו וכיון דעירבה אמצעית בהדי חיצונה הויא ליה חדא וכי הדרה וערבה בהדי אידך שליחותה עבדה ולרב ששת קשיא תיהוי כחמשה שטרוין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב דאסרי אהדדי א״ל רב אשי לא לרב יהודה קשיא ולא לרב ששת קשיא לרב יהודה ל״ק כיון דעירבה לה אמצעית בהדי חיצונה ושתים חיצונות בהדי הדדי לא עירבו גליא דעתיה דבהא ניחא ליה ובהא לא ניחא ליה ולרב ששת לא קשיא אם אמרו דיורין לחקל יאמרו דיורין להחמיר אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר׳ שמעון אבל חכמים אומרים רשות אחת [ו] משמשת לשתי רשויות אבל לא שתי רשויות משמשות לרשות אחת כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי אף

הלכך תע״ג דחיצונים לא עירבו אהדדי מיהן ותמצעי מיהא מצטרפי ולא אסרי אהדדי: **זו דברי רבי שמעון.** דהיא מותרת עמהן והן עמה: **אבל חכמים אומרים.** דלא שנו נתנו אמצעית עירובן בחיצונות לא שנו נתנה אמצעית עירובן [ט] בזו וזבו היא אסורה עמהן ואי סבירא ליה כרב דאמר באמצעית נמי שרי לר״ש בשתיהן לא היה אומר עירבה עם שתיהן אסורה [יב] וקשה דלפי׳ היה לו ליגרוס משמשות שב׳ רשויות משתמשות בה [יג] ועוד קשה דקתמרינן לעיל (ע״ב) דה״ק הכו ר״ש לרבנן מ״ש גבי חלירות דפליגיתו כו׳ ולרב מה ענין זה לזה והא רבנן לא גזרו כלל דהא שרו חיצונות באמצעית ומתי קמשני נמי התם אוושא דיורין ועוד דלא שמעינן ליה לשמואל בשום מקום דקאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב אלא ריב״ל הוא דקאמר הכי לעיל ולדרבה [יד] שמואל הוא דאית ליה בפרק חלון (לקמן דף פפ.): כל מקום שאמר רבי יהודה בעירוב הלכה כמותו וכר קונגמא דר״ש דהכא דאיתו ר׳ יהודה כדאמר בעירוב [טו] ומיהו הכא י״ל כיון דלא מזכר כאן ר׳ יהודה בפי׳ ליתא

(ד) אלא דבשני בתים לא אמר אלא בשני כלים בבית אחד, דבית אחד מצרפן אבל בשני בתים דברי הכל [אגנו] עירבו. ואמרינן לר׳ יהודי קשיא דדחי שנתנה האמצעית בעירוב בזו ובזו, אמאי כיון שעירבה האמצעית בחיי חדא מן החיצונות הויא להו תרוייהו חדא דשותא כי הדדא מעבדא בהדי אידך שליחותא קא עבדא. ולרב ששת נמי קשיא כיון שחלקה ונתנוהו בשני בתים מכל מקום הוויין להו בשני בתים, ניהוי כחמשה שטרוין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב דאסרי אהדדי. ופרקינן לרב יהודה לא קשיא כגון דמעבדא (ב)אמצעית בהדי חיצונה ולא אזלא הא חיצונה בהדה גליא דעתא דבהדי אמצעית לחודה היא דניחא לה לערובי, אבל בהדי אידך חיצונה לא, לפיכך לא קשיא אם שליחותא קא עבדא. לרב ששת נמי לא קשיא אם באו הללו שלשה אמות של זה בתוך שלשה של זה מותרין החיצונין והקילו עליהן משום דאוושא דיורין כמו שאמרנו, נחמיר עליהן כמו שחמשה שטרוין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב כולם אסורין שיהו גם אילו אסורין, אם חשבנום כחצר אחת להקל נחשבום כחצר אחת להחמיר. אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר׳ שמעון. כי שתים החיצונות אסורות. אבל חכמים אומרים רשות אחת משתמש עם שתי רשויות, ואין שתי רשויות משתמשות עם רשות אחת. ושמואל אמר לדברי חכמים שלשתן אסורות.

(ה) [לקמן מט. ע״ס], כ) כס״ל: עירובה, ג) [דף מט.], ד) [מט. ע״ס],

הגהות הב״ח

(א) גב׳ רשות אחת משתמשות לשתי וכו׳ כ׳ רשויות משתמשות לרשות: (ב) רש״י ד״ה לרב ששת וכו׳ המצמה בחצר: (ג) תוס׳ ד״ה רשות וכו׳ כפי׳ ליתא לההיא סוגיא:

מוסף תוספות

א. וכל שכן דאית ליה דבשני בתים אין עירובו עירוב. ריטב״ם. ב. ואם נתנו עירובן באמצעית כולן אסורות, דהוו להו כחמשה שטרוין בחצר ושכח אחד מהן ולא עירב. רמב״ם. ג. דנימא שליחותה קא עבדה. תוס׳ הרא״ש. ד. דליכא גלוי דעתא דקפדן חיצונות אהדדי, שהרי האמצעית היא שהלכה [לערב] עם כל אחת מהם. ריטב״ם. ה. [ק]הרא טפלה לה. שם. ו. שהאמצעית משמשת לשתי החיצונות להיותן מוהרות להבנים כליהן לתוכה ולהשתמש בה. תוס׳ הרמ״ם. ז. אין כח באמצעית להשתמש לא בזו ולא בזו. ריטב״ם. ח. ופושה אותה כעצמה. שם. ט. ואסורות זו עם זו. שם. י. דלא שרי ר״ש אלא חיצונות באמצעית אבל אמצעית בחיצונות אסורה. רש״י. יא. דקאמר עירבה עם שתיהם אסורה עם שניהם, דמשמע דהיא אסורה עמהן אבל הן אינן אסורות עמה, ואליבא דר״ש קאמר לה. ריטב״ם. יב. משום דרבנן אסרי, דהא קאמר שמואל הלכה כדברי המיקל בעירוב. שם. יג. דרשות אחת משתמשת עם שתי רשויות לא משמע משמשת לשתי רשויות, אלא אדרבה משמע שהיא משתמשת עמהם בכלים משתבחת בתוכה. רמב״ם. יד. ע״כ שמואל בהא כחכמים ס״ל. שם. טו. מאן פליג עליה דר״ש ר״י [ועיל מו:]. שם. טז. כלומר אף בזו מתיר כמו בזו. ריטב״ם. יז. ולישנא משמע שלא באו לחלוק אבדברי חכמים ולא בדברי ר׳ שמעון. תוס׳ הרמ״ם. יח. שהרי לא התרנו לה להוציא ולהכניס מחצירה לחצרותיהן אלא כלים ששבתו בחצרה, וכלים החיצונות בכלים דידה לא מיתחלפן לה. ריטב״ם. יט. אם היינו מתירים לחיצונות להכנים כליה לאמצעית, כיון שזו משתמשת בכליה באמצעית, והאמצעית גם כן מכנסת ומוציאה כליה מזו לזו, חיישינן דילמא משתלו איהו נמי ומשתמשות זו עם זו. שם. כ. שאלו היו משתמשות החיצונות באמצעית היו אוסרות זו על זו כיון שלא עירבו ביחד, ומשום הכי שלקלתן לגמרי. שם.

כא. כלומר אף היתר זו דאמצעית בחיצונה של ר׳ שמעון היא, כמו שהוא מתיר בחיצונות באמצעית מתיר אף לזו בחיצונות. שם. כב. ורב שמואל לא פליגי בדבר׳ שמעון אלא בדרבנן. שם. כג. וכיון שהיא אסורה עמהם כל שכן שהן אסורות עמה. שם. כד. [מטעם] כיון שהיא פתוחה להם ואין העירוב שעירבה מועיל לה [להתירה] עמהן. שם. [ד]מסתיין לאסור תשמישן זו עם זו מחמת גזירה אבל לגבי עצמן לא גזרינן וכל חדא וחדא משתמשת לעצמה. שם. כה. משמע דסבירא ליה לשמואל [הכא] כר׳ שמעון. תוס׳ הרא״ש לקמן לא.

גדר בתוך המים - בין מים שבתחום עיר זו למים שבתחום עיר זו

תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא, חֵרֶם (מצודת דגים, שהיא גדר של קנים שמעמידים במים לצוד דגים) **שֶׁבֵּין תְּחוּמֵי שַׁבָּת** - שבין תחום של שתי עיירות, יש מים, ובתוך המים יש גדר כזו,

כדי להתיר להשתמש במים, **צָרִיךְ** (דף מח) **מְחִיצָה שֶׁל בַּרְזֶל לְהַפְסִיקוֹ** - שלא יעברו מים של תחום זה לתוך תחום זה, שהמים שבתוך העיר אין להם 2000 אמה מכל מקום שהם נמצאים, אלא יש להם את התחום של אותה העיר, ואם המים יצאו מתחום העיר אין להם אלא ד' אמות, ויהיה אסור למלאות מהם.

רבי יוסי ברבי חנינא 'חייך' על דין זה

מְחַיֵּיךְ עֲלֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא - רבי יוסי ברבי חנינא צחק על דין זה שאמר רבי חייא.

הצעת טעם א': מפני שסבר שחפצי הפקר אין קונים שביתה

מבררת הגמרא: **מַאי טַעְמָא קָא מְחַיֵּיךְ, אִילִימָא מִשּׁוּם דְּתָנֵי לַהּ** - אם תאמר בגלל שרבי חייא שנה ברייתא **כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לְחוּמְרָא** שחפצי הפקר קונין שביתה, **וְאִיהוּ** - והוא, רבי יוסי ברבי חנינא **סְבִירָא לֵיהּ כְּרַבָּנַן לְקוּלָּא** - שחפצי הפקר אין קונים שביתה,

דחיית ההצעה: וכי מפני שסבר שחפצי הפקר אין קונים שביתה, צחק על החולקים על כך

והרי אי אפשר לבאר כך, שהרי: **וּמִשּׁוּם דְּסָבַר לְקוּלָּא** - וכי משום שרבי יוסי ברבי חנינא סובר לקולא, **מַאן דְּתָנֵי לְחוּמְרָא מְחַיֵּיךְ עֲלֵיהּ** - לכן הרי הוא 'מחייך' על רבי חייא שסובר לחומרא.

הצעת טעם ב': מפני שמים נעים ונדים ואינם קונים שביתה

אֶלָּא הטעם שרבי יוסי ברבי חנינא חייך על כך: **מִשּׁוּם דְּתַנְיָא, נַהֲרוֹת הַמּוֹשְׁכִין, וּמַעְיָינוֹת הַנּוֹבְעִין חֲרֵי הֵן כְּרַגְלֵי כָּל אָדָם** - כיון שמים אלו נעים ונדים כל הזמן, אינם קונים שביתה (אף לרבי יוחנן בן נורי שחפצי הפקר קונים שביתה), וכל אדם יכול להוליכם לפי תחומו.

דחיית ההצעה: יתכן שרבי חייא דיבר על מים מכונסים שאינם נזחלים

הגמרא דוחה ביאור זה: **וְדִילְמָא בִּמְכוּנָּסִין** - אולי הברייתא שהביא רבי חייא דיברה על מים מכונסין, שאינם נזחלים והולכים ממקום למקום, ובזה לא נאמר שהרי הם כרגלי כל אדם, ועל כן הם קונים שביתה.

הצעת טעם ג': מפני שמחיצה של ברזל אינה מועילה יותר מקנים, שהרי המים עוברים תחתיה

אֶלָּא הטעם שרבי יוסי ברבי חנינא חייך על כך: **מִשּׁוּם דְּקָתָנֵי** - שרבי חייא שנה בברייתא: **צָרִיךְ מְחִיצָה שֶׁל בַּרְזֶל לְהַפְסִיקוֹ,** ועל כך היה לו קשה: **וּמַאי שְׁנָא קָנִים דְּלָא** - למה מחיצה של קנים אינה טובה, **דְּעָיְילִי בְּהוּ מַיָּא** - מפני שנכנסים בה מים דרך הרווחים שבין הקנים, אם כך מדוע מועילה מחיצה של ברזל, הרי מחיצה **שֶׁל בַּרְזֶל נָמֵי עָיְילִי בְּהוּ מַיָּא** - גם כן נכנסים

בה מים תחת המחיצה, שהרי סתם מחיצה עשרה טפחים היא, ואינה מגיעה עד קרקעית המים, ואפילו אם היא מגיעה לקרקעית המים אי אפשר שלא יכנסו המים מתחתיה.

דחיית ההצעה: אולי רבי חייא אמר, שצריך מחיצה של ברזל, אך גם היא אכן לא מועילה כי מים עוברים תחתיה

הגמרא דוחה טענה זו: **וְדִילְמָא צָרִיךְ וְאֵין לוֹ תַּקָּנָה קָאָמַר** - אולי רבי חייא אמר שצריך ואין לו תקנה, כי גם במחיצה של ברזל מים עוברים.

טעם חדש שרבי יוסי ברבי חנינא 'חייך' על הברייתא: מפני שחכמים הקילו במים שמחיצה תלויה מתירה, ולפי זה גם מחיצת קנים מתירה במים

אלא - משום הכי מחייך עליה, **מִשּׁוּם דְּקַל הוּא שֶׁהֵקִילוּ חֲכָמִים בְּמַיִם** - שמחיצה שיש בה עשרה טפחים, מועילה גם אם מים עוברים תחתיה ומעליה.

כִּדְרַבִּי טַבְלָא, דִּבְעָא מִינֵּיהּ רַבִּי טַבְלָא מֵרַב: מְחִיצָה תְּלוּיָה (מחיצה שאינה מגיעה עד הקרקע) **מַהוּ שֶׁתַּתִּיר בְּחוּרְבָּה** - מקום שנחרב חלק מדפנותיו, ויש שם מחיצה שרק חלקה העליון קיים, האם היא מועילה.

אָמַר לֵיהּ רב לרבי טבלא: **אֵין מְחִיצָה תְּלוּיָה מַתֶּרֶת אֶלָּא בְּמַיִם, קַל הוּא שֶׁהֵקִילוּ חֲכָמִים בְּמַיִם,** וכשם שמחיצה תלויה מתירה במים (כמבואר בהרחבה להלן פו.), כך גם מחיצת קנים מועילה, שאין הבדל אם המים עוברים מתחת המחיצה או בין הקנים.

◆◆◆

שנינו במשנה: **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע וְכוּ'** אמות. רבי אליעזר אומר: והוא באמצען - מי שיש לו ד' אמות, הוא באמצע הד' אמות, שיש לו ב' אמות לכל צידיו. רבי יהודה אומר לאיזה רוח שירצה ילך - אם רוצה יכול ליטול ארבע אמות לצד אחד, ובצד השני לא יוכל ללכת כלל.

שואלת הגמרא: **רַבִּי יְהוּדָה** [שאמר שאם רוצה יכול ליטול ארבע אמות לצד אחד, ובצד השני לא יוכל ללכת כלל] **הַיְינוּ תַּנָּא קַמָּא** [שאמר אין לו אלא ארבע אמות].

ביאור: לתנא קמא מי שיש לו ד' אמות, יש לו ד' אמות לכל צד, דהיינו ח' אמות. ולרבי יהודה יש לו ד' אמות לצד אחד

עונה הגמרא: **אָמַר רָבָא: שְׁמוֹנֶה עַל שְׁמוֹנֶה אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ** - יש ביניהם, שלתנא קמא יש לו ד' אמות לכל צד, דהיינו שמונה על שמונה, ולרבי יהודה יש לו ד' אמות לרוח אחת ויותר לא (או ב' אמות לכל צד).

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, יֵשׁ לוֹ שְׁמוֹנֶה עַל שְׁמוֹנֶה אמות, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר,** והוא שיטת תנא קמא.

נמצא שיש בזה ג' דעות [א. תנא קמא: ח' אמות, ד' אמות לכל צד. ב. רבי אלעזר: ב' אמות לכל צד (ואינו יכול ללכת ד' אמות לצד אחד). ג. רבי יהודה או ד' אמות לצד אחד, או ב' אמות לכל צד].

◆◆◆

מחלוקת זו היא לעניין תחומין, אבל לעניין טלטול ברשות הרבים, לכולי עלמא יש לו רק ד׳ אמות ולא ח׳ אמות

וְאָמַר רָבָא: מַחֲלוֹקֶת [בין רבי מאיר ורבי יהודה], היא לעניין: **לְהַלֵּךְ** - לעניין תחומין, אם יכול ללכת ד׳ אמות לכל צד, או ד׳ אמות לצד אחד. **אֲבָל לְטַלְטֵל** - לעניין טלטול ברשות הרבים, שמותר לטלטל ד׳ אמות, **דִּבְרֵי הַכֹּל, אַרְבַּע אַמּוֹת אִין, טְפֵי לָא** – יש לו רק ד׳ אמות ולא יותר.

◆◆◆

מקור שיש ד׳ אמות למי שיצא חוץ לתחום

שואלת הגמרא: **וְהָנֵי אַרְבַּע אַמּוֹת הֵיכָא כְּתִיבָא** - ואלו הארבע אמות, שנותנים למי שיצא חוץ לתחום, היכן הם כתובים.

כִּדְתַנְיָא: ׳שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו׳, כְּתַחְתָּיו - השטח שיש מתחת לאדם שוכב.

[וְכַמָּה תַּחְתָּיו]?

[דעה א׳:] **גּוּפוֹ שָׁלֹשׁ אַמּוֹת, וְאַמָּה כְּדֵי לִפְשׁוֹט יָדָיו וְרַגְלָיו, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.**

[דעה ב׳:] **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: גּוּפוֹ שָׁלֹשׁ אַמּוֹת, וְאַמָּה כְּדֵי שֶׁיִּטּוֹל חֵפֶץ מִתַּחַת מַרְגְּלוֹתָיו, וּמַנִּיחַ תַּחַת מְרַאֲשׁוֹתָיו.**

מַאי בֵּינַיְיהוּ, אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ אַרְבַּע אַמּוֹת מְצוּמְצָמוֹת, לרבי יהודה הם ד׳ אמות מצומצמות, ולרבי מאיר הם ד׳ אמות מרווחות (שפישוט ידים ורגלים הוא יותר מאמה, ונמצא שיש לו ד׳ אמות מרווחות).

◆◆◆

רב משרשיא מבקש מבנו לשאול את רב פפא: ד׳ אמות לפי כל אדם, או ד׳ אמות קבועות

אָמַר לֵיהּ רַב מְשַׁרְשִׁיָא לִבְרֵיהּ: כִּי עָיְילַתְּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב פַּפָּא בְּעֵי מִינֵּיהּ, אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁאָמְרוּ [שיש ליוצא מחוץ לתחום] **בְּאַמָּה דִּידֵיהּ יָהֲבִינַן לֵיהּ** - בכל איש משערים זאת לפי האמה שלו, שאמה היא השיעור שמהמרפק עד קצה האצבע האמצעית שנקראת ׳אמה׳, **אוֹ בְּאַמָּה שֶׁל קֹדֶשׁ יָהֲבִינַן לֵיהּ** - או משערים זאת באמה של בית המקדש שהיא מדה קבועה (אמה בת ששה טפחים).

רב משרשיא מוסיף ואומר: אם יאמר לך שהם ד׳ אמות קבועות, תשאל מה הדין בעוג מלך הבשן, הרי ד׳ אמות אינם מספיקים לו

והוסיף רב משרשיא ואמר לבנו: **אִם אָמַר לָךְ** - אם רב פפא יאמר לך: **אַמּוֹת שֶׁל קֹדֶשׁ יָהֲבִינַן לֵיהּ** - שנותנים לכל אדם מידת אמה קבועה שהיא ו׳ טפחים, תוסיף ותשאל את רב פפא: **עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן מַה תְּהֵא עָלָיו,** הרי ד׳ אמות כאלו ודאי אינם מספיקים לו.

רב משרשיא מוסיף ואומר: אם יאמר לך שבעוג מודדים לפי אמותיו, למה זה לא כתוב בברייתא שכתוב בה שיעורים שמשתנים בכל אדם לפי גודלו

והוסיף רב משרשיא ואמר לבנו: **וְאִם אָמַר לָךְ** - אם רב פפא יאמר לך: **בְּאַמָּה דִּידֵיהּ יָהֲבִינַן**

לֵיהּ - שלעוג מלך הבשן משערים באמה שלו, **אֵימָא לֵיהּ** - תאמר לו: **מַאי טַעְמָא לָא קָתָנֵי לַהּ גַּבֵּי יֵשׁ שֶׁאָמְרוּ הַכֹּל לְפִי מַה שֶּׁהוּא אָדָם** - למה לא שנו זאת במשנה בכלים שנשנו שם כמה דברים ששיעורם משתנה לפי האדם.

תשובת רב פפא: בכל אדם משערים לפי האמה שלו, ובאדם שגופו בינוני ואמתו קצרה משערים באמה של קודש

כִּי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָא - כאשר בנו של רב משרשיא הגיע לפני רב פפא, **אָמַר לֵיהּ** רב פפא: **אִי דְּיֵיקִינַן כּוּלֵּא הַאי לָא הֲוֵי תְּנֵינַן** - אם היינו מדייקים כל כך לא היינו לומדים, שלא היינו יכולים לתרץ את כל הדיוקים. ומכל מקום ענה לו רב פפא ואמר:

לְעוֹלָם בְּאַמָּה דִּידֵיהּ יְהַבִּינַן לֵיהּ - מודדים בכל אדם לפי האמה שלו, **וּדְקָא קַשְׁיָא לָךְ מַאי טַעְמָא לָא קָתָנֵי גַּבֵּי יֵשׁ שֶׁאָמְרוּ** - ומה ששאלת למה לא שנו דין זה בכלל הדברים ששיעורים משתנה מאדם לאדם, **דְּלָא פְּסִיקָא לֵיהּ** - משום שאין זה כל קבוע, **מִשּׁוּם דְּאִיכָּא נַנָּס בְּאֵבָרָיו** - משום שיש אדם שגופו בינוני ואמתו קצרה, והאמה שלו אינה מספיקה לו, שהאמה שלו קטנה יחסית לגופו, ואזי מודדים לו באמה של קודש.

✦✦✦

שנינו במשנה: **הָיוּ שְׁנַיִם מִקְצָת אַמּוֹתָיו שֶׁל זֶה וְכוּ׳.** היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן, הוא מותר עמהן והן מותרים עמו, ושנים החיצונים אסורים זה עם זה.

8	7	6	5	4	3	2	1
(שמעון)			(לוי)		(ראובן)		
תחום רק של שמעון		תחום של שמעון ושל לוי		תחום של ראובן ושל לוי		תחום רק של ראובן	

אמר רבי שמעון: למה הדבר דומה, לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, עירבו שתים עם האמצעית, היא מותרת עמהן, והם מותרות עמה, ושתים החיצונות אסורות זו עם זו.

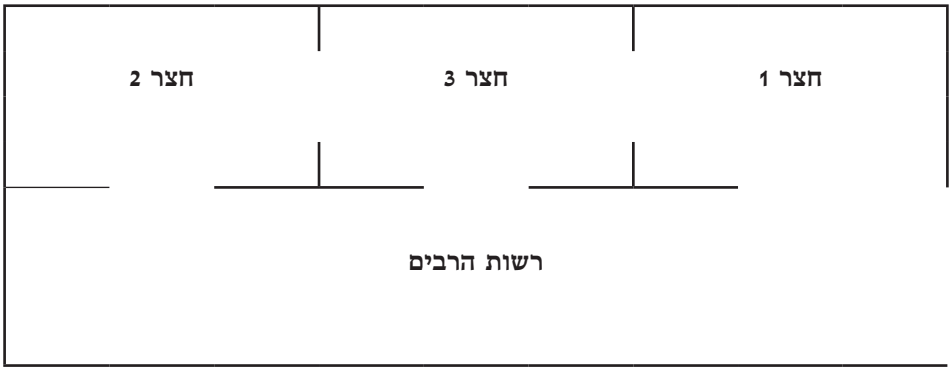

שואלת הגמרא: **לְמָה לֵיהּ לְמֵימַר, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה** - למה רבי שמעון צריך לדמות דין ג' אנשים שהאמצעי מובלע ביניהם, לדין ג' חצירות.

עונה הגמרא: **הָכִי קָאָמַר לְהוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבָּנַן: מִכְּדֵי לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְשָׁלֹשׁ חֲצֵירוֹת הַפְּתוּחוֹת זוֹ לָזוֹ וּפְתוּחוֹת לִרְשׁוּת הָרַבִּים,** שלרבי שמעון מותרות בני החצרות החיצונות להוציא מחצרותיהם לחצר האמצעית אף שלא עירבו זה עם זה, כמו בתחומין שמותרים השתים החיצונים להביא חפצים לארבע אמות של האמצעי. אבל חכמים חולקים על כך וסוברים שאסור לבני החצרות החיצונות להוציא מחצרותיהם לחצר האמצעית, וזהו שאמר רבי שמעון לחכמים: **מַאי שְׁנָא הָתָם דִּפְלִיגִיתוּ** - מה שונה שם שאתם חולקים על דברי ואתם אוסרים לבני החצר לטלטל מהחצר שלהם לחצר האמצעית, **וּמַאי שְׁנָא הָכָא דְּלָא פְּלִיגִיתוּ** - ומה שונה כאן שאתם לא חולקים, אלא אתם גם מתירים לשנים החיצונים לטלטל בארבע אמות של האמצעי.

וְרַבָּנַן [סוברים שאין לדמות בין הדינים, שהרי] **הָתָם אָוְושֵׁי דָּיוּרִין** - שם בחצירות, דיירי החצרות רבים, ולא ידעי כולן להזהר, ואם נתיר להם לטלטל מחצרותיהם לאמצעי, הם יבואו גם לטלטל כלים ששבתו בחיצונה לתוך חיצונה אחרת דרך אמצעית, ועל כן אסרו להם חכמים לטלטל אפילו מהחיצונות לאמצעית. אבל **הָכָא** - כאם לגבי תחומין, **לָא אָוְושֵׁי דָּיוּרִין** - אין הרבה דיירים, ויכולין החיצונים ליזהר לטלטל רק לאמצעי, ולא מהשטח של החיצון האחד לשטח של החיצון השני.

◆◆◆

ג' חצירות שעירבו החיצונות עם האמצעית

שנינו במשנה: אמר רבי שמעון: למה הדבר דומה, לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, עירבו שתים עם האמצעית, היא מותרת עמהן, והם מותרות עמה, **וּשְׁתַּיִם הַחִיצוֹנוֹת כּוּ'** אסורות זו עם זו.

שאלה: למה החיצונות אסורות לטלטל מזו לזו, הרי כיון שעירבו עם האמצעית הם נחשבים כחצר אחת

שואלת הגמרא: **וְאַמַּאי** - למה החיצונות אסורות לטלטל מבתיהם דרך החצר האמצעית לחצר החיצונה השניה, והרי **כֵּיוָן דְּעָרְבִי לְהוּ חִיצוֹנוֹת בַּהֲדֵי אֶמְצָעִית הָוְיָא לְהוּ חֲדָא** - כין שהחיצונות עירבו עם האמצעית הרי הם כחצר אחד, שהרי אם שתיהם נתנו עירובן באמצעית, הרי כולם דרים באמצעית, והרי זו כחצר אחת.

תשובת רב יהודה: מדובר שהאמצעית הניחה עירוב בשתי החיצונות

אָמַר רַב יְהוּדָה: כְּגוֹן שֶׁנְּתָנָה אֶמְצָעִית עֵירוּבָהּ בָּזוֹ וְעֵירוּבָהּ בָּזוֹ - הרי זה כאילו האמצעית דרה בחיצונות, אבל החיצונות אינם דרות באמצעית.

תשובת רב ששת: מדובר שהחיצונות הניחו עירובם באמצעית, אבל כל אחת הניחה בבית אחר באמצעית

וְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא שֶׁנְּתָנוּ [החיצונות] **עֵירוּבָן בָּאֶמְצָעִית, כְּגוֹן שֶׁנְּתָנוּהוּ** [עמוד ב] **בִּשְׁנֵי**

בָּתִּים - כל אחת מהחיצונות נתנה את העירוב בבית אחר באמצעית, ועל כן אינם נחשבים כחצר אחת.

שואלת הגמרא: **כְּמַאן כְּבֵית שַׁמַּאי, דְּתַנְיָא: חֲמִשָּׁה שֶׁגָּבוּ אֶת עֵירוּבָן וּנְתָנוּהוּ בִּשְׁנֵי כֵלִים, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין עֵירוּבָן עֵירוּב. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: עֵירוּבָן עֵירוּב.**

עונה הגמרא: **אֲפִילּוּ תֵּימָא בֵּית הִלֵּל, עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי בֵּית הִלֵּל הָתָם, אֶלָּא בִּשְׁנֵי כֵלִים בְּבַיִת אֶחָד** [שזה נחשב שהעירוב הוא במקום אחד], **אֲבָל בִּשְׁנֵי בָּתִּים לָא.**

שאלה על כ׳ הביאורים

אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא לְרַב אָשֵׁי: לְרַב יְהוּדָה קַשְׁיָא, וּלְרַב שֵׁשֶׁת קַשְׁיָא,

לְרַב יְהוּדָה קַשְׁיָא, דְּאָמַר כְּגוֹן שֶׁנְּתָנָה אֶמְצָעִית עֵירוּבָהּ בָּזוֹ וְעֵירוּבָהּ בָּזוֹ, וְכֵיוָן דְּעֵירְבָה אֶמְצָעִית בַּהֲדֵי חִיצוֹנָה הָוְיָא לֵיהּ חָדָא - כיון שלמעשה האמצעית עירבה עם החיצונה, הרי הם נחשבים חצר אחת, **וְכִי הָדְרָה וְעָרְבָה בַּהֲדֵי אִידַּךְ שְׁלִיחוּתָהּ עָבְדָה** - וכאשר האמצעית מערבת עם החיצונה השניה, הרי היא עושה את שליחות החיצונה הראשונה (שהרי נחשבת אחת עמה), וממילא כל החצרות נחשבים כאחת.

וּלְרַב שֵׁשֶׁת [שאמר שמדובר שהחיצונות נתנו את עירובם בשתי בתים באמצעית] **קַשְׁיָא, תֵּיהְוֵי כַּחֲמִשָּׁה שֶׁשְּׁרוּיִין בְּחָצֵר אַחַת וְשָׁכַח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עֵירַב, דְּאָסְרִי אַהֲדָדֵי** - שהם אוסרים זה על זה, וכיון שהחיצונות אסורות זו עם זו, תאסר גם האמצעית עם החיצונה.

תשובה

אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי: לָא לְרַב יְהוּדָה קַשְׁיָא, וְלָא לְרַב שֵׁשֶׁת קַשְׁיָא,

לְרַב יְהוּדָה לָא קַשְׁיָא, כֵּיוָן דְּעֵירְבָה לַהּ אֶמְצָעִית בַּהֲדֵי חִיצוֹנָה, וּשְׁתַּיִם חִיצוֹנוֹת בַּהֲדֵי הֲדָדֵי לָא עֵירְבוּ - כיון שהאמצעית עירבה עם החיצונות, והחיצונות לא עירבו זו עם זו, **גַּלְיָא דַּעְתֵּיהּ דְּבָהָא נִיחָא לֵיהּ וּבְהָא לָא נִיחָא לֵיהּ** - הרי בני החצר האמצעית גילו דעתם שהם רוצים ונוח להם בעירוב עם האמצעית, ולא נוח להם בעירוב זו עם זו, ולכן אי אפשר לומר שהאמצעית עושה שליחות של החיצונות לערבם זה עם זה.

וּלְרַב שֵׁשֶׁת לָא קַשְׁיָא, אִם אָמְרוּ דָּיוֹרִין לְהָקֵל - אם אמרו שהעירוב מועיל להקל להחשיבם כחצר אחת, להתיר לטלטל מזו לזו, **יֹאמְרוּ דָּיוֹרִין לְהַחְמִיר** - וכי יאמרו גם שהעירוב מועיל להחשיב את בני החצר החיצונות כאילו הם דרים באמצעית ויאסרו את הטלטול על כולם אם לא נתנו את העירוב במקום אחד.

◆◆◆

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים רְשׁוּת אַחַת מְשַׁמֶּשֶׁת לִשְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת אֲבָל לָא שְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת מְשַׁמְּשׁוֹת לִרְשׁוּת אַחַת. כִּי אַמְרִיתַהּ דִּשְׁמוּאֵל אֲמַר לִי [יתבאר בדף הבא].

אף זו דברי ר' שמעון. אפילו להסתמא שמיהן עמה ר' שמעון הוא דברי הכל אפילו אמצעית בשמיהן נמי מרי אבל לרבנן פליגי בכולה ואמרו אבשמא אסורה זו זו. ל"א אף זו דברי ר"ש ר' שמעון גופיה לא מרי אלא מיזעות באמצעית וקשיא לי הא תנן במתניתין [מס:] היא מותרת עמהן ושוב מתי אף הכי איצטי ליה למימר זו דברי ר"ש אף משמע דבתרייהו מרי. ולשון אחרון זה שמעתי וכן עיקר והיא מותרת עמהן דמתניתין מתרץ לן שמואל דבהיתר שיטות אבשמאצעית קאמר דומיא דהוא מותר עמהן דריש אילימי דתנא דריש הוא מותר עמהן תני נמי סיפא ואף זו הכי משמע אף ר' שמעון המיקל אוסר בזו דאין אמצעית מותרת בחיצונות אף איסור זה ר"ש נמי אמרו כרבנן. ואלעזר קמא קשיא מתי ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל חצר שבין שני מבואות עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם אלא עירבה עם שניהם אוסרת על שניהן היתה באחד ובאחד אינה רגילה זה שרגילה בו אסור וזה שאינה רגילה בו מותר אמר רבה בר רב הונא בעירבה עם שאינה רגילה בו הותר רגילה לעצמו ואמר רבה בר רב הונא אמר שמואל אם עירבה רגילה לעצמו וזה שאינה רגילה בו לא עירב והיא עצמה לא עירבה דוחין אותה אצל שאינה רגילה בו וכגון זה כופין על מדת סדום אמר רב יהודה אמר שמואל המקפיד על עירובו אין עירובו עירוב מה שמו עירוב שמו ר' חנינא אמר עירובו עירוב אלא שנקרא מאנשי ורדינא אמר רב יהודה אמר שמואל החולק את עירובו אינו עירוב כמאן כבית שמאי דתניא חמשה שגבו את עירובן ונתנוהו בשני כלים ב"ש אומרים אין זה עירוב וב"ה אומרים הרי זה עירוב אפילו תימא ב"ה יעד כאן לא קאמרי ב"ה התם אלא דמלין למנא ואייתר אבל היכא דפליגה מיפלג לא ותרתי למה לי צריכי דאי אשמעינן התם משום דקפיד אבל הכא אימא לא ואי אשמעינן הכא משום דפליגה מיפלג אבל התם אימא לא צריכא אמר ליה ר' אבא לרב יהודה בבי מעצרתא דבי רב זכאי מי אמר שמואל החולק את עירובו אינו עירוב והאמר שמואל בית שמניחין בו עירוב אינו צריך ליתן את הפת מ"ט לאו משום דאמר דכיון דמנה בסלא כמאן דמנה הכא דמי ה"נ כיון דמנה בסלא כמאן דמנה הכא דמי א"ל התם אע"פ שאין פת מ"ט דכולהו הכא דיירי אמר שמואל עירוב משום קנין וא"ת מפני מה אין קונין במעה מפני שאינה מצויה בערבי שבתות היכא דעירב מיהו לקני גזירה שמא יאמרו מעה עיקר וזמנין דלא שכיח מעה ולא אתי לאיערובי בפת דאתי עירוב לאיקלקולי רבה אמר עירוב משום דירה מאי בינייהו איכא בינייהו כלי ופחות משוה פרוטה וקנין

אף זו דברי ר' שמעון אבל חכמים אומרים שלשתן אסורות תניא כוותיה דרב יהודה אליבא דשמואל א"ר שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרה"ר עירבו שתים עם האמצעית זו מביאה מתוך ביתה ואוכלת וזו מביאה מתוך ביתה ואוכלת זו מחזרת מותרה לתוך ביתה וזו מחזרת מותרה לתוך ביתה אבל חכמים אומרים שלשתן אסורות ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל חצר שבין שני מבואות עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם אלא עירבה עם שניהם אוסרת על שניהן היתה באחד ובאחד אינה רגילה זה שרגילה בו אסור וזה שאינה רגילה בו מותר אמר רבה בר רב הונא בעירבה עם שאינה רגילה בו הותר רגילה לעצמו ואמר רבה בר רב הונא אמר שמואל אם עירבה רגילה לעצמו וזה שאינה רגילה בו לא עירב והיא עצמה לא עירבה דוחין אותה אצל שאינה רגילה בו וכגון זה כופין על מדת סדום אמר רב יהודה אמר שמואל המקפיד על עירובו אין עירובו עירוב מה שמו עירוב שמו ר' חנינא אמר עירובו עירוב אלא שנקרא מאנשי ורדינא אמר רב יהודה אמר שמואל החולק את עירובו אינו עירוב כמאן כבית שמאי דתניא חמשה שגבו את עירובן ונתנוהו בשני כלים ב"ש אומרים אין זה עירוב וב"ה אומרים הרי זה עירוב אפילו תימא ב"ה יעד כאן לא קאמרי ב"ה התם אלא דמלין למנא ואייתר אבל היכא דפליגה מיפלג לא ותרתי למה לי צריכי דאי אשמעינן התם משום דקפיד אבל הכא אימא לא ואי אשמעינן הכא משום דפליגה מיפלג אבל התם אימא לא צריכא אמר ליה ר' אבא לרב יהודה בבי מעצרתא דבי רב זכאי מי אמר שמואל החולק את עירובו אינו עירוב והאמר שמואל בית שמניחין בו עירוב אינו צריך ליתן את הפת מ"ט לאו משום דאמר דכיון דמנה בסלא כמאן דמנה הכא דמי ה"נ כיון דמנה בסלא כמאן דמנה הכא דמי א"ל התם אע"פ שאין פת מ"ט דכולהו הכא דיירי אמר שמואל עירוב משום קנין וא"ת מפני מה אין קונין במעה מפני שאינה מצויה בערבי שבתות היכא דעירב מיהו לקני גזירה שמא יאמרו מעה עיקר וזמנין דלא שכיח מעה ולא אתי לאיערובי בפת דאתי עירוב לאיקלקולי רבה אמר עירוב משום דירה מאי בינייהו איכא בינייהו כלי ופחות משוה פרוטה וקנין

זן מביאה מתוך ביתה ואוכלת. לפ"ה דווקא נקט אבל אמצעית במחיצות לא ולר"ת איכא למימר דלרבותא נקט [א] דס"ל אמצעית במחיצות לגיסא לגמור כולי סלי ולפי"ר מהר"י נקט לא משום דמהא פריך לרבנן מאי שנא התם דפליגיתו וגזרינהו והכא לא גזרינהו מכלי למה הדבר דומה כו':

עירוב משום קנין. פירוש דבהאי פת מיקני רשות לבדלי אע"ג דפירי לא עבדי מליפין מ"מ קנו בתורת דמיס וא"ת והתנן לקנון בהדל (דף עא.). בעל הבית שהיה שותף לשכיניו לזה ביין ולזה בשמן אין נריך לערב [ב] ואמר בהדל (דף עב:) נמי בני חבורה שהיו מסופין וקדש עליהם היום סומכין על הפת שעל השולחן משום עירוב ולמ"ד משום דירה לא אתי שפיר וי"ל דכיון שיש קירוב דעת בינייהו [ג] עשאוה חכמים כאילו הקנו זה לזה [ד]: **מפני שאינה מצויה.** ובשאר דברים נמי אין מערבין עירובי חצירות אלא בפת דשמיה טפי וגבי שיתוף הקילו שלא להצריך פת ומדי בשאר דברים דשמיהי קלא אבל במעה דלא שמיה כלל גם: **איכא** בינייהו כלים ופחות משוה פרוטה. דלמ"ד משום קנין אין מערבין בפחות משוה פרוטה [ה] אע"ג דליכא מזון ג' סעודות וא"ת וכי איכא שום פרוטה להוי עירוב אע"ג דליכא מזון ג' סעודות דהא אפילו בכלי הוי עירוב למ"ד משום קנין [ו] אם כן מה נריך ג' סעודות וי"ל כשמפקת ושוקה דרך קנין לא בעי חזי לאכילה [ז] וקונה אפילו בכלי [ח] אבל בפתם כמו שרגילין לערב שאין מפרסין ומדקדקין לעשות דרך קנין בעי נמי שיהא בו חשיבות אוכל [ט] וקנין

אע"ג דפירי לא עבדי מליפין מ"מ קנו בתורת דמיס וא"ת והתנן לקנון בהדל (דף עא.). בעל הבית שהיה שותף לשכיניו לזה ביין ולזה בשמן אין נריך לערב [ב] ואמר בהדל (דף עב:) נמי בני חבורה שהיו מסופין וקדש עליהם היום סומכין על הפת שעל השולחן משום עירוב ולמ"ד משום דירה לא אתי שפיר וי"ל דכיון שיש קירוב דעת בינייהו [ג] עשאוה חכמים כאילו הקנו זה לזה [ד]: **מפני שאינה מצויה.** ובשאר דברים נמי אין מערבין עירובי חצירות אלא בפת דשמיה טפי וגבי שיתוף הקילו שלא להצריך פת ומדי בשאר דברים דשמיהי קלא אבל במעה דלא שמיה כלל גם: **איכא** בינייהו כלים ופחות משוה פרוטה. דלמ"ד משום קנין אין מערבין בפחות משוה פרוטה [ה] אע"ג דליכא מזון ג' סעודות וא"ת וכי איכא שום פרוטה להוי עירוב אע"ג דליכא מזון ג' סעודות דהא אפילו בכלי הוי עירוב למ"ד משום קנין [ו] אם כן מה נריך ג' סעודות וי"ל כשמפקת ושוקה דרך קנין לא בעי חזי לאכילה [ז] וקונה אפילו בכלי [ח] אבל בפתם כמו שרגילין לערב שאין מפרסין ומדקדקין לעשות דרך קנין בעי נמי שיהא בו חשיבות אוכל [ט] וקנין

אע"ג דפירי לא עבדי מליפין מ"מ קנו בתורת דמיס וא"ת והתנן לקנון בהדל (דף עא.). בעל הבית שהיה שותף לשכיניו לזה ביין ולזה בשמן אין נריך לערב [ב] ואמר בהדל (דף עב:) נמי בני חבורה שהיו מסופין וקדש עליהם היום סומכין על הפת שעל השולחן משום עירוב ולמ"ד משום דירה לא אתי שפיר וי"ל דכיון שיש קירוב דעת בינייהו [ג] עשאוה חכמים כאילו הקנו זה לזה [ד]: **מפני שאינה מצויה.** ובשאר דברים נמי אין מערבין עירובי חצירות אלא בפת דשמיה טפי וגבי שיתוף הקילו שלא להצריך פת ומדי בשאר דברים דשמיהי קלא אבל במעה דלא שמיה כלל גם: **איכא** בינייהו כלים ופחות משוה פרוטה. דלמ"ד משום קנין אין מערבין בפחות משוה פרוטה [ה] אע"ג דליכא מזון ג' סעודות וא"ת וכי איכא שום פרוטה להוי עירוב אע"ג דליכא מזון ג' סעודות דהא אפילו בכלי הוי עירוב למ"ד משום קנין [ו] אם כן מה נריך ג' סעודות וי"ל כשמפקת ושוקה דרך קנין לא בעי חזי לאכילה [ז] וקונה אפילו בכלי [ח] אבל בפתם כמו שרגילין לערב שאין מפרסין ומדקדקין לעשות דרך קנין בעי נמי שיהא בו חשיבות אוכל [ט] וקנין

הימנו: הוסר רגילה לעצמו. דהא סלקא דעתא מיהיה: **וזה שאינה רגילה בו לא עירב.** אפילו בפני עצמו: **והיא נמי לא עירבה.** לא עם זה ולא עם זה: **דוחין אותה אצל שאינה רגילה.** שלא נאסור על זה שעירב הוחיל והאי לא מפסקא מידי דאי לא עירב: **מדם סדום.** דלפיה"ר מידיי) דלא חסר ביה לא מהני לחבריה הכא על כרחיה דמינן ליה גביה: **מדם סדום.** שלי שליו [ט]: **המקפיד על עירובו.** אם יאכל אחד מבני חבורה את הפת שנתן הוא: **עירוב שמו.** שיהו כולן מעורבין ומרוצין בו שלא יתמה זה בחברו אלא שותפות נוחה ועריבה: **אינו ורדינא.** ליקנון היו: **החולק.** בשני כלים אינו עירוב משום שהי טעמא גופיה דמה שמו עירוב שמו: **דמנה בסלא כמאן דמנה הכא.** שלא יכול הכלי להחזיק כל העירוב ולא חילקו מדעת וכי קאמר שמואל כגון שחילקו מדעת: **ותרתי למה לי.** לשמואל ותרוייהו אי טעמא דקפיד וחוזק: **דמיפלג פלגיה.** ובכול שמיה דעירוב משמע מעורב: **שמניחין בו עירוב.** אלרבנה שגבו עירובן ונתנוהו בבית המיסי אין צריך להניח שם פיתו: **לאו משום דיירן דמנה ליה.** לבעל הבית דייקת בסלא דיליה שהוא חוכל ממנו כמאן דמנה בכלי עם העירוב דמי: **דולהו הכא דייריי.** משום פיתן שמקנה להו בעל הבית דאמנה ומצלה בבית זה וכל חלר מתעבדת לרשותם זו ואחת היא: **ומפני מה לא מערבין בשאר.** ליתן לכל אחד ואחד מעה ומעותיו יקנו לו רשות חבירו: **לאיקלקולי.** להשתכח תורת עירוב: **משום דירה.** שדעתו של אדם על פיתו והוו להו כאילו דייריי בההוא ביתא ואין בחלר זה אלא דירה אחת ובכל כל רשות אחלר מיוחדת לבית זה: **הכי גרסינן אילא בינייהו לגי ושאין בו שוה פרוטה וקנון.** למאן דאמר משום קנין יכולין לקנות בסודר כדרך שאר קנין ואין יכולין לקנות בפת שאין בו שוה פרוטה ואפילו אחין מזון ג' סעודות ואין יכול לעשות הקנון שלא לערב עליו עירובי חצירות אלמא כי מקנה ומקנאי הוא ולמ"ד משום דירה לא מהני קנין סודר ומערבין בחולל שאין בו שוה פרוטה וקנון גוזה את העירוב דפת מטיא לה מדלא דירה וקנון לאו מידי עביד:

למקום

מסורת הש"ס

ה) [נ"ב יב: נט. קסח.], ו) [לקמן מא.], ז) [לעיל מח:], ח) [ירוש' עירובין פ"ל ה"ט], ט) בס"מ, י) [מנחות פ"ט מ"ו], כ) [מנחות פ"ט מ"ו].

מוסף רש"י

מדת סדום. זה נהנה וזה לא חסר [ב"ב יב:] לא היו עושין טובה (כתובות קג.) אין מהנה לחבירו אע"פ שאין חסר כך לנוס (רשב"ם ב"ב נט.) מדת סדום כדתנן (אבות פ"ה מ"י) האומר שלי שלי שלך שלך זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת סדום (רשב"ם ב"ב קסח.). מאנשי ורדינא. שם מקום (נדה יט:) אנשים קלקים ולרי עין ממנון היו (ביצה כז.). חמשה שגבו את עירובן. שהיו לרין בתלר אחת ונבו מכל אחד את עירובו להתיר את תלין לרין לחוץ מבחוץ לאלר (לעיל מח:). ונתנוהו בשני כלים. בשתי אחד (שם). עירוב משום דירה. דמי שנתעסק בו הפת של עירוב הוי כאילו נולן דרן בתוכו ונעמלאת כל התלר משתמשת בשתי אחד (סוכה ב:).

מוסף תוספות

א. הא דתקני בדר' שמעון זו מביאה מתוך ביתה ואוכלת וזו מחזרת מותרה, לאו למימרא שהתא האמצעית אסורה להכניס ולהוציא כליה לחיצונות, אלא מאי דאיצטריכא ליה קתני שאפילו הם מותרות עמה. ר"שי"ם. ב. והתם מאי קנין איכא. שם. ג. שיש שיתוף גמור ביניהן. שם. ד. דודאי גמרי ומקנו אחדדי. תוס' ר"פ. ה. שאין קונין בפחות משוה פרוטה בדבר שאינו כלי. ריטב"א. ו. ואע"ג דליכא חשיבות אוכל. תוס' הרא"ש. ז. כיון דעירוב משום קנין. תוס' ר"פ. ח. [נ]מרוחי בסודר כדרך שמקנין שאר קנין. שם. ט. כשמעבר בפת דאינו עושה דרך קנין, וגלי אדעתיה דקפיד שפיר אפת, אז הראי גם מ"ד משום קנין אין מערבין אוכל, דהיינו מזון שתי סעודות, בהדי נמי שוה פרוטה. שם.

רבינו חננאל

תניא כשמואל אמר רבי שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו כו', עד חכמים אומרים שלשתן אסורות, ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל חצר שבין שני מבואות עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם, בחכמים דאמרי שלשתן אסורות זו עם זו. לא עירבה עם שניהם, במבוי אוסרת על שניהם. אם היה רגילה לערב עמו ובאחד אין רגילה, המבוי שהיא רגילה לערב עמו אסור.

מו א ב ג מיי' פ"ה מהל' עירובין הלכה ז ח ט עוש"ע ת"ת סי' שפו סעיף ט:

מז ד מיי' שם הלכה כ עוש"ע ת"ת סי' שפו סעיף ה:

מח ה ו מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה יח סמג עשין ג טור ש"ע ת"ת שם סעיף ד:

מט ז ח מיי' שם הלכה טז טור ש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל (המשך)

האחד שאינה רגילה עמו מותר. ואם חזרה חצר זו ועירבה עם מי שלא היתה רגילה לערב עמו, הותר המבוי שהיתה רגילה בו שכבר סילקה עצמה מן המבוי הזה וחזרה על האחר. ואם עירבו בני המבוי שהיתה רגילה חצר זו לערב עמהן, הן החצר לא עירבה עמהן ולא עם בני מבוי האחר, וגם בני אותו מבוי אפי' לעצמם לא עירבו, דוחין זו החצר שלא עירבה עמהן אצל המבוי שלא עירבו ואומרים שמכלל אותו מבוי הוא, שבני אותו מבוי אין מפסידין כלום, דבלא זו נמי אסורין הן דהא לא עירבו. כי מצטרפא בהדייהו למשהא בני המבוי שהיתה רגילה בו שפיר דמי, דכגון זה כופין על מידת סדום. אמר שמואל המקפיד על עירובו. פי' המדקדק שלא יתערב לו עם (אחרון) [אחרים] כדי שלא יקח פחות משלו אינו עירוב. לפי שלא נקרא עירוב אלא שמתערב. ר' חנינא אמר עירובו עירוב אלא שנקרא מאנשי וורדינא. פירוש אנשי וורדהן היו יודעין בציקנות ובצרות עין. אמר רב יהודי אמר ר' שמואל החולק עירובו בשני כלים אפילו לבית הילל אין עירובו עירוב. עד כאן [לא] קאמ' בית הילל דעירובו עירוב אלא היכא דחלייה למנא ואותיר אבל חלגיה הוא (פליג') מיפלג אין עירובו עירוב. ומי אמר שמואל הכי שהחולק לעירובו אינו עירוב, והא אמר שמואל בית שמניחין בו עירוב אין צריך ליתן פת עמהן. מאי טעמא לאו משום דאמרינן פת דמנתא בסלא כמאן דמנתא בהדי עירוב דמי. ושנינן לא הכי קאמר שמואל אין צריך להיות לו פת בבית מאי טעמ' דולהו הכא דיירי, כלומר [כל ה]עירובין קיבצם אצלו בזה הבית, דמיקנן הוא עין צריך כלום. אמר שמואל עירוב משום קנין מקום. וא"ת (מה אמר) [מפני מה] אין קונין במעות שבת. ואקשינן אי הכי בערב שבת, דאקשינן אי הכי אי עירב במעות ליהוי עירוב, אלמא [תנן] הנותן מעה לנחתום כדי שיזכה בעירוב

ט) כו'. דדחינן דילמא אתי למימר מעה עיקר דזימנין דליכא מעה ולא מערב בפת. רבה אמר עירוב משום דירה. איכא בינייהו שנתן לשכינו כלי שאין בו שוה פרוטה, לשמואל [הוי עירוב] דהא קנין איתיה בפחות משוה פרוטה. לרבה לא הוי עירוב.

ט) לא זכו לי מעותיו לקנון דף פפ ע"ש.

מט: מי שהוציאוהו פרק רביעי עירובין

עין משפט
נר מצוה

וקטן. פ"ה דלמ"ד משום קטן אין קטן יכול נעשות שליח לערב עליו עירובי תלירות[א] דלאו בר קטן הוא וקשה לפי דלהוי כשנתפטר כמו בעל הבית שנעשה שותף לחבירו ועוד דבפרק בכל מערבין (לעיל דף לח:) אמר רב הונא קטן גובה העירוב ודוחק לומר דפליג ועוד דשמואל גופיה דאמר הכא משום קטן קמקמר בפ' התקבל (גיטין דף סד:): דקטן זוכה לחבירו בפיתוחי מנוחות דדבנן ויש לדחות דהכא בקטן לגמרי והתם נמי מתלק בין קטן גמור וביני שאינו קטן גמור ודגלה ל"ר כמו ספר"ם דבנים של קטן מיירי הכא[ב] ורבאה דהלכה כרבה דאמר עירוב משום דירה דבפ' הדר (לקמן דף סו.). קאמר ר' יוחנן שוכר כמערב דמי ומפרש מה מערב בפתוח משום פרוטה[ג] וקיימא לן כרבי יוחנן לגבי דשמואל ועוד דהתם מפרש הש"ס הכי ואם כן כך הלכה: **ואמר** שביתתי במקומי זכה. ואומר ר"י דבגלא תמרים נמי קני כדאמריגן בפ' בכל מערבין (לעיל דף לח:) אבל ניעור דלי בעי מלי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי ולא נתלק שאני התם שהולך לשם כך על התמוס כדי לערב אבל מדפליגי רבנן על רבי יוחנן (ה) בישן משמע דבניעור מודו דקני אע"ג דלא אמר[ד] ולעיל (דף מה.) דתנן מי שיצא בדרך ועמד והרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס ומוכח בגמרא דקני אבשביתה במקומו כעובדא דר' טרפון דקאמר בית המדרש מונגע בתוך תחומו היה והא דקתני ואמר אבא בשביתתי במקום פלוני[ה] לו אבל הסיפא העני מערב בראגלי אבל עשיר לא קני אפי' אמר וכה"ג איכא בשנים אוחזין (ב"מ דף יא.) דאם אוחזן רצין אחד בשני שבוח אחר גחלות שבא פרחו ואמר זכתה לי שדי זכתה לו והתם נמי אפי' לא אמר קני כדאמר התם בגמ' ה) גבי ד' אמות דתקינו ליה רבנן דליקנו ואי תקינו ליה רבנן דליקנו כי לא אמר מאי הוי ונקנו ואמר משום סיפא שהיה לבי רן כדרכו אפי' אמר לא אמר כלום: **ואפילו** שהתיבי של אילן אם מצי אזל עקר דעתיה ותתבר אילן נמי לא קנה כך לא יחוז ממקומו ואם תאמר בפרק בכל מערבין (לעיל דף לח.). גבי נתגלגל חוץ לתחום קאמר ספק הרי זה ממר גמל ויש לו מבינו עד עירובו כלומר ולא אמר ולא יחוז ממקומו[ו] ואומר ר"י דהתם בעומד בעירו לא עקר דעתיה מעירו ולעמוד שם לא יקנה שם שביתה שהיה לו מחוס בימו: ה) **מאי** טעמא דרב כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. ושמואל ובריית'א דלקמן ו) דתניא כותיה אלא לו דרבה בעלמא והכא בתמוגיין הקילו דאין לבתמיר בהן דאין לומר דבריי דהא הכא משמע לכאורה דהילכתא כשמואל מדדחיק לומר אלינא דרב תנא הוא ופליג ומתניתין בפ"ב דקדושין (דף נ:) במקדש אשה ובתה לא מתוקמא אלא אלינא דרבה לומר דבסיקר התם דקדושין שאין מסורים לביאה הוו קדושין ועוד י"ל דהכא סבר כיון דאמר בשביתתי אמת האילן והבשביתה הוי ד' אמות הוי כאילו אמר לוקנו לי ד' מנו אמתי ומודה שמואל במפרש דאומר שביתתי תהא בכל ח' אמות שתתת האילן דלא קני ובריית'א נמי דלקמן דטעה ועירב בשתי דיוטות אע"ג דעתנותו לערב בשתי דיוטות כאחת מ"ל דכל המערב בשתי דיוטות כאחת מסופק הוא בלבו ודעתו אשם לא יקנו לו שביתת שביתתו ויקנה בשתת מהן להכי הוי עירוב בשתת מהן:

כל

רגליו אלא לו כאן לו כאן ומתה נפשך אלפים שממקום רגליו עד האילן יש לו וכשהגיע לתחת האילן נעשה לו חמר גמל בד לגדוד המקום רגליו עד האילן לבינו מודדין לו מן הדרום המקום רגליו בד לגדוד המקום רגליו כדי לחזור לתחיי אלפים מודדין לו מן האילן זה שמעתי. ויש מתשובות וגימגומין יותר מדאי לפי לשון הש"ס והילוכו הדא דקא משיג מ"ט דרב הוה לישיב טפי דטעמא דשמואל דמילתיה דרב מתבקר דמקום רגליו לא רצה לקנות ותתת האילן לא קנה אלא דעדיי מאי פטיש לא קנייה היא אלא פיוס לקני התם לו לאו קנייה היא לו ליקני לא הכא ולא התם דהא כאן לא קנה לא הכא ולא התם אפילו הפקר לו ישן אבל זה שאמר בפירוש אינו רוצה ועוד מאי נעשה תתתי אל אילן חמר גמל הכי אינני ליה לגמיר ושמואל אמר זה חמר גמל ועוד מאי מן אלפון ומן הדרום במקום אחד יש לומר מלפון ומדרומו אבל בשני מקומות אם שייך הא ליטשה:

מלי

שביתתו מבמקומו באומרו שביתתי תחת האילן פלוני. ותחת אותו אילן לא קנה שביתה, דהא לא סיים מקום שביתתו, דמקום שביתתו הן הארבע האמות המקום שמותר לו לשלטל, ומשם מודד תחומו, וכיון שאין לו מקום אין לו תחום. ושמואל אמר לא אמר כלום, שאינו יכול להלך בין האילן לביתו, אם הוא בתוך אלפים אמה בין האילן, אבל אל האילן יש לו להלך. קסבר שמואל אם במקומו קנה שביתה יש לו להלך אלפים אמה עד תחתיו של אילן, ואם תחת האילן קנה, יש לו להלך שם, אבל כיון שיגיע אל תחת האילן אין לו לזוז ממקומו. בא למדוד מן הצפון אומר לו מן הדרום תחומן.

1)

ג) תוס' דיה וקנון שכ' כשם רבינו ז"ל דבבית של קנון מייר הכא ופי' דאם נ' נקנון בית בתלר אינו יכול לערב שמתכם עליון קנין לקנון.

מקום אחר. שלנו לערב עם אלר אחרת ונתנין בתוכה עירובו זה שגבו להמיר אלינו: **אחד מהן מוליך ע"י קונן.** בשביל כולן ואפי' נתן הוא לבדו פת אחת בשבילן הואיל והוא כבר עירב עם חבריו קונה לצורך כולן: **רי"ש.** דהיינו מוחבת עמהן והן מוחבתין עמה: **מתני' מי שבא בדרך והשכה לו גרסינן: והיה מביר אילן לו גדר.** והוא בסוף אלפים ממקום רגליו ומהאילן לביתו אלפים: **ואמר שביתתי בתחתיו.** ומשם יהיו לי אלפים לעע"ג דהשתא קדים יומא (ו) מלי למחל אלפים עד התם דהוא מקום שביתתו ומשום הכי יש לו אלפים לכאן ואלפים לגד ביתו (ז): **לא אמר כלום.** טעמא מפרש בגמ': **גדר.** מומת אבנים: **אמר שביתתי בעיקרו.** ויודע הוא שמעיקרו ועד ביתו אין יותר מאלפים קנה לו שבתה בעיקרו הואיל וסיים את מקומו ואותה שביתה קונה לו אלפים לגד רגליו ואלפים לגד ביתו: **ואם אינו מכיר.** אילן לו גדר: **לו אינו כתי בכלום.** ואינו יודע שיוצא לו ולא אמר כן: פלוגתא דר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן בגמ' ז) מפרש: **וזהו שאמרו.** כגון זה שהוא בא בדרך ואין עמו פת לשבתא עני הוא לו תמיהו מכמיס לערב ברגליו בלא פת: **ואחד עשיר.** שיוצא בביתו ורוצה ליל ולהסתיר על התמוס ולקנות שביתה מותר: **לקנן על העשיר.** שיוכל לגבר ע"י שליח ולא יטרח הוא עצמו: **גמ' לא אמר כלום כל עיקר.** ולא יחוז ממקומו שהרי במקום רגליו אין לו שביתה שהרי עקר דעתו ולבו מכאן ותתת האילן נמי לא קנה שבתה דהא לא סיים ואע"פ שכל תחתיו של נוף האילן לתוך אלפים אמה למקום רגליו מפרש' טעמא דרב לקמן [ג.] הואיל ולא פיים אלפים ואם תאמר אמת לו בתחתיו של אילן לא שבתה פיה: **ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל.** לקמן [ג:] מפרש דהי אמר שמואל למילתיה כגון דקאי כל נופו של אילן בתוך אלפים (ח) למקום רגליו דכל ד' אמות שאמה נותן לשבתה [בתחתיו] כולן לחויות לו הלכך לביתו לא אמר כלום דהא ביתו רחוק מעיקרו אלפים בתחתי בתחתיתו מעיקרו ועד ביתו אלפים ואמה הוא בחר לו אבל אם אמרת מאמר אמת הראשונות שאמת האילן אותן של לידו ומשם עד ביתו יש יותר מאלפים כל זיחה נוף האילן אבל בתחתיו של אילן מלי אזיל דממה נפשך כל ד' אמות שאמה נותן לו בתחתיו לשבתה ותתות עד מקום רגליו אלפים אמה: **ונעשה שתפיו של אילן.** דמה נמיית נופו של אילן אם הוא רחב כ' או ל' אמה נעשה לו חמר גמל לומר מוסכו לכאן ולכאן: **בא לגדוד מן הצפון.** בצפון נמיית הנוף לגד ביתו אלפים כדי שיגיע לביתו: **מודדים לו מן הדרום.** ואומר שמא אחרבע רלאמות בגד רגליו בחר לו תחת האילן ומשם מודדין לו אלפים ובביתו ומגמא רחוק אלפים אמה: **בא לגדוד מן הדרום.** מד' אמות רלאמות אלפים לגד רגליו כדי שיכול לחזור לאחריו ממקום רגליו אלפים אמה: **מודדין לו מן הצפון.** שמא ד' אמות של נוף האילן לגד ביתו בחר לו ומשם מקום רגליו יש לו אלפים ואין יכול לחזור לאחריו אפילו אפשרה אבל ארבע אלפים יש לו ממקום רגליו לגד ביתו פחות אלפים אמה ממה נפשך ומקום רוחב האילן הוא מפסיק מפני אבלא פירש: ל"ש **ושמואל אמר בא אמר כלום לביתו.** אלין לו מן האילן לגד ביתו כלום אבל לתחתיו של אילן מלי אזיל דקסבר שמואל דקנה לו שבתה בד' המקומות הואיל ולא יחוז ד' אמותיו אין לו מקום המיוחד לו (ט) לא תתת האילן ולא במקום רגליו אלפים אמה: **בא לגדוד מן הצפון** ד' אמות המקום רגליו עד האילן יש לו וכשהגיע לתחת האילן נעשה לו חמר גמל בד לגדוד המקום רגליו עד האילן לבינו מודדין לו מן הדרום המקום רגליו בד לגדוד המקום רגליו כדי לחזור לתחיי אלפים מודדין לו מן האילן זה שמעתי. ויש מתשובות וגימגומין יותר מדאי לפי לשון הש"ס והילוכו הדא דקא משיג מ"ט דרב הוה לישיב טפי דטעמא דשמואל דמילתיה דרב מתבקר דמקום רגליו לא רצה לקנות ותתת האילן לא קנה אלא דעדיי מאי פטיש לא קנייה היא אלא פיוס לקני התם לו לאו קנייה היא לו ליקני לא הכא ולא התם דהא כאן לא קנה לא הכא ולא התם אפילו הפקר לו ישן אבל זה שאמר בפירוש אינו רוצה ועוד מאי נעשה תתתי אל אילן חמר גמל הכי אינני ליה לגמיר ושמואל אמר זה חמר גמל ועוד מאי מן אלפון ומן הדרום במקום אחד יש לומר מלפון ומדרומו אבל בשני מקומות אם שייך הא ליטשה:

ו) עי' תוס' כאן ד"ה וקנון שכ' כשם רבינו ז"ל דבבית של קנון מייר הכא ופי' דאם נ' נקנון בית בתלר אינו יכול לערב שמתכם עליון קנין לקנון.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואמר שביתתי וכו' קדים יומא מצינא למחל וכו' מקום שביתתי ומשם יש לי אלפים כע"ל ותיבת הכי נמחק: (ב) באא"ד לגד ביתי הש"ס: (ג) ד"ה ושמואל אמר וכו' כגון דקאי כל נופו של אילן בתוך אלפים: סיס ו) (ד) ד"ה ל"ל ושמואל וכו' מקום המיוחד לא מתת כל"ל ותיבת לו נמחק: (ה) תוס' ד"ה ואמר וכו' על רבי יוחנן ב"ג בשון וכו' ולעיל נמי דתנן מי שיצא:

מסורת הש"ס

ו) לקנון עכ: פ"ש, ג) פ"ל ע"ב כולן, ד) [לעיל מו: לקנון ס.], ד) [ביחיבלמ וכיום יגל מפת מחקון], ה) [לעיל מז.], ו) [ביחיבלמ ר"מ אומר לא מומר לא מומר לא מ

יום ראשון ט תשרי תשפ"א עירובין דף מט

ג' חצירות שעירבו החיצונות עם האמצעית, דעת חכמים (החולקים על רבי שמעון) וסוברים שבני החצר האמצעית אסורות לטלטל לחצרות החיצונות

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן [שאמר שמותר לטלטל מהחצרות החיצונות לאמצעית, ומהאמצעיות לחיצונות],

אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: רְשׁוּת אַחַת מְשַׁמֶּשֶׁת לִשְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת - החצר האמצעית משמשת לשתי החצרות החיצונות, שכל אחת מהחצרות החיצונות משותפת עם בני החצר האמצעית, ולכן מותרת כל חצר חיצונה לטלטל לחצר האמצעית, **אֲבָל לָא שְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת מְשַׁמְּשׁוֹת לִרְשׁוּת אַחַת** - שתי החצרות החיצונות אינם משמשים את האמצעית, שאין נותנים לאדם דירה משותפת עם שתי רשויות חלוקות, ולכן אסור לבני החצר האמצעית לטלטל לחצרות החיצונות.

שמואל: ביאור אחר בדעת רבי שמעון וחכמים

וממשיך רבי יהודה ואומר: **כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל** - כאשר אמרתי זאת לפני שמואל, **אֲמַר לִי:** (דף מט) **אַף זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן** - רבי שמעון לא התיר אלא לבני החצר החיצונות לטלטל לאמצעית, ולא התיר לאמצעית לטלטל לחצרות החיצונות, **אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים שֶׁלָּשְׁתָּן אֲסוּרוֹת.**

ראיה לביאור שמואל

תַּנְיָא כְּוֹתֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה אַלִּיבָּא דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְשָׁלֹשׁ חֲצֵירוֹת הַפְּתוּחוֹת זוֹ לָזוֹ וּפְתוּחוֹת לִרְשׁוּת הָרַבִּים, עֵירְבוּ שְׁתַּיִם עִם הָאֶמְצָעִית, זוֹ [בני החצר החיצונה] **מְבִיאָה מִתּוֹךְ בֵּיתָהּ** [לאמצעית] **וְאוֹכֶלֶת. וְזוֹ** [בני החצר החיצונה (השניה)] **מְבִיאָה מִתּוֹךְ בֵּיתָהּ** [לאמצעית] **וְאוֹכֶלֶת, זוֹ** [בני החצר החיצונה] **מַחְזֶרֶת מוֹתָרָהּ לְתוֹךְ בֵּיתָהּ. וְזוֹ** [בני החצר החיצונה (השניה)] **מַחְזֶרֶת מוֹתָרָהּ לְתוֹךְ בֵּיתָהּ.**

אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים שֶׁלָּשְׁתָּן אֲסוּרוֹת.

הרי מבואר שלרבי שמעון מותר לטלטל מהחצרות החיצונות לאמצעית. אבל אוכלים ששבתו באמצעית אסור לטלטלם לחיצונות. וחכמים אוסרים אפילו לטלטל מהחצרות החיצונות לאמצעית.

דברי שמואל לשיטתו

וְאַזְדָּא שְׁמוּאֵל לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: חָצֵר שֶׁבֵּין שְׁנֵי מְבוֹאוֹת,

	מ ב ו י	חצר שבין שתי מבואות	מ ב ו י	חצר

רשות הרבים

עֵירְבָה עִם שְׁנֵיהֶם - אם החצר האמצעית עירבה עם המבוי האחד, וכן עם המבוי השני, **אֲסוּרָה עִם שְׁנֵיהֶם** - בני החצר האמצעית אסורים לטלטל לשתי המבואות, וכיון ששמואל אומר הלכה כדברי המיקל בעירוב, ודאי שסבר במשנתינו שרבי שמעון אוסר לטלטל מהאמצעית לחיצונה, שאם היה סובר שרבי שמעון מתיר זאת, היה פוסק גם כאן לקולא להתיר לטלטל מהחצר לשתי המבואות.

לֹא עֵירְבָה החצר האמצעית **עִם שְׁנֵיהֶם** - עם שתי המבואות, **אוֹסֶרֶת עַל שְׁנֵיהֶן** - החצרות אסורות לטלטל למבוי, כיון שדיירי החצר האמצעית עוברת בשתי המבואות, והיא לא השתתפה בעירוב עם שאר החצירות, הרי היא אוסרת עליהם לטלטל למבוי.

הָיְתָה בְּאֶחָד רְגִילָה, וּבְאֶחָד אֵינָהּ רְגִילָה - אם דיירי החצר האמצעית רגילה לצאת ולבוא רק אחד מהמבואות, **זֶה שֶׁרְגִילָה בּוֹ אָסוּר** - החצר שבני המבוי רגילים לעבור בה, אסורה לטלטל, **וְזֶה שֶׁאֵינָהּ רְגִילָה בּוֹ מוּתָּר** - והחצר שבני המבוי אינם רגילים לעבור בה, מותרת בטלטול, כי אינה חלק מהמבוי..

אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: עֵירְבָה עִם שֶׁאֵינָהּ רְגִילָה בּוֹ - אם עירבה החצר עם המבוי שאין בני החצר רגילים לעבור בה, **הוּתַּר רְגִילָה לְעַצְמוֹ** - המבוי שהיא רגילה לעבור בו הותר, שהרי גילו דעתם שהם שייכים רק למבוי שלא רגילים לעבור בו.

וְאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר שְׁמוּאֵל: אִם עֵירְבָה רְגִילָה לְעַצְמוֹ - אם המבוי שהחצר האמצעית רגילה לעבור בו עירוב לעצמו, **וְזֶה שֶׁאֵינָהּ רְגִילָה בּוֹ לֹא עֵירַב** - והמבוי שהחצר האמצעית לא רגילה לעבור בו לא עירב, **וְהִיא עַצְמָהּ לֹא עֵירְבָה** - והחצר האמצעית לא עירבה לא עם זה ולא עם זה. אזי בני המבוי שרגילים לעבור בו **דּוֹחִין אוֹתָהּ** את החצר האמצעית **אֵצֶל שֶׁאֵינָהּ רְגִילָה בּוֹ,** כי בכל מקרה בני המבוי שאינם רגילים בו לא עירבו לעצמם. .

וּכְגוֹן זֶה כּוֹפִין עַל מִדַּת סְדוֹם שבני החצר האמצעי נדחים למבוי שאינם רגילים בו, שהרי אינם מפסידים זה, ובני המבוי האחר מרוויחים.

◆◆◆

דין א': המקפיד על עירובו

[דעה א:] **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַמַּקְפִּיד עַל עֵירוּבוֹ** - המקפיד אם יאכל אחד מבני חבורה את הפת שנתן, **אֵין עֵירוּבוֹ עֵירוּב,** שהרי - **מָה שְׁמוֹ, עֵירוּב שְׁמוֹ** - שיהו כולן מעורבין ומרוצין בו, שלא ימחה זה בחבירו, אלא שותפות נוחה ועריבה.

[דעה ב:] **רַבִּי חֲנִינָא אָמַר: עֵירוּבוֹ עֵירוּב, אֶלָּא שֶׁנִּקְרָא מֵאַנְשֵׁי וַרְדִּינָא,** שהם היו קמצנים.

דין ב' (מרב יהודה אמר שמואל) המניח את עירובו בכלי נפרד

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַחוֹלֵק אֶת עֵירוּבוֹ - בשני כלים, **אֵינוֹ עֵירוּב,** שהרי - מה שמו, עירוב שמו.

[בירור: האם הוא כדעת בית שמאי]

מבררת הגמרא: **כְּמַאן** - כדעת מי אמר רב יהודה דין זה, האם **כְּבֵית שַׁמַּאי, דְּתַנְיָא: חֲמִשָּׁה שֶׁגָּבוּ אֶת עֵירוּבָן, וּנְתָנוּהוּ בִּשְׁנֵי כֵלִים, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין זֶה עֵירוּב. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הֲרֵי זֶה עֵירוּב.**

[ביאור: הוא אפילו לדעת בית הלל]

מבארת הגמרא: **אֲפִילּוּ תֵּימָא** - אפילו אם תאמר שהוא סובר כדעת **בֵּית הִלֵּל, עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי בֵּית הִלֵּל הָתָם** [שם, בחמשה שגבו והניחו בשני כלים], **אֶלָּא דְּמָלְיָין לְמָנָא וְאִיתַּר** - שמילאו את הכלי, ולא היה מקום בכלי לכל העירוב, ולא חילקו מדעת. **אֲבָל הֵיכָא דְּפַלְגֵיהּ מִיפְּלָג לָא** - אבל במקום שחילקו מדעת, גם בית הלל מודים שאינו עירוב.

ביאור הטעם שהוצרך רב יהודה בשם שמואל לחדש ב' דינים אלו (שהחולק את עירובו, או שמניחו בכלי נפרד – אינו עירוב)

מבררת הגמרא: **וְתַרְוַיְיהוּ לְמָה לִי** - למה הוצרך שמואל לחדש ב' דינים אלו, גם שהמקפיד על עירובו אינו עירוב, וגם שהחולק את עירובו אינו עירוב, הרי שניהם מאותו טעם שמקפיד וחולק את עירובו.

מבארת הגמרא: **צְרִיכִי** - הוצרכו לב' חידושים אלו, **דְּאִי אַשְׁמְעִינַן הָתָם** - שאם היה משמיע לנו רק את הדין של מקפיד על עירובו, הייתי אומר שרק שם אינו עירוב: **מִשּׁוּם דְּקָפִיד** - משום שהוא מקפיד על עירובו, **אֲבָל הָכָא** - אבל כאן בחולק את עירובו, **אֵימָא לָא** - הייתי אומר שאין בזה חשש, כיון שאינו מקפיד.

וְאִי אַשְׁמְעִינַן הָכָא - ואם היה משמיע לנו רק את הדין של חולק את עירובו, הייתי אומר שרק שם אינו עירוב: **מִשּׁוּם דְּפַלְגֵיהּ מִיפְּלָג** - משום שחילק את העירוב לשתי כלים, ובטל שמו, שהרי 'עירוב' שמו, שהוא מעורב.

אֲבָל הָתָם - אבל שם במקפיד על עירובו, **אֵימָא לָא** - הייתי אומר שאין בזה חשש, כיון שלא חילקו.

צְרִיכָא - לכן הוצרך שמואל לחדש ב' דינים אלו.

שאלה: הרי במאמר אחר משמע מדברי שמואל שיכול להניח את העירוב בכלי נפרד

אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב יְהוּדָה בְּבֵי מַעְצַרְתָּא דְּבֵי רַב זַכַּאי - ביקב של רב זכאי, **מִי אָמַר שְׁמוּאֵל הַחוֹלֵק אֶת עֵירוּבוֹ אֵינוֹ עֵירוּב,**

וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל בַּיִת שֶׁמַּנִּיחִין בּוֹ עֵירוּב אֵינוֹ צָרִיךְ לִיתֵּן אֶת הַפַּת- ארבעה שגבו עירובן ונתנוהו בבית חמישי, אין צריך להניח שם פיתו,

מַאי טַעְמָא, לָאו - וכי אין הטעם **מִשּׁוּם דְּאָמַר** - משום ששמואל סובר, **דְּכֵיוָן דְּמַנַּח בְּסַלָּא** - שכיון שמונח לבעל הבית זה פת בביתו במקום אחר, **כְּמַאן דְּמַנַּח הָכָא דְּמֵי** - הרי זה כמי שמונח הפת כאן ביחד עם הפת שהאחרים נתנו לעירוב.

הָכִי נָמֵי - כאן גם, בחולק את עירובו, **כֵּיוָן דְּמַנַּח בְּסַלָּא** - כיון שהניח פת בסל, אף שאינו באותו כלי, **כְּמַאן דְּמַנַּח הָכָא דְּמֵי** - הרי זה כמו שהוא מונח ביחד עם הפת שהאחרים הניחו לעירוב.

תשובה: שם הטעם הוא מפני שבעל הבית שמניח בביתו את העירוב אינו צריך כלל לתת פת

אָמַר לֵיהּ רב יהודה: **הָתָם** - שם, לגבי בעל הבית שהניחו בביתו את העירוב, אין זה מפני שהרי זה כאילו שהפת שלו מונח עם של האחרים, אלא הוא העירוב מועיל לו, **אַף עַל פִּי שֶׁאֵין** לו **פַּת** בביתו, **מַאי טַעְמָא דְּכוּלְּהוּ הָכָא דָּיְרִי** - מה הטעם, מפני שכולם דרים כאן בבית זה, שהרי האחרים שהניחו פת הרי זה נחשב שהם דרים בבית, היות והם הניחו שם את פיתם, וכל שבעל הבית שהוא דר שם ממש בתוכו, ולכן זה מועיל אפילו אם אין לו פת כלל בכל הבית.

✦✦✦

דעה א': עירוב משום קניין

אָמַר שְׁמוּאֵל: עֵירוּב - שהוא מצרפן, טעמא **מִשּׁוּם קִנְיָן** - שמקנה להו בעל הבית רשותו, ונמצאו כולם בעלים בבית זה שהעירוב מונח בו, וכל החצרות משועבדות לבית שהוא רשות של כולם.

מבררת הגמרא לפי ביאור זה: **וְאִם תֹּאמַר מִפְּנֵי מָה אֵין קוֹנִין בְּמָעָה** - מדוע לא תיקנו חכמים שכל אחד מבעלי הבתים שבחצירות, יתן מעה, וכך יקנה לו רשות מחבירו.

מבארת הגמרא: **מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ מְצוּיָה בְּעַרְבֵי שַׁבָּתוֹת.**

שואלת הגמרא: אמנם מיושב הטעם שלא תיקנו לערב במעה אלא בפת, אבל על כל פנים **הֵיכָא דְּעֵירַב מִיהוּ לִקְנֵי** - אם עירב במעה, יקנה לו על ידי זה חלק בבית חבירו, ויהיה זה עירוב.

עונה הגמרא: **גְּזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ מָעָה עִיקָּר** - שמא יאמרו שעיקר עירוב הוא במעה, **וְזִמְנִין דְּלָא שְׁכִיחַ מָעָה** - ויקרה שלא יהיה מצוי לו מעה, **וְלָא אָתֵי לְאִיעָרוֹבֵי בְּפַת** - ולא יבוא לערב בפת, **דְּאָתֵי עֵירוּב לְאִיקַלְקוּלֵי** - וכך יכול להתקלקל ולהשתכח תורת עירוב.

משנה

שאם אומר 'שביתתי תחת האילן' אינו קונה שביתה שאין זה מקום מוגדר. אבל אם אמר 'שביתתי בעיקרו' הרי זה מקום מוגדר, והוא קונה שביתה

מִי שֶׁבָּא בְּדֶרֶךְ, וְחָשְׁכָה לוֹ, וְהָיָה מַכִּיר אִילָן אוֹ גָדֵר - והאילן בסוף אלפים אמה ממקום רגליו, ומהאילן לביתו אלפים אמה.

וְאָמַר שְׁבִיתָתִי תַּחְתָּיו - תחת האילן, ומשם יהיו לי אלפים אמה, **לֹא אָמַר כְּלוּם,** כיון שלא אמר מקום מוגדר היכן רוצה לקנות את עירובו.

אבל אם אמר **שְׁבִיתָתִי בְּעִיקָּרוֹ** - בגזע של האילן, הרי זה מקום מוגדר, והרי הוא קונה שביתה בגזע האילן. על כן אם מהמקום שהוא נמצא עד האילן, אין יותר מאלפיים אמה, קונה שם שביתה ויכול ללכת לאילן. ואם מהאילן עד ביתו אין יותר מאלפיים אמה, יכול ללכת עד ביתו,

ועל כן **מְהַלֵּךְ מִמְּקוֹם רַגְלָיו** - מהמקום שהוא עומד, **וְעַד עִיקָּרוֹ** [ועד גזע האילן] **אַלְפַּיִם אַמָּה. וּמֵעִיקָּרוֹ וְעַד בֵּיתוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה, נִמְצָא מְהַלֵּךְ מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה אַרְבַּעַת אֶלָּפִים אַמָּה.**

2000 אמה	2000 אמה

ראובן אילן ביתו

אם ראובן יקנה שביתה תחת האילן - הוא יוכל ללכת עד האילן, שהרי אינו עומד במרחק מהאילן יותר מאלפיים אמה.

וכן יוכל ללכת לביתו, שביתו אינו רחוק יותר מ 2000 מהאילן

אינו מכיר ואמר שביתתי במקומי

אִם אֵינוֹ מַכִּיר אילן או גדר, **אוֹ שֶׁאֵינוֹ בָקִי בַּהֲלָכָה** ואינו יודע שיועיל לו, ולא אמר כן, **וְאָמַר: שְׁבִיתָתִי בִּמְקוֹמִי, זָכָה לוֹ מְקוֹמוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ.**

2000 אמה	2000 אמה	2000 אמה

ראובן אילן ביתו

אם ראובן יקנה שביתה במקומו - הוא יוכל ללכת עד האילן (2000 אמה לשמאלו), שהרי אינו עומד במרחק מהאילן יותר מאלפיים אמה.

וכן יוכל ללכת 2000 אמה לצד ימינו.

אבל לביתו לא יוכל ללכת, שהוא רחוק יותר מאלפיים אמה

אלפיים אמה עגולות או מרובעות

ומה שנותנים לאדם 2000 אמות ממקום שביתתו, הם 2000 אמה **עֲגוּלוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס.**

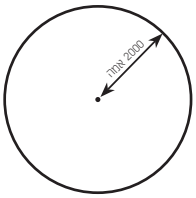

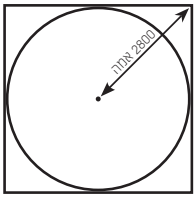

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְרוּבָּעוֹת, כְּטַבְלָא מְרוּבַּעַת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נִשְׂכָּר לַזָּרִיזוּת.

דעה א' רק עני מערב בלא פת (עירוב ברגליו)

וְזוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ, עירוב זה ששנינו במשנה, שאדם בא בדרך ואין עמו פת, ואומר שביתתי תחתיו, זה מה ששנינו: **הֶעָנִי מְעָרֵב בְּרַגְלָיו,** שכעת הוא עני, ולכן התירו לו חכמים לערב ברגליו בלא פת. וזה דעת רבי מאיר, **שאָמַר רַבִּי מֵאִיר אָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא עָנִי,** אבל למי שיושב בביתו, לא התירו חכמים לערב באופן כזה אלא דוקא בהנחת פת.

דעה ב' גם עני וגם עשיר מערב ברגלו

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר - גם אדם היושב בביתו ורוצה לילך ולהחשיך על התחום ולקנות שביתה, יכול לעשות עירוב על ידי שיאמר שביתתי במקום פלוני, ואין צריך לערב דוקא בפת, **לֹא אָמְרוּ מְעָרְבִין בְּפַת אֶלָּא לְהָקֵל עַל הֶעָשִׁיר שֶׁלֹּא יֵצֵא וְיַעֲרֵב בְּרַגְלָיו,** אלא יוכל לשגר על ידי שליח ולא יטרח הוא עצמו, אבל ודאי שיכול גם לערב ברגליו.

גמרא

בתחילת המשנה שנינו: מי שבא בדרך והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו, לא אמר כלום. מבררת הגמרא: **מַאי לֹא אָמַר כְּלוּם.**

דעה א' (רב): האומר שביתתי תחתיו, גם לתחתיו של אילן אינו הולך

אָמַר רַב: לֹא אָמַר כְּלוּם כָּל עִיקָּר, דַּאֲפִילּוּ לְתַחְתָּיו שֶׁל אִילָן לָא מָצֵי אָזֵיל - אפילו לתחת האילן אינו יכול ללכת, ולא יזוז ממקומו, שהרי במקום שהוא עומד אינו קונה שביתה, שהרי עקר דעתו ולבו מכאן, ותחת האילן גם אינו קונה שביתה, שהרי לא הגדיר מקום מסויים, ולא אמר באיזה ד' אמות תחת האילן רוצה לקנות שביתה.

דעה ב' (שמואל) האומר שביתתי תחתיו, יכול לילך לתחתיו של אילן

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לֹא אָמַר כְּלוּם לְבֵיתוֹ, שביתו רחוק יותר מ2000 אמה ממקום עמידתו.

אֲבָל לְתַחְתָּיו שֶׁל אִילָן מָצֵי אָזֵיל, אם כל הענפים של האילן נמצאים בתוך ה2000 אמה מהמקום שהוא נמצא, יכול ללכת תחת האילן, שהרי כל הצדדים שתחת האילן הם בתוך האלפיים אמה ממקומו, ובין אם חשב לקנות שביתה בקצה הדרומי שתחת האילן ובין אם חשב לשבות בקצה הצפוני שתחת האילן, הרי כל האילן הוא בתוך ה2000 אמה.

וְנַעֲשֶׂה תַּחְתָּיו שֶׁל אִילָן חֲמָר גַּמָּל - הרי הוא נמשך מתחת האילן לשתי צדדים, כמו מי שמנהיג חמור וגמל שהוא נמשך לשתי צדדים, כגון שהאילן רחב 30 אמה, **בָּא לִמְדוֹד מִן הַצָּפוֹן, מוֹדְדִין לוֹ מִן הַדָּרוֹם.** אם **בָּא לִמְדוֹד מִן הַדָּרוֹם, מוֹדְדִין לוֹ מִן הַצָּפוֹן.**

	↑
חמור	**גמל**
אדם	
	↓

			דרום צפון **של אילן של אילן**			
לאחורי רגליו	**רגליו**		**אילן רחב 30 אמה**		**לצד ביתו**	**ביתו**

אם באים למדוד מהצד הצפוני של האילן ולומר: קנה שם שביתה, ויש לו אלפיים לצד ביתו, אומרים שמא בחר לו את הצד הדרומי של האילן, ומשם יש יותר מ2000 אמה עד ביתו.

ואם באים למדוד מהצד הדרומי של האילן ולומר: קנה שם שביתה ויש לו אלפיים לצד רגליו, ויכול לחזור מעט לאחורי רגליו, אומרים שמא בחר לו את הצד הצפוני של האילן, ומשם יש יותר מ2000 אמה עד לאחורי רגליו.

ז) [קידושין ד: מרים מט:], ב) [מס', ג) קידושין נא:, ד) מנחות נ: מ: תוספתא דמלא פ"ה ה"י, ה) קידושין שם. כתובות פ:, ו) [בקידושין וכתובות שם רבא], ז) נם זה שם, ח) קידושין נא. מנחות שם:, ט) [בקידושין ל"ל מעלה ד"ה כל], י) [מנחות ל"ל מ"ג], כ) [בקידושין ל"ל מ"ג].

נה א מ"י פ"ש מהלכי מעשר הלכה ד' סמנ. עמ"ש קלה ש"ע ר"מ פי' שלא מעמיד יין ב מ"י פ"ש מהלכות מלכים ד: כמוהו הלכה ד:

נו ג מ"י פ"ה שם הלכה ם: נח ד ה מ"י פ"ג מהל' מעלי המקדשין הלכה יו:

(א. [ר"ת] אמאי חייבי תרוייהו. נ"מא כל שאינו בזאת"ו אבל בב"א לא יחולו לא זה ולא זה, ה"ל וכו'. (ב) [מה"ר]. ב. [נ"ל] שאינו בזה אחר זה בבת אחת אינו מיירי בדבר שאי אתה יכול לקיים את שניהם, שסתרים זה את זה. תוס' זבחים ב. ד"ה דבריו. ג. דשייכא בכל התחיו של אילן. תוס' קידש. ד. שכל חטה וחטה וצריה מעשר וחצרה בכל כשהפרש אחד מחמשה. שם. ה. אם הפרש שני מאין מעשר, סאה אחת כל חטיה שלמות מעשר. שם. ו. כל חטיה. ז. [לא משום דקדשי בבת אחת, אלא וכו'. ח. [ן]קודי ספק איזה מהם קדם. שם. ט. מ"מאריגו התם קראו לעשירי עשירי ולאחר עשר עשירי, עשירי וחולין מעורבין זה בזה, וה"נ כיון דעשירי קדוש מאליו הוי אחד עשר חולין. שם. י. דקושיין אמאי אחד עשר קדוש כולו ואפילו בחולות שלמים. ריטב"א.

תורה שבשתיה על שמונים חלות חזקיה אמר קדשו מ' מתוך שמונים. כי לחם התורה אברבנים חלות, ואיתה בחורות כהנים נמצא לחמה שלתורה אברבנים חלות, נוטל מהן ד' ונותן לכהן. ובמס' מנחות בפרק התורה תמצא גם שם פלייק מי שהוציאוהו

אמר רבה מ"ט דרב דאמר לא אמר כלום כל עיקר, משום דלא מסיים אתריה קסבר כל מאן דלא מסיים אתריה לא קנה שביתה במקום, ומי שלא קנה שביתה במקום דרוש ומסיימים דומה למי שיצא חוץ לתחום מאחר שקדש חוים שאין לו אלא ד' אמות בלבד. איכא דאמרי טעמא דרב משום דכל דבר שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. פי' כיון שאין לאדם לקנות ארבע אמות מקום שביתה אחרי שקנה במקום אחר, כך אין לו לקנות שיעור שני מקומות בבת אחת, והוא התת האילן שיש תחתיו שיעור כמה מקומות, כל ארבע אמות מקום, ולבורר אחר כך איזה מקום שירצה. והוא כגון דקדושי אשה הנתה כשם שאחר שיקדש אחת מהן אינו יכול לחזור ולקדש האחרת, כך אם יאמר בבת אחת(ט) (מכס). דאמרי' מאי איכא בין תרי לישני דרבה. איכא בעייתא כגון דאיכא תחתיו

מאי מעמא דרב. בשלמא לשמואל לגישא קמא מיקמכרא מילתיה דמכל מקום קנה שביתה מתח שאילן אבל אין לו אחר ל' אמות קנה הלכך יהו בא לתחתונה ומיפקיר מלרבנן שלכים לשיעור מתחיו של אילן בא למדוד מכאן מודדין לו מכאן: **תשוס דלא מייס אתריה.** וכיון דלא מייס אתריה **אפילו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו.** דכיון דלא מייס ד' לפוניות דמכל מקום קנה שביתה מתח שאילן אבל אין לו אחר ל' אמות קנה הלכך יהו בא לתחתונה ומיפקיר מלרבנן שלכים לשיעור מתחיו של אילן בא למדוד מכאן מודדין לו מכאן: **תשוס דלא מייס אתריה.** וכיון דלא מייס ד' לפוניות דמכל מקום יכול לחזור כו לגרוס ד' דרומיות לגיות לו שביתה כאן וכאן כי אמר ממי מולכו כחדא כגון הכא דאמר שביתתי מתחיו לא מתרינן ליקנו: **אלרבע מייניהו מגו ממני.** לכני נקט מגו ממני דלקמן(ט) מוקמינן בשאין שיש מתחיו מ' אמות: **ממרבה במעשרות.** אחד מתמש לא מת: **פירוחיו.** שסילק לגד אחד מולין מתוקנין לו אבל המעשרות שנתן לגיי מקולקלין הן שהרי טבל מעורב בהן כשנתן קב המעיר לא חל שם המעשר אלא על הרחוי לעשר והשאר טבל הוא דמעשר בהיא אמר רחמנא אחד מאחד מעשרים ולא דמי לתרומה שיעולת בעין יפה ובעין רעה ובבעיות(ט) דבתרומה לא כתיב בה שיעור: **אמאי.** פירוחיו מוקמינן: **נימא כל שאינו בזה אחר זה.** לאילו הוה מפרש מעשר שלבלבתו והלך שקל וה וקרייה עליה שם מעשר על מולין שעתקנו כבר לא חייל עליה שם מעשר ושמא ממי יי לא מפרש אלא טוחיינא עם מעשר לאילו אל ליחול שם מעשר אילו על הרחוי למעשר כי היכי דאמר גבי שביתה דלא קנו מרבע מייניהו מגו ממני כי לא אמר מרבע בהיא: **שאני מעשר.** דלהכי מרבע מוקמינן דעל כל גרגר וגרגר שבו אל הסם עליו לפי חשבון הרחוי למעשר כגון הפרש אחד מחמשה קדש כל גרגר אליו אבל גבי שביתה ליכא למימר דשייכא בכל מתחיו לא אל לגיון אחרבע אמות כהדאי בעין: **דאי אמר מיקוחא פגגא פגגא דחיוחא קדשה.** והאי כיון דלפרש כפלים וקרא עליה שם מעשר כמאן דאמר מיקדוא כל מיוחא לפגגא: **ומכי מעשר בחמה דאיתיה נאלאין.** דאי אמר אלי טולה זה חולין והאלי מעשר לא אמר כלום ליקדש לאחלאין דכל אשר יעבוה אחת השבוע אשיריי יהיה קדש(ט) אמר לחמנא(ט) (ויהיה טולו קדוש לשם מעשר) ויתיבה נמי בזה אחר זה שם קרא לעשיריי עשיריי ולאחר עשר עשיריי אינו קדוש ולא לעשיריי עשיריי אינו קדוש ולא לעשיריי דאל מייניהו מעשר נמוד לאחר כגון עשיריי ולאחר עשר מעורבין זה בזה דאל מייניהו מעשר ואיתיך הוי אחר עשר שקרא עשיריי ואילו הוה ידע ביה כגון שטעה וקרא לעשיריי תשיעי ולאחר עשר עשיריי עשיריי לן בעשיריי מעשר ואחר עשר קרב עשיריי ומה בין שלמים למעשר שלמים טוענין שמיכה ונסכים מטופת חזה ושוק ונפדיין בטוגון ותמוגון קריבה מה שאין בן במעשר דאמר דקרקון בנא אחת ידע כי עשיריי נמוד כי אחר עשר שנקרא עשיריי בעו תרוייהו מטופת ° חזה ושוק וסמיכה ולבי אומר לאינו מנכון על המנוה ועל הסמיכה דלא ליהוי ברכה לבטלה ונסכים יביא נסכי קרבן אחד על מנחה ואימר אם לא שלמים יהיו על זה אם לאו יהיו על תברו. אלמא מדאמר אם מעשר אחד מייניהו אם קרא לעשיריי עשיריי דהוי עשיריי וקרא לאחר עשר עשיריי אפילו הכי כי קראן בנא אחת קדיש חד מייניהו אם טעה בעשיריי וקראו עשיריי לאחר עשר עשיריי קדוש אלא אחד עשר עשיריי אינו קדוש אלא אחד עשר עשיריי אינו קדוש אלא אחד עשר עשיריי אינו

ומר סבר קרבן גדול מכוין. הקשה הר"ל דאפילו ל"ל לפרושי טעמא דר' יוחנן משום דלקרבן גדול קמכוין מיפוק ליה דל"ש מי שיש לו כרישי לקרבן גדול קמכוין מיפוק ליה דל"ש דמיינינו: **ר"ב אמר.** פ) (לא אמר כלום) אדרבה אלא גרסינן דלא מיינינו: **ר"ל אמר.** לו יומר לאיכא למימר ד' דהאי גיסא לו מעיינינו אלא הכי קאי: **ר"ב אמר.** לו יומר דלא מיינינו: **ר"ל.** ד) (לא אמר כלום) אדרבה אלא גרסינן דלא מיינינו

ביאור א' בטעמו של רב, לא קנה שביתה תחת האילן, מפני שאין זה מקום מוגדר

אָמַר רַבָּה: מַאי טַעְמָא דְּרַב [שהאומר שביתתי תחתיו אף לתחתיו של אילן, אינו יכול ללכת], **מִשּׁוּם דְּלָא מְסַיַּים אַתְרֵיהּ** - מפני שלא אמר מקום מוגדר היכן רוצה לקנות שביתה תחת האילן, ועל כן אינו קונה שם כלל.

ביאור ב' בטעמו של רב, שכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו

וְאִיכָּא דְּאָמְרִי אָמַר רַבָּה: מַאי טַעְמָא דְּרַב: מִשּׁוּם דְּקָסָבַר, כָּל שֶׁאֵינוֹ בְּזֶה אַחַר זֶה אֲפִילוּ בְּבַת אַחַת אֵינוֹ - כיון שאם אמר שרוצה לקנות שביתה בארבע אמות הצפוניות שתחת האילן, אינו יכול לחזור בו לברור ארבע אמות דרומיות שתחת האילן, על כן גם כאן שאמר שביתתי תחתיו והיה כוונתו לקנות שביתה תחת האילן לכאן ולכאן, אינו קונה, שכל שאינו בבת אחת - אפילו בבת אחת אינו.

נפקא מינה בין הטעמים, אם אומר יקנו לי ד' מתוך ח'

מַאי בֵּינַיְיהוּ - מה בין הטעמים, **אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּאָמַר לִיקְנוּ לִי בְּאַרְבַּע אַמּוֹת מִגּוֹ שְׁמוֹנֶה** - יש ביניהם, באופן שאומר יקנו לי ד' אמות מתוך ח' אמות.

מַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם דְּלָא מְסַיַּים אַתְרֵיהּ, הָא לָא מְסַיַּים אַתְרֵיהּ - הרי גם בזה לא אמר מקום מוגדר, ולכן אינו קונה שביתה.

וּמַאן דְּאָמַר שהטעם הוא **מִשּׁוּם כָּל שֶׁאֵינוֹ בְּזֶה אַחַר זֶה אֲפִילוּ בְּבַת אַחַת אֵינוֹ,** אם כך באופן זה הוא כן קונה שביתה, **הַאי כְּאַרְבַּע אַמּוֹת דְּמֵי** - שהרי זה כקונה שביתה בד' אמות, **דְּהָכָא אַרְבַּע אַמּוֹת קָאָמַר** - שהרי כאן אמר שקונה שביתה בד' מתוך ח.

✦ ✦ ✦

גּוּפָא, אָמַר רַבָּה: כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ בְּזֶה אַחַר זֶה אֲפִילוּ בְּבַת אַחַת אֵינוֹ.

שאלה ממעשר

אֵיתִיבֵיהּ אַבָּיֵי לְרַבָּה: הַמַּרְבֶּה בְּמַעַשְׂרוֹת - נותן ללוי אחד מחמש או משמונה במקום אחד מעשר, (ומעשר הוא דוקא 1 מ10, ואין זה כתרומה שלא כתבה בה התורה שיעור),

למשל: אם היו לו 100 תפוחים, ונתן 20 תפוחים מעשר (אחד מ5),

הדין הוא: **פֵּירוֹתָיו - מְתוּקָנִין** שהרי עישר עליהם, ולכן ה80 תפוחים שנשארו הם חולין מתוקנים, **וּמַעְשְׂרוֹתָיו מְקוּלְקָלִין** - המעשרות שנותן ללוי מקולקלין הן, שהרי טבל מעורב בהן, ש10 תפוחים הם מעשר, וה10 הנוספים נשארו אינם מעשר, שהרי מעשר זה לא חל, וממילא הם חולין שהרי לא חשב להפריש עליהם - שחשב שהם עצמם המעשר.

ועל כך קשה: **אַמַּאי** - למה פירותיו מתוקנין, **לֵימָא כָּל שֶׁאֵינוֹ בְּזֶה אַחַר זֶה אֲפִילוּ בְּבַת אַחַת אֵינוֹ,** הרי אם היה מפריש בתחילה כהלכתו, (10 תפוחים מתוך מאה), ואחר כך היה מפריש עוד (10 תפוחים נוספים) הרי לא היה חל על זה שם מעשר, שכיון שהפריש כבר

אינו יכול להפריש שוב, ואם כן כעת שמפריש בבת אחת 'מעשר ראשון' יותר מהראוי, לא יחול המעשר.

תשובה:

עונה הגמרא: **שֶׁאנִי מַעֲשֵׂר** - הטעם שפירותיו מתוקנים, מפני שמעשר שונה מתחומין, **דְּאִיתֵיהּ לַחֲצָאִין** - שאפשר לעשר חצי פרי, **דְּאִי אָמַר תִּקְדּוֹשׁ פַּלְגָא פַּלְגָא דְּחִיטְתָּא קָדְשָׁה** - שאם אומר יהיה קדוש חצי חטה, הרי היא קדושה, ולכן כאן שהפריש אחד מחמשה (20 תפוחים מתוך 100) הרי זה כאילו אמר שיהיה מעשר כל תפוח לחציו, אבל בתחומין לא שייך לומר שבחצי מכל אמה יקנה שביתה, שהרי צריך ד' אמות יחדיו.

שאלה ממעשר בהמה

שואלת הגמרא: **וְהָרֵי מַעְשַׂר בְּהֵמָה דְּלֵיתֵיהּ לַחֲצָאִין** - שאדם לא יכול לומר חצי טלה זה חולין והחצי מעשר,

וְאָמַר (רַבָּה) : יְצָאוּ שְׁנַיִם בַּעֲשִׂירִי - כשמעביר אחד אחד, והעשרי קודש, יצאו תשיעי ועשירי יחד, **וּקְרָאָן עֲשִׂירִי** - וקרא לשניהם עשירי, הדין הוא: **עֲשִׂירִי וְאַחַד עָשָׂר מְעוֹרְבִין זֶה בָּזֶה,** ואף שאחר שקרא עשירי, שוב אינו יכול להקדיש את ה11, ומדוע כשיצאו 10 ו11 יחד, וקרא לשניהם עשירי, אחד מהם קדוש, הרי כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו.

תשובה:

עונה הגמרא: **שֶׁאנִי מַעְשַׂר בְּהֵמָה דְּאִיתֵיהּ בְּזֶה אַחַר זֶה בְּטָעוּת,** כגון אם טעה בעשירי וקראו תשיעי, ולאחד עשר עשירי קדוש אחד עשר משום קריאת השם וקרב שלמים.

דִּתְנַן, קָרָא לַתְּשִׁיעִי עֲשִׂירִי וְלָעֲשִׂירִי תְּשִׁיעִי וְלָאַחַד עָשָׂר עֲשִׂירִי, שֶׁלָּשְׁתָּן מְקוּדָּשִׁין.

הלכך, כי קראן כאחד לא מעכב אחד עשר על העשירי מלחול עליו שם גמור, דהא אחד עשר גופיה זימנין דקדוש בקריאת שם מעשר, כגון היכא דקרייה לעשירי שלפניו תשיעי.

שאלה מתודה

וַהֲרֵי תּוֹדָה - ארבעים לחמי תודה, **דְּלֵיתַהּ בְּטָעוּת** - אם הפריש לחמי תודתו, וטעה וסבור שלא הפריש, וחזר וקרא שם על ארבעים חלות אחרות לא קדשי, שהרי הקדש טעות אינו הקדש, **וְלֵיתַהּ בְּזֶה אַחַר זֶה** - שאם הפריש ארבעים לתודתו ושחט הזבח עליהן, וחזר והפריש לה ארבעים אחרות לא קדשי.

וְאִיתְּמַר, תּוֹדָה שֶׁנִּשְׁחֲטָה עַל שְׁמוֹנִים חַלּוֹת, [ושחיטת התודה מקדשת הלחם], **חִזְקִיָּה אָמַר : קָדְשׁוּ עֲלֵהּ אַרְבָּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר : לֹא קָדְשׁוּ עֲלֵהּ אַרְבָּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים.**

תשובה:

עונה הגמרא: **הָא אִיתְּמַר עָלַהּ** - הרי למדנו בביאור מחלוקת זו: **אָמַר רַבִּי (זֵירָא) : הַכֹּל מוֹדִים הֵיכָא דְּאָמַר לִיקְדְּשׁוּ אַרְבָּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים, דְּקָדְשִׁי** - שאם אמר 40 מתוך 80 אזי הם קדושים, וכן בשביתה אם אומר יקנו לי 4 מתוך 8, הרי הוא קונה.

ואם אמר **לֹא יִקְדְּשׁוּ אַרְבָּעִים אֶלָּא אִם כֵּן קָדְשׁוּ שְׁמוֹנִים, כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּלֹא קָדְשׁוּ.**

כִּי פְּלִיגִי בִּסְתָמָא, מָר סָבַר לְאַחֲרָיוּת קָא מְכַוֵּין - שאם יאבדו או יטמאו חציין יפטור בחציין, והוה ליה כאומר יקדשו ארבעים מתוך שמונים, **וְעַל תְּנַאי אַיְיתִינְהוּ.** [עמוד ב]

וּמָר [ור' יוחנן] **סָבַר לְקָרְבָּן גָּדוֹל קָא מְכַוֵּין,** והא לא אפשר, ולא אומרים ש40 מתוכם יהיו קדושים. אבל גבי שביתה, אם אומר 'תחתיו' לא שייך אחריות, ובודאי יתכוון להכל, ואין שביתה אלא בארבע, על כן אין אומרים שיקנה ארבע מהם.

◆◆◆

נוסח א': מה שרב אמר שהאומר שביתתי תחת האילן לא קנה שביתה כלל, הוא רק באילן שתחתיו י"ב אמה או יותר

אָמַר אַבָּיֵי: לֹא שָׁנוּ [לדעת רב שהאומר שביתתי תחת האילן לא אמר כלום] **אֶלָּא בְּאִילָן שֶׁתַּחְתָּיו שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה** [או יותר, שיש שם ד' צדדים של ד' אמות, ואפשר לומר שכוונתו לשבות בד' אמוץ הימנים שתחת האילן, בד' אמות האמצעיים, בד' אמות השמאליים, ואינו מקומו מוגדר],

אֲבָל בְּאִילָן שֶׁאֵין שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה, הֲרֵי מִקְצָת בֵּיתוֹ נִיכָּר - יש לך לברור שיעור שביתה בד' אמות האמצעים, שהרי בין אם התכוון לקנות שביתה בד' אמות הימנים, ובין אם התכוון לקנות שביתה, בשמאליים, הרי חלקם כלול בד' אמות האמצעיים, ולכן יכול ללכת תחת האילן.

1	2	3	4		5	6	7	8		9	10	11

בטבלה זו רואים שבין אם קנה שביתה בצד ימין, תחומו נכנס ל4 אמות האמצעיות, ובין אם קנה שביתה בצד שמאל, תחומו נכנס ל4 אמות האמצעיות, ולכן ה4 אמות האמצעיות הם תחומו, ועל כן באופן זה רב מודה לשמואל שקנה שביתה תחת האילן, שזה נחשב 'מקום מסויים', ולכן יכול ללכת תחת האילן, אבל אינו יכול ללכת לאחורי רגליו או לביתו, כמבואר לעיל בדברי שמואל.

שאלה על נוסח זה: גם כשהאילן אינו רחב ד' אמות, מי אמר שכוונתו לקנות שביתה ב' אמות האמצעיות

מַתְקִיף לַהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: מִמַּאי דִּבְאַרְבְּעִי מְצִיעָתָא קָא מְסַיֵּים - כלומר, מי הבדיל לך אמצעיות מתוך השאר, ומי אמר שהתכוון לקנות שביתה ב' אמות האמצעיות שתחת האילן, **דִּלְמָא בְּאַרְבְּעִי דְּהַאי גִּיסָא וּבְאַרְבְּעִי דְּהַאי גִּיסָא קָמְסַיֵּים** - אולי היה כוונתו לקנות שביתה בד' אמות שבצד זה או בד' אמות שבצד זה, ושוב אין מקום מסויים לשביתתו.

נוסח ב': מה שרב אמר שהאומר שביתתי תחת האילן לא קנה שביתה כלל, הוא רק באילן שתחתיו ח' אמה או יותר

אֶלָּא אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: [מה שרב אמר שלא קנה שביתה כלל] **לֹא שָׁנוּ, אֶלָּא בְּאִילָן שֶׁתַּחְתָּיו שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת** - שאפשר לומר שקנה שביתה ב' אמות אלו, ואפשר לומר

שקנה שביתה בד' אמות אלו, **אֲבָל בְּאִילָן שֶׁתַּחְתָּיו שֶׁבַע אַמּוֹת, הֲרֵי מִקְצָת בֵּיתוֹ נִיכָּר** - ודאי שקנה שביתה באמה האמצעית, שבין אם קנה שביתה בצד זה ובין אם קנה שביתה בצד זה, הוא קנה שביתה באמה האמצעית, ועל כן זה נחשב מקום מוגדר, ויכול לתחת האילן

1	2	3	4	5	6	7

בטבלה זו רואים שבין אם קנה שביתה בד' אמות ראשונות, ובין אם קנה שביתה ב' אמות האחרונות, האמה האמצעית היא בכלל מקום שביתתו.

(ומכל מקום לביתו או לאחורי רגליו אינו הולך כמבואר לעיל בדברי שמואל, שכיון שזה ספק באיזה צד של האילן קבע שביתה יתכן שעד ביתו או עד אחורי רגליו יש יותר מ2000 אמה).

תניא כוותיה דרב: ברייתא שמבואר בה שכאשר אינו מפרש מקום שביתתו לא יזוז ממקומו

תַּנְיָא כְּוֹתֵיהּ דְּרַב, שהאומר שביתתי תחת האילן אינו קונה שביתה כלל, ואפילו תחת האילן אינו יכול ללכת.

תַּנְיָא כְּוֹתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, שהאומר שביתתי תחת האילן קונה שביתה תחת האילן אפילו שלא אמר מקום מוגדר, אלא שרק לביתו או לאחורי רגליו אינו יכול ללכת כמבואר לעיל (שכיון שהוא ספק באיזה צד באילן קנה שביתה, הרי יתכן שיש יותר מ2000 אמה עד ביתו או עד אחורי רגליו).

תַּנְיָא כְּוֹתֵיהּ דְּרַב, מִי שֶׁבָּא בַּדֶּרֶךְ וְחָשְׁכָה לוֹ, וְהָיָה מַכִּיר אִילָן אוֹ גָּדֵר, וְאָמַר שְׁבִיתָתִי תַּחְתָּיו לֹא אָמַר כְּלוּם, כיון שאין זה מקום מוגדר שהאילן רחב יותר מח' אמות, ויש מתחת האילן ד' אמות לכאן וד' אמות לכאן.

אֲבָל אִם אָמַר שְׁבִיתָתִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי [והוא מקום שהוא מוקף מחיצות, וממילא כולו כד' אמות, ועל כן הרי זה נחשב כמקום מוגדר ומסויים לקניית שביתה] **מְהַלֵּךְ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְאוֹתוֹ מָקוֹם. הִגִּיעַ לְאוֹתוֹ מָקוֹם מְהַלֵּךְ אֶת כּוּלּוֹ** [שכאמור כולו כד' אמות, כי הוא מוקף מחיצות] **וְחוּצָה לוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה,** שהרי קנה שם שביתה, ומשם יש לו 2000 אמה לכל צד.

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים [שקונה שביתה כשאומר שביתתי במקום פלוני], **בְּמָקוֹם הַמְּסוּיָּים** - שהוא מקום מגודר ומוקף מחיצות, כאמור], **כְּגוֹן שֶׁשָּׁבַת בְּתֵל שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְהוּא מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד בֵּית סָאתַיִם** [שאם הוא יותר מבית סאתיים לא מועיל לו המחיצות, שכאמור לעיל שטח בגודל כזה לא מועיל לו מחיצות ואסור לטלטל בו, ועל כן אינו נחשב כד' אמות], **וְכֵן בְּקָעָה שֶׁהִיא עֲמוּקָה עֲשָׂרָה וְהִיא מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד בֵּית סָאתַיִם.**

אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מְסוּיָּים - כגון מקום שאין לו מחיצות (או שיש לו מחיצות והוא יותר מבית סאתיים שאזי המחיצות לא מועילות ואינם נחשבות כמחיצות שהרי אסור לטלטל בתוכם), אם אמר שקונה שם שביתה, **אֵין לוֹ** בתוך המקום 'הלא מוגדר' **אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת** [ולהלן יבואר שגם זה יש לו רק אם הגדיר ואמר איזה 4 אמות הוא בוחר, ואזי הוא קונה

שביתה ב4 אמות אלו, ומשם יש לו 2000 אמה לכל צד, ולא אומרים שכל הבקעה (או השטח המגודר שהוא יותר מבית סאתיים) נחשבים כד' אמות.

הָיוּ שְׁנַיִם [מהלכים בדרך], **אֶחָד מַכִּיר** מקום מסויים לקנות שביתה, **וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר** מקום מסויים לקנות שביתה, **זֶה שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר מוֹסֵר שְׁבִיתָתוֹ לַמַּכִּיר,** ואומר לו 'שביתתי עמך', **וְהַמַּכִּיר אוֹמֵר שְׁבִיתָתִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי.**

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים ששנינו שבמקום שאינו מסויים הוא קונה שביתה בד' אמות, **כְּשֶׁסִּיֵּים אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁקָּבַע** [בארבע בהן, שהיה לו בהן סימן אילן או אבן, ואמר באותן ארבע תהא שביתתי], **אֲבָל לֹא סִיֵּים אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁקָּבַע לֹא יָזוּז מִמְּקוֹמוֹ** - אפילו פסיעה אחת מארבע אמות של מקום רגליו, שאין לו שביתה לא כאן ולא כאן, שהרי במקום רגליו לא רצה לקנות, ובמקום שאמר שקונה שביתה לא הגדיר מהו המקום.

הרי מוכח כדעת רב שמי שלא מפרש בדיוק מקום שביתתו, אינו קונה שביתה כלל.

מדוע ברייתא זו אינה קשה על שמואל: מדובר שמצד אחד של הענפים יש יותר מתחום שבת, ועל כן אינו יכול ללכת ממקומו, שמא הוא מחוץ לתחום

מבררת הגמרא: **לֵימָא תֵּיהְוֵי תְּיוּבְתֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל,**

מבארת הגמרא: **אָמַר לְךָ שְׁמוּאֵל: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** - מה שהברייתא אומרת לא יזוז ממקומו, מדובר **כְּגוֹן דְּאִיכָּא מִמְּקוֹם רַגְלָיו וְעַד עִיקָּרוֹ תְּרֵי אַלְפֵי וְאַרְבַּע גַּרְמִידֵי** - שיש ממקום רגליו ועד עיקרו של אילן 2004 אמות,

דְּאִי מוֹקְמִית לֵיהּ בְּאִידַּךְ גִּיסָא דְּאִילָן - ואם תאמר שהוא קנה שביתה בצד השני של האילן, בקצה של הענפים השמאלי, **קָם לֵיהּ לְבַר מִתְּחוּמָא** - הרי הוא עומד מחוץ לתחום, ולכן אסור לו לזוז ממקומו (אלא רק ד' אמות, כדין אדם שהוא מחוץ לתחומו), ועל כן **אִי סַיֵּים אַרְבַּע אַמּוֹת מָצֵי אָזֵיל** - אם הוא הגדיר באיזה ד' אמות הוא קונה שביתה, הוא יכול ללכת, **וְאִי לָא לָא מָצֵי אָזֵיל** - ואם לאו אינו יכול ללכת, שמא הוא מחוץ לתחום.

רגליו	קצה ימיני של הענפים	עיקר האילן	קצה שמאלי של הענפים
		כאן מסתיים 2004 אמות, 4 אמות מקום שביתה ו2000 תחום	אם קנה כאן שביתה, הרי עומד ברגליו מחוץ לתחום

תניא כוותיה דשמואל, ברייתא שמבואר בה שכאשר עירוב לאדם לשתי צדדים, אם יש מקום שממה נפשך הוא בתוך תחומו, מותר לו ללכת לשם, הרי שאדם קונה שביתה אף כשאין המקום מוגדר

תַּנְיָא כְּוֹותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל [שאם אמר שביתתי תחת האילן אף שאינו מוגדר מותר ללכת תחת האילן] **טָעָה וְעֵירַב לִשְׁתֵּי רוּחוֹת** - לדרום ולצפון, **כְּמִדּוּמֶה הוּא שֶׁמְּעָרְבִין לוֹ לִשְׁתֵּי רוּחוֹת** - **שהוא חושב** שמותר לעשות כן, ולילך שחרית כאן וערבית כאן, **אוֹ שֶׁאָמַר לַעֲבָדָיו: צְאוּ וְעָרְבוּ לִי, אֶחָד עֵירַב עָלָיו לַצָּפוֹן, וְאֶחָד עֵירַב עָלָיו לַדָּרוֹם.**

מְהַלֵּךְ לַצָּפוֹן כְּעֵירוּבוֹ לַדָּרוֹם, וְלַדָּרוֹם כְּעֵירוּבוֹ לַצָּפוֹן - היות והוא קונה שביתה רק במקום אחד, ואיננו יודעים היכן הוא קנה שביתה, הרי הוא מותר ללכת רק במקום שמה נפשך מותר לו ללכת בין אם עירב לכאן ובין אם עירב לכאן.

2000	2000		2000	
		עירוב א'		
			עירוב ב	
מקום האדם				

בטבלה רואים את ה2000 האמות האמצעיות, שממה נפשך, בין אם עירוב א' קנה לו, יש לו 2000 אמצעיות. ובין אם עירוב ב' קנה לו, יש לו 2000 אמות אמצעיות

וְאִם מִיצָּעוּ עָלָיו אֶת הַתְּחוּם - אם כל אחד הניח עליו עירוב לסוף 2000 אמה מביתו, והרי הוא עומד באמצע של שתי תחומין, שיש תחום שלם מצידו אחד ותחום שלם מצידו השני, **לֹא יָזוּז מִמְּקוֹמוֹ** - מביתו, ואפילו כבני עירו אינו, שהרי לא נתכוון לקנות שביתה אלא במקום העירובין, ואינו יודע אי זה מהן קנה, זה, עירוב הדרום מפסידו אלפים של צפון, וזה עירוב הצפון מפסידו אלפים של דרום.

2000	2000	2000	2000
		עירוב א	
			עירוב ב
מקום האדם			

בטבלה רואים, שאם עירוב א' קנה לו, אינו יכול ללכת כלל לצד ב', שהוא מחוץ ל2000 אמות מעירוב א'. ואם עירוב ב' קנה לו, אינו יכול ללכת כלל לצד א', שהוא מחוץ ל2000 אמות מעירוב ב'.

[ביאור הראיה:] הרי מבואר בברייתא זו שכאשר איננו יודעים לאיזה צד הוא קנה שביתה, אנחנו הולכים אחרי שניהם לחומרא, אבל מכל מקום אם יש לו מקום משותף שממה נפשך הוא בתחומו, מותר לו ללכת שם, ואף שאיננו יודעים ולא מוגדר היכן מקום שביתתו. הרי מוכח כשמואל שאדם קונה שביתה גם כשמקומו אינו מוגדר ומסויים.

מדוע ברייתא זו אינה קשה על רב: רב תנא ופליג

לֵימָא תֵּיהְוֵי תְּיוּבְתֵּיהּ דְּרַב - שרב סובר שכאשר אדם אומר שביתתי תחת האילן אינו קונה שביתה כלל.

מבארת הגמרא, אין זה קושיא על רב, שהרי: **רַב תַּנָּא הוּא וּפְלִיג.**

◆◆◆

אָמַר שְׁבִיתָתִי בְּעִיקָּרוֹ, מְהַלֵּךְ מִמְּקוֹם רַגְלָיו וְעַד עִיקָּרוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה, וּמֵעִיקָּרוֹ לְבֵיתוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה נִמְצָא מְהַלֵּךְ מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה אַרְבַּעַת אֶלָפִים אַמָּה [יתבאר בדף הבא].

מהדורה זו מתייחדת בהגשת דברי הגמרא באופן שהלומד מקבל באופן ברור את ה"צורתא דשמעתתא", נושאי הסוגיא, השיטות והראיות.

בסיום הלימוד הסוגיא ברורה לפני הלומד, מסוכמת במוחו ובליבו.

הביאור ערוך באופן שהלומד "לומד" את הסוגיא ובכך קונה קנין בדף.

הכותרות לפני כל נושא והקיטוע לכל סוגיא מהווים תוספת בהירות כמאמר חז"ל "ליתן רווח בין פרשה לפרשה".

מעלות אלו יחד עם חדשנות ההגשה והאותיות המאירות הם האבן השואבת ללומדים חדשים גם ישנים לחיבור העמוק עם מהדורה זו.

להנצחת המהדורה, מסכת או חוברת 0533129507

a0533129507@gmail.com

07775540 90 מפיקים בע"מ

בס"ד

ניתן לשמוע שיעור 7 דפים [בשיעור אחד]

במס' 036171111 - קול הלשון

ולהקיש * 70 - 700

9771565598004 39

23/09/2020 ה' תשרי תשפ"א גמרא ופירושה